

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica

PROGRAM STAROSTLIVOSTI
CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE BUKOVSKÉ VRCHY
2016 - 2045

November 2015

1. Základné údaje

1.1 Kód územia: SKCHVU002

1.2 Príslušnosť k európskej sústave chránených území: Natura 2000

1.3 Kategória a názov územia

Príslušnosť k európskej sústave chránených území:	Natura 2000
Kód územia:	SKCHVU002
Kategória:	Chránené vtáčie územie
Názov územia:	Bukovské vrchy

1.4 Platný právny predpis: Platný právny predpis: Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 25/2008 Z. z. zo 7. 1. 2008, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Bukovské vrchy, účinná od 1. 2. 2008

1.5 Celková výmera územia a výmera podľa funkčných plôch

Celková rozloha CHVÚ Bukovské vrchy stanovená vyhláškou je 40 932,42 ha. Spracovávaná výmera na základe vrstvy GIS ŠOPSR je 40 885,28 ha. Po zapracovaní CHVÚ do databáz C - registra katastra nehnuteľností (KN), na ktorom ŠOPSR pracuje, bude možné zosúladiť GIS vrstvu s parcelným stavom.

Tabuľka č.1: Výmera v členení podľa druhov pozemkov.

Kod pozemku	druh pozemku	výmera v ha	Zastúpenie v %
2	orná pôda	569,58	1,39
5	záhrada	3,51	0,01
7	TTP	5577,03	13,64
10	lesný pozemok	33533,23	82,02
11	vodná plocha	515,37	1,26
13	zastavaná plocha a nádvorie	234,97	0,57
14	ostatná plocha	451,61	1,10
Spolu		40885,28	100,00

Výmery sú spracované podľa stavu katastra nehnuteľností k 1.5.2015.

1.6. Súčasný stav predmetu ochrany

1.6.1. Prírodné pomery

Geografická poloha a vymedzenie územia

CHVU Bukovské vrchy sa nachádza v najvýchodnejšej časti SR, v Prešovskom kraji v okrese Snina.

CHVU je vymedzené v pohorí Bukovských vrchov (Národný park Poloniny), cca 3 km severovýchodne od mesta Snina. Severnú hranicu tvorí štátna hranica s Poľskom, na východnej strane štátna hranica s Ukrajinou. Z južnej strany ohraničujú územie približne obce Ubl'a, Ruská Volová, Kalná Roztoka, Stakčínska Roztoka a Stakčín, zo západnej Pčoliné, Parihuzovce a Osadné. Z územia CHVU sú vyňaté zastavané územia obcí vo vnútri vymedzených hraníc. Západná hranica CHVU Bukovské vrchy je totožná s východnou hranicou SKCHVU011 Laborecká vrchovina.

Územie je prístupné z cesty 1. triedy I/74 Humenné – Snina – hranica s Ukrajinou, ktorá vedie južne od CHVU. Priamo cez územie CHVU prechádza cesta II/558 Stakčín – Ulič a cesty nižšej triedy. Zo západu je prístup z cesty II/567 Snina - Medzilaborce. V Stakčíne končí regionálna železničná trať Humenné - Snina súbežná s cestou I/74.

Klíma

Územie CHVU zasahuje do viacerých klimatických okrskov v závislosti od stúpajúcej nadmorskej výšky smerom na severovýchod: mierne teplého, vlhkého, vrchovinového s teplotou v júli nad 16°C a do 50 letných dní; mierne teplého, mierne vlhkého, pahorkatinového až vrchovinového s teplotou v júli nad 16°C a do 50 letných dní; mierne teplého, veľmi vlhkého, vrchovinového s teplotou v júli nad 16°C a do 50 letných dní. Najvyššie polohy zasahujú do mierne chladného, veľmi vlhkého okrsku s teplotou v júli 12 – 16°C. Priemerná ročná teplota v území dosahuje od 8 po 4°C. Priemerný ročný úhrn zrážok 700 - 1200 mm v závislosti od stúpajúcej nadmorskej výšky. Počet dní so snehovou prikrývkou je 80 - 140. Územie patrí k mierne až priemerne inverzným polohám, v najvyšších polohách málo a zriedkavo inverzným. Prevláda juhovýchodné prúdenie vzduchu o rýchlosti 4 až 7 m/s (údaj z najbližšej meteorologickej stanice Kamenica nad Cirochou).

Geologické podmienky a formy reliéfu

V rámci regionálneho geologického členenia Slovenska (Vass, 1988) je CHVU súčasťou oblasti Flyšové pásmo, jednotky Dukliansko-bukovský flyš.

Podložie územia CHVU tvorí krieda a paleogén vonkajších Karpát so zastúpením zelených, lokálne červených ílovcov, pieskovcov s glaukonitom, pelokarbonátov; tmavosivých a zelených ílovcov, jemnozrnných pieskovcov; hnedých ílovcov, pieskovcov a rohovcov.

V nadloží územia sa pomerne jednotne uplatňuje nečlenené predkvartérne podložie s nepravidelným pokryvom bližšie nerozlíšených svahovín a sutín, lokálne deluviálne sedimenty vcelku (hlinité, hlinito-pieščité, hlinito-kamenité, pieščito-kamenité až balvanovité svahoviny a sutiny).

V rámci geomorfologického členenia SR (Mazúr, Lukniš, 1986) patrí CHVU do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vonkajšie Západné Karpaty, oblasti Poloniny, celku Bukovské vrchy.

Geomorfologické pomery charakterizujú zlomovo-vrásové štruktúry flyšových Karpát - pozitívne vysoko vyzdvižené blokové štruktúry s vrchovinovým, hornatinovým až vysočinovým podhŕňným reliéfom, lokálne je zastúpený reliéf erózných brázd.

Územie je hornaté a výškovo členité, nadmorská výška sa pohybuje od cca 500 m n. m. v brázdach po najvyšší bod pohoria Kremenec (1221,0 m n.m.) na hranici Slovenska, Poľska a Ukrajiny.

Náchylnosť k svahovým poruchám je v území CHVU veľmi silná. Prevažujú potenciálne zosuvy, menej blokové rozpadliny, ktorých vznik je spojený najmä s vývermi a vztlakovými

účinkami podzemných vôd. Deformácie sa sústreďujú na svahoch hlbších údolí vodných tokov.

Makroseizmická intenzita dosahuje nízke hodnoty (5 °MSK-64).

Hydrologické pomery

CHVU spadá prevažne do vrchovinnó-nízinnej oblasti s dažďovo-snehovým typom režimu odtoku a akumuláciou v mesiacoch december – február, vysokou vodnatosťou v marci až apríli, maximom v marci a minimom v novembri. V najvyšších polohách pohoria sa uplatňuje snehovo-dažďový typ režimu odtoku stredohorskej oblasti s akumuláciou v mesiacoch november – február, vysokou vodnatosťou v marci až máji, maximom v apríli a minimom v období január – február a september – október.

CHVU spadá do hlavného povodia Bodrogu. Celé územie CHVU je spádované smerom na juh. Vo východnej časti CHVU tvorí kosť riečnej siete Cirocha (prítok Laborca), ktorá pramení na južných svahoch hrebeňa Bukovských vrchov, a jej prítoky. Vo východnej časti odvodňujú územie rieka Ulička a jej prítoky, predovšetkým Zbojský potok. Ulička ústi do rieky Uh mimo územia Slovenska.

V západnej časti územia na toku Cirochy sa nachádza vodárenská nádrž Starina.

Územie CHVU patrí do hydrogeologického regiónu: Paleogén povodia Uhu (východná časť) a Paleogén a kvartér povodia Laborca po Brekov a mezozoikum Humenských vrchov (západná časť), v oboch je určujúcim typom puklinová priepustnosť. Hydrogeologické pomery charakterizuje nízka až mierna prietočnosť a hydrogeologická produktivita. Územie nemá výraznejšiu geotermálnu aktivitu. Vývery minerálnych vôd lokálneho významu sú evidované v okolí Pčoliného, Osadného a Zboja.

Pôdy

V rámci CHVU prevládajú kambizeme modálne kyslé, sprievodné kultizemné a rankre; zo zvetralín kyslých až neutrálnych hornín, menej zastúpené sú kambizeme pseudoglejové nasýtené, sprievodné pseudogleje modálne a kultizemné, lokálne gleje; zo zvetralín rôznych hornín. Z hľadiska zrnitosti prevládajú pôdy pieščito-hlinité a hlinité, lokálne ílovito-hlinité prevažne bez skeletu, miestami stredne kamenité.

Pôdy v území sú prevažne mierne vlhké, vo vyšších polohách vlhké so strednou až veľkou retenčnou schopnosťou a strednou priepustnosťou.

Flóra

Bukovské vrchy tvoria botanickú hranicu medzi horskými systémami Východných a Západných Karpát. Prejavuje sa to predovšetkým prítomnosťou niektorých východokarpatských elementov vo flóre, ktoré majú na území národného parku západnú hranicu svojho rozšírenia, ako zvonček jedľový pichliač Waldsteinov, klinček bradatý nakopený, kostrava skalná, čermeľ Herbichov, iskerník karpatský, hadomor ružový, silenka ovisnutá pochybná, a fialka dácka. V súčasnosti je z územia národného parku známych viac ako 1000 druhov vyšších rastlín. Mnohé z nich patria k vzácnym a ohrozeným druhom. Flóristickú pestrosť územia potvrdzuje aj výskyt 300 známych druhov húb, vyše 300 druhov machorastov a viac ako 100 druhov lišajníkov.

Najrozšírenejším typom vegetácie sú tu lesy. Dominantnou a zároveň charakteristickou drevinou je buk lesný. Vzhľadom k vyše 1000 m výškovému rozdielu medzi najnižším a najvyšším bodom národného parku, a s tým súvisiacou zmenou klimatických podmienok, mení sa i charakter lesov. V najnižších a najteplejších častiach sa vyskytujú dubovo-hrabové lesy. V nich spolu s hlavnými porastotvornými drevinami dubom letným, dubom zimným a hrabom obyčajným rastú i dreviny javor mliečny, javor poľný, lipa veľkolistá a lipa malolistá. V bylinnej etáži rastie vzácnejšia scila Kladného, hviezdnoteč čemerícový a skopólia kranská. Najrozsiahlšie plochy národného parku zaberajú bukové lesy s charakteristickou zubačkou cibul'konosnou a zubačkou žliazkatou. Vo vyšších polohách a na vlhkejších stanovištiach

pristupuje do lesných porastov jedľa biela. Mimoriadnu pozornosť si zaslúžia predovšetkým spoločenstvá nachádzajúce sa v oblasti masívu Stinskej v ktorých rastie endemit Východných Karpát iskerník karpatský.

Vo vyšších polohách, v blízkosti hornej hranice lesa, prevládajú spoločenstvá bukových javorín. V stromovej vrstve, ktorá je často rastovo redukovaná, prevláda buk s javorom. V najvyšších polohách, nad 1000 m, pod hornou hranicou lesa, sú tieto lesy pod vplyvom vrcholového fenoménu a majú charakteristický obmedzený vzrast. Na humoznejších pôdach a skalnatých sutinách majú významné uplatnenie cenné listnáče brest horský, jaseň štíhly, javor horský a lipa malolistá v lipovo-javorových lesoch. Z týchto lesov sú najcennejšie spoločenstvá s jazykom jelením nachádzajúce sa pod Riabou skalou.

Brehy horských potokov sprevádzajú spoločenstvá vrbín a spoločenstvá jeľše sivej s dominujúcou jeľšou sivou, z ktorých najvzácnejšie sú s výskytom paprade perovníka pštrosieho a telékie ozdobnej.

Rôznorodé sú i nelesné spoločenstvá. Podľa ekologických podmienok, na ktoré sú viazané, je možné ich rozdeliť do niekoľkých skupín – spoločenstvá pramenísk, slatín, rašelinísk, lúk a pasienkov a predovšetkým horských lúk nad hornou hranicou lesa – polonín. Poloniny sú unikátnou a zároveň charakteristickou formáciou Východných Karpát. Väčšina z nich predstavuje sekundárne spoločenstvá, ktoré vznikli v dôsledku pasenia dobytku na horských hrebeňoch. Poloninské lúky sú známe predovšetkým prítomnosťou východokarpatských druhov rastlín. Lúky a pasienky nižších a stredných polôh národného parku charakterizujú subdominantné druhy tonka voňavá a psinček obyčajný. Sú to flóristicky pomerne bohaté spoločenstvá, v ktorých okrem tráv sa vyskytujú, napr. Orchidee ako vstavač ploštičný, vstavač obyčajný, stavač počerný a päťprstnica obyčajná. Vlhké mezo až eutrófné lúky majú odlišné druhové zloženie. Často tam rastie záružlie močiarné, sitina rozložitá, sitina kolbkatá, túžobník brestový a metlica trsnatá. Spoločenstvá slatín charakterizujú porasty páperníka širokolistého, ostrice žltej, ostrice prosovej so vzácnymi druhmi kruštíka močiarného, vstavačovca májového, vstavačovca stromolistého a vstavača úhl'adného.

V ekologicky osobitých podmienkach pramenísk je možné nájsť žerušnicu horkú, slezinovku striedavolistú, fialku dvojkvetú, záružlie močiarné horské a hviezdicu hájnu.

Fauna

Územie CHVÚ sa zo zoogeografického hľadiska nachádza v palearktiskej oblasti, v zóne zmiešaných a listnatých lesov. Leží na rozhraní Západných a Východných Karpát, čo sa odráža aj na zastúpení živočíšnych druhov a ich spoločenstiev.

Na území CHVÚ (resp. NP Poloniny) bolo doteraz zistených 5981 druhov bezstavovcov, z toho napr. 21 druhov maloštetinavcov, 91 druhov mäkkýšov, 30 druhov kôrovcov, 234 druhov roztočov, 403 druhov pavúkov, 25 druhov koscov, 19 druhov štúrikov, 20 druhov mnohonožiek, 71 druhov podeníek, 33 druhov važíek, 42 druhov pošvatiek, 53 druhov rovnokrídlovcov, 138 druhov bzdoch, 1472 druhov chrobákov, 31 druhov blanokrídlovcov, 43 druhov potočníkov, 819 druhov motýľov a 2 428 druhov dvojkrídlovcov. Mimoriadny vedecký a ochranársky význam majú najmä východokarpatské endemity, ktorých areál celkového rozšírenia dosahuje západnú hranicu v NP Poloniny. Malakofauna národného parku má vyslovene lesný raz. Z úzko endemických východokarpatských druhov boli zistené *Daudebardia calophana* a *Trichia bielzi*. V národnom parku je potvrdený výskyt 403 druhov pavúkov. K veľmi vzácnym patria napr. *Araeoncus crassiceps* a *Collinsia inerrans*.

Z mnohonožiek medzi východokarpatské endemity patria napr. plochuľa *Polydesmus polonicus*, chobôtikovec *Polyzonium transsilvanicum* a mnohonôžka *Leptoiulus baconyensis stuzicensis*.

Zachovalosť vodných tokov potvrdzuje bohatá fauna podeníek. Zistili sa tu nové druhy pre faunu bývalého Československa - *Ecdyonurus carpathicus*, *Beatis beskidensis*, ďalej bol zistený aj vzácny východokarpatský endemit kriváka *Gammarus kischineffensis*. Chrobáky národného parku sú zastúpené 1472 druhmi. Ich najcennejšími zástupcami sú početné východokarpatské endemity, ako napr. *Nebria fuscipes*, *Patrobus styriacus* a ďalšie.

819 druhov motýľov je nielen pozoruhodnosťou tejto oblasti, ale sú významné i z celoslovenského hľadiska ako napríklad *Aporodes floralis*, *Aporia crataegi*, a ďalšie. K dobre preskúmaným skupinám národného parku patria dvojkrídlovce. Medzi 2 428 druhmi sú aj nové druhy pre vedu napr. *Molophilus terrayi* a *Empis* (*Xanthempis*) rohaceki. Územie NP Poloniny (zaberá takmer identické, trochu menšie územia ako CHVÚ Bukovské vrchy) sa vyznačuje svojráznymi a druhovo pestrými spoločenstvami stavovcov. Bohatstvo fauny stavovcov dokumentuje 320 druhov: 1 druh kruhoústych, 24 druhov rýb, 13 druhov obojživelníkov, 8 druhov plazov, 211 druhov vtákov a 63 druhov cicavcov. Z kruhoústych a rýb patria k najviac ohrozeným mihul'a potiská (*Eudontomyzon danfordi*), hrúz Kesslerov (*Gobio kessleri*) a pľz zlatistý (*Sabanejewia aurata*). Z obojživelníkov a plazov tu žijú, napr. mlok karpatský (*Triturus montandoni*), užovka stromová (*Elaphe longissima*) a užovka hladká (*Coronella austriaca*).

Vydra riečna (*Lutra lutra*) a mačka divá (*Felis silvestris*) patria k ohrozeným druhom. Zo vzácných druhov tu žije vlk obyčajný (*Canis lupus*), medveď hnedý (*Ursus arctos*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*). K ohrozeným patrí zubor hrivnatý (*Bison bonasus*). Od roku 2004 sa na území NP Poloniny realizuje projekt „Založenie voľne žijúcej populácie zubra hrivnatého v slovenských Karpatoch“. V súčasnosti žije na území NP 15 kusová črieda zubrov. Nepravidelne na územie prechádza z poľskej strany aj los mokradový (*Alces alces*). Veľká druhová diverzita fauny, početné zastúpenie druhov vzácných, zoogeograficky alebo bioindikačne významných, dokazujú vysokú kvalitu biocenóz Bukovských vrchov.

Vymedzenie a opis biotopov druhov

Hniezdnymi biotopmi **chrapkáča poľného** sú hlavne lúky, predovšetkým extenzívne a nepravidelne obrábané, tiež dlhodobu nekosené lúky, s bylinným porastom vyšším ako 20 cm, ktorý poskytuje úkryt (Demko 2001, Hudec a Šťastný 2005). V Európe a Ázii hniezdi v suchších až vlhkých lúkach a pasienkoch, vrátane horských lúk a okrajov mokradí. Vyhýba sa príliš zaplaveným mokradiam, stojatej vode a otvorenej krajine so skalami, štrkom a pieskom. Mimo hniezdenia obýva aj agroceenózy (obilné polia, okopaniny a krmoviny). Počas zimovania sa zdržuje v trávnatých oblastiach, napr. v savanách, často aj v oblastiach spálených v období sucha (Afrika) (Taylor a de Juana 2014). Na Slovensku pôvodne hniezdil v extenzívne využívaných podmáčaných lúkach ovplyvnených prirodzeným režimom riek (v súčasnosti niva rieky Morava, Latorica, Ipeľ). V horských a podhorských oblastiach sú hniezdne biotopy druhu najmä extenzívne využívané prirodzené lúky aj bez vplyvu vodného režimu (Demko 2001). Ďalšími charakteristickými biotopmi sú oblasti pravidelne nevyužívané ľudskou činnosťou (napr. okraje mokradí, ruderalne biotopy – rumoviská a skládky organického materiálu). Osobitný typ biotopu predstavujú opustené poľnohospodárske pozemky – napr. úhory, kde sa nevykonáva žiadna činnosť (Demko 2001).

Hniezdnymi biotopmi **bociana čierneho** sú lesy všetkých typov, prirodzené aj umelé. Podmienkou je prítomnosť aspoň malého množstva starých stromov s vhodným habitatom pre umiestnenie hniezda (Karaska 2002). Vo svete obýva nerušené oblasti lesných porastov v blízkosti potokov, mokradí, vodných plôch a brehov riek, kde hľadá potravu. Vyhýba sa veľkým vodným plochám a súvislým lesným porastom. Hniezdi mimo intravilánov obcí a miest. Vtáky v subsaharskej Afrike a na Iberskom poloostrove preferujú skalnaté biotopy s riečnymi korytami. Na Iberskom poloostrove sú významnými biotopmi napájadlá dobytká, ktoré sú umiestnené ďalej od ciest, s veľkou vodnou hladinou, hlbšou vodou a s vysokou diverzitou vodných živočíchov. Zimujúce a migrujúce vtáky sa vyskytujú aj na mokradiach

v otvorenej krajine a na ryžových poliach (Elliott et al. 2014). Na Slovensku hniezdi na celom území od 100 m n.m vo Východoslovenskej nížine po 1000 m n.m v Oravských Beskydách a Tatrách. Preferuje najmä enklávy starých porastov obvykle vo väčších lesných komplexoch (Karaska 2002). Hniezdo je umiestnené najčastejšie na starých stromoch, zvyčajne na spodných vetvách ďalej od kmeňa (listnaté stromy) alebo na bočných vetvách tesne pri kmeni (ihličnaté stromy) (Hudec et al 1994). Okrem hniezd na starých stromoch boli hniezda zistené aj v páse topoľov v poľnohospodárskej krajine (Rác in litt, Podunajská rovina), na skalách v lesnom prostredí (napr. Nízke Tatry, Muráňska planina, Malá Fatra) a na poľovníckych posedoch (Karaska ex Karaska 2002; Štollmann ex Karaska 2002, Podbeskydská vrchovina).

Hniezdnymi biotopmi **orla krikľavého** sú lesné komplexy prestúpené širokými údoliami s príľahlými lúkami a poliami (Hudec a Šťastný 2005). V Európe hniezdi v podobných biotopoch. Vyskytuje sa v otvorených lesoch (listnatých, ihličnatých aj zmiešaných) a v blízkosti lesných okrajov. Preferuje zalesnené riečne údolia a lesy s príľahlými lúkami a poliami. Je menej závislý na rašeliniskách alebo mokradiach ako orol hrubozobý. Orol krikľavý sa viac prispôbil kultúrnej krajine (Meyburg et al. 2014). Na Slovensku sú hniezdnymi biotopmi druhu nízke až stredne vysoké zalesnené pohoria s rozsiahlymi lúkami, pasienkami a poliami ako loviskami v blízkosti. Kým druh a typ lesa nie je až taký dôležitý, väčší význam má charakter loviska. V tomto smere sú dôležité podmáčané lúky, pasienky a nízkostebelnaté mokrade. Vyhýba sa rozsiahlym lesom bez otvorených priestranstiev, vysokohorským oblastiam, ako aj krajine bez lesov alebo trvalých trávnych porastov. Optimálnym prostredím je mozaika lesov, lúk a pasienkov alebo okraje súvislejších lesov, susediacich s poliami (Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi **včelára lesného** sú hlavne teplejšie oblasti listnatých lesov (hrabiny, dubiny, bučiny) v susedstve s lúkami a pasienkami so zastúpením rozptýlenej zelene, kde je dostatok jeho potravy - blanokrídleho hmyzu (Karaska a Danko 2002). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru, preferuje najmä listnaté lesy, avšak vyskytuje sa aj v zmiešaných porastoch. V niektorých oblastiach svojho areálu hniezdi aj v ihličnatých lesoch (napr. Škandinávia, Veľká Británia). Obsadzuje aj rôzne biotopy v otvorenej alebo zalesnenej krajine, vrátane vresovísk a oblastí v poľnohospodárskej krajine. Predpokladá sa, že na hniezdenie vyžaduje nerušené miesta. V Afrike zimuje v sekundárnych lesných porastoch a iných husto zalesnených oblastiach (Orta et al. 2013). Hniezdnym prostredím na Slovensku sú lesy od luhov pri Latorici, Dunaji a Morave až po zmiešané a ihličnaté lesy centrálnej časti Západných Karpát. Obýva všetky lesnaté oblasti s príľahlou mozaikovou krajinou do približne 900–1000 m n.m. Vzhľadom na potravnú špecializáciu na blanokrídly hmyz mu najviac vyhovujú teplejšie a suchšie južné svahy. Optimálnym prostredím sú lesnaté nízke až stredne vysoké oblasti Karpát na okraji nížin. Preferuje viacetážové zmiešané porasty. Neobýva bezlesé oblasti a zriedkavý je aj v územiach s intenzívnou poľnohospodárskou výrobou s prevahou ornej pôdy (Karaska a Danko 2002, Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi **rybárika riečneho** sú oblasti s kolmými hlinitými alebo piesčitými stenami (vyhrabávanie nôr) a čistými stojatými alebo tečúcimi vodami s dostatkotom potravy (rybky) (Karaska a Slobodník 2002). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru; napr. stojaté alebo pomaly tečúce rieky s dostatkotom vhodnej potravy (malé ryby) a brehmi pre vyhrabávanie nôr. V tropických oblastiach je aj v dolných tokoch riek, často s husto

porastenými brehmi, v mangrovových porastoch, vlhkých pasienkoch a veľkých záhradách. Hniezdna nora môže byť umiestnená aj 250 m od loviska (rieka) (Woodall 2001). Na väčšine územia Slovenska druh hniezdi pri pomaly tečúcich vodách od najnižších polôh až po 800 m n.m. Podmienkou je prítomnosť kolmých hlinito-piesčitých, alebo štrkovo-piesčitých stien, kde vyhrabáva hniezdne nory. Menej často hniezdi na stojatých vodných plochách – napr. na rybníkoch, štrkoviskách, pieskovniach a rybníčných sústavách alebo v lesných porastoch neďaleko lovisk (napr. v koreňových vývratoch). Ak nemá možnosť hniezdiť v blízkosti vôd, vyhľadáva aj ťažobne štrko-pieskov, hliny, ale aj kolmé zárezy lesných a poľných ciest vzdialené niekoľko sto metrov od lovisk. V prípade nedostatku potravy na vodnom toku, kde hniezdi, preletuje na lov na inú vodnú plochu. Zvolenému hniezdisku je obvyčajne verný viac rokov, pokiaľ je zachovaná kolmá stena a dostatok potravy v blízkosti. Zimuje pri nezamrzajúcich častiach vodných tokov (napr. pod priehradami) (Hudec a Šťastný 2005; Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi **sovy dlhochvostej** sú predovšetkým zmiešané a listnaté pralesovité porasty. V blízkosti hniezdisk sa nachádzajú otvorené plochy (napr. lúky, čistiny), kde loví. Vo svete obýva boreálne a zmiešané lesy s príľahlými močiami, čistinami a malými plochami. Často sa vyskytuje aj v blízkosti ľudských obydľí a v okolí pasienkov. Na južnej hranici svojho areálu (stredná Európa) je druh v horských oblastiach viazaný na listnaté lesy, najmä bučiny (*Fagus sylvatica*). Potravné biotopy zahŕňajú okraje lesov, skupinky stromov, v zime je častá aj v otvorenej krajine, vrátane parkov a príležitostne aj v okolí dedín (Holt et al. 2015). Na Slovensku obýva sova dlhochvostá listnaté a zmiešané lesy stredných a vyšších polôh, avšak šíri sa aj do nižších polôh. Hniezdi aj v čistých smrečinách. Na viacerých miestach Slovenska je limitujúcim faktorom dostatok hniezdných možností (dutiny). Preto v mnohých oblastiach páry obsadzujú aj búdky ako jednu z mála príležitostí v hospodárskych lesoch (SOS/BirdLife 2013).

Hniezdnymi biotopmi **žlny sivej** sú staré listnaté, zmiešané, menej iličnaté lesy s dostupnými trávnatými biotopmi, kde vyhľadáva kolónie mravcov (SOS/BirdLife 2013). V Európe a Ázii preferuje druh rozvoľnenejšie lesné porasty v otvorenej krajine, napr. lužné lesy, parky, záhrady a sady. Spravidla sa vyskytuje v listnatých lesoch, avšak lokálne obýva aj borovicovo-dubové lesy (*Pinus-Quercus*), alebo rozvoľnené horské ihličnaté lesy so smrekovcom (*Larix*). V Európe sa hniezdne biotopy čiastočne prekrývajú s biotopmi žlny zelenej (*Picus viridis*), avšak žlna sivá preferuje viac lesný interiér. Vyhýba sa čistým ihličnatým porastom tajgového charakteru (napr. v strednej Sibíri), preferuje viac listnaté lesy (Winkler a Christie 2015). Na Slovensku obýva žlna sivá listnaté lesy, napr. bučiny, lužné lesy a staré brehové porasty pozdĺž vodných tokov, cintoríny, stromoradia, parky v intravilánoch obcí a miest, ale aj skupiny stromov a solitéry v otvorenej krajine (Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi **tesára čierneho** sú staré porasty listnatých, zmiešaných, ale aj ihličnatých lesov rozsiahlejšieho charakteru (Kropil 2002). Vo svete obýva všetky typy klimaxových lesných porastov, vrátane lesných okrajov, vyhýba sa však veľmi hustým lesom. V Škandinávii a na Sibíri uprednostňuje smrekovo-borovicové lesy s prímесou smrekovca, ďalej obýva aj brezové, topoľové a jelšové porasty. V Poľsku hniezdi vo všetkých typoch prírodných lesných porastov. V Japonsku obýva boreálne zmiešané alebo ihličnaté lesy do 1000 m n.m, zriedka sa vyskytuje v nížinách. Vyžaduje staré práchnivé stromy a pne pre vyhľadávanie potravy a vhodné stromy pre tesianie dutín. Mimo obdobia hniezdenia sa vyskytuje aj v otvorenej krajine, lesných čistínach a na okrajoch miest (Winkler a Christie

2002). Na Slovensku hniezdi d'ateľ čierny od nížin po hornú hranicu lesa. Na nížinách preferuje lužné lesy (mäkký a tvrdý luh), v stredných polohách bukové porasty a vo vyšších polohách horské zmiešané a smrekové lesy. Hniezdi aj v lesných fragmentoch, ak sa v danom poraste vyskytuje dostatok drevín pre tesanie dutín a vyhľadávanie potravy (práchnivé pne, staré stromy) (Kropil 2002).

Hniezdnymi biotopmi **d'atla bielochrbtého** sú bukové, jedľo-bukové, smrekovo-jedľovo-bukové a lokálne aj dubové lesy v nadmorských výškach od 330–1300 m n.m. Teritória sú predovšetkým v strmších svahoch s vyšším podielom mŕtveho dreva (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Preferuje vyspelé klimaxové, avšak rozvoľnené listnaté a zmiešané lesy s vysokým podielom mŕtveho dreva a padnutých kmeňov. Obýva najmä porasty staršie ako 80 rokov, umiestnené často v strmých svahoch alebo neďaleko vody. V prírodných lesoch východnej Európy hniezdi v bažinatých lesoch s jaseňom (*Fraxinus*), jelšou (*Alnus*), ďalej v lesných porastoch s dubom (*Quercus*) a hrabom (*Carpinus*). Príležitostne sa vyskytuje aj v ihličnatých lesoch. V strednej Európe a v Pyrenejách je typický v rozvoľnenejších, svetlých zmiešaných lesoch (buk-dub, buk, jedľa, javor, smrek a pod.). Na Peloponézskom poloostrove je úzko viazaný na vyspelé horské lesy s dominantnou jedľou gréckou (*Abies cephalonica*). *Na Sibíry hniezdi d'ateľ bielochrbtý v listnatých lesoch s brezou (Betula), ďalej v zmiešaných svetlých ihličnatých lesoch a pozdĺž záplavových oblastí s porastami vrb (Salix).* Japonské populácie d'atla sú závislé na prírodných bukových lesoch (Winkler a Christie 2002). *Na Slovensku je d'ateľ bielochrbtý* typickým druhom starých listnatých a zmiešaných lesov v štádiu rozpadu s významným zastúpením buka. Zásadný význam má prítomnosť odumretých stromov, kde nachádza potravu a v ktorých si buduje aj hniezda (Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi **penice jarabej** sú krovité porasty na južne exponovaných stráňach a rovinách v teplých nížinných a podhorských oblastiach (Krištín 2002). V Európe a Ázii druh obýva biotopy podobného charakteru. Obýva kroviny a krovinné formácie, od lesných okrajov, hustých trnitých krovín, čistín s hustým podrastom po mladé porasty plantáží, húštiny pri riekach, živé ploty pozdĺž ciest, pasienky, lúky, parky a sady (Aymí et al 2015). *Druh častejšie hniezdi v suchých oblastiach, vo vhodných porastoch môže byť aj v blízkosti vody.* Obsadzuje aj svetlé listnaté lesy a ihličnaté lesy s podrastom (Šťastný & Hudec 2011). Na zimoviskách v Afrike *obýva suchú otvorenú krajinu s krovinami, kde dominujú akáciové porasty (Acacia) a porasty Commiphora;* vyskytuje sa aj v suchej savane (Aymí et al. 2015). Na Slovensku hniezdi v otvorenej krajine so skupinami alebo pásmi hustých trnitých krovín. Spravidla vyžaduje prítomnosť aspoň jednotlivých stromov alebo vyšších kríkov, ktoré využíva ako miesto pre spev (Šťastný & Hudec 2011). Obýva napr. strelnice v bývalých vojenských priestoroch (Lešť), mladé topoľové porasty v spoločenstve Asparago-Crataegetum (Podunajsko, Bohuš ex Krištín 2002) a agátové lesíky (Krištín 2002). Preferuje aj sekundárne biotopy, napr. zarastajúce výsypky, sady, pasienky s krovinami, okraje viníc a svetlých lesov.

Hniezdnymi biotopmi **muchárika malého** sú zachovalé vysoké listnaté lesy, predovšetkým bukové a bukovo-jedľové porasty (SOS/BirdLife 2013). Vo svete hniezdi v lesných oblastiach, hlavne v zmiešaných opadavých lesoch, predovšetkým v bukových, menej v dubových lesoch. Na severe areálu sa vyskytuje v smrekových porastoch. Preferuje rozvoľnené vysoké stromy, s dostatkem podrastu a otvorenými zónami v lesnom zápoji. Uprednostňuje holiny, paseky a oblasti v blízkosti vody. Počas mimohniezdneho obdobia sa vyskytuje aj v hájoch, lesných monokultúrach, okrajoch, parkoch a záhradách s vysokými

stromami. Počas ťahu bol registrovaný aj v kroví, na plantážach a v záhradách, často na vysokých stromoch, ale aj vo vysokom kroví v suchšej krajine a v saharských oázach (Taylor 2006). Na Slovensku patrí muchárik malý medzi druhy charakterizované ako indikátory zachovalosti prirodzených zmiešaných horských lesov. Obýva listnaté alebo zmiešané štruktúrne bohaté lesy vyššieho veku s dostatkom vhodných dutinových stromov. Preferuje najmä bukové lesy, ďalej hrabovo-bukové lesy, jedľo-bučiny a vyššie položené smrekovo-jedľovo-bukové porasty (Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi **muchárika bielokrkého** sú najmä listnaté, dubové a bukové lesy, menej zmiešané porasty, parky, staré sady s dostatkom dutín alebo búdok (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Uprednostňuje presvetlené lesy, lesné okraje, lužné lesy, otvorenú krajinu s roztrúsenými stromami, ako aj staré parky a aleje. Sekundárne sa vyskytuje aj v záhradách a sadoch. Vyžaduje staré stromy s dostatkom dutín, vysoko nad zemou. Preferuje opadavé listnaté lesy, vyskytuje sa v dubových, bukových, lipových a brezových lesoch. Na severe areálu je tiež v dubových a jaseňových lesoch s hustým podrastom liesky a hloha. V Rusku hniezdi v hrabových lesoch, občas sa vyskytuje aj v borovicových porastoch. V porovnaní s muchárikom čiernohlavým (*Ficedula hypoleuca*) obsadzuje teplé, kontinentálnejšie prostredie (Taylor 2006). Na Slovensku hniezdi muchárik bielokrký v listnatých, menej zmiešaných lesoch s vyšším zastúpením listnatých stromov. Obýva staré pralesovité a prírode blízke porasty, napr. lužné lesy, bučiny, bukovo-jedľové a bukovo-smrekové porasty s dostatkom vhodných dutín na hniezdenie. Extrémne vysoké denzity dosahuje druh napr. v riedkych dubových lesoch so slabým podrastom a s dutinami (napr. pohorie Tríbeč). Hniezdi aj v prostredí mestských parkov a záhrad (napr. Zvolen) (Krištín a Kropil 2002).

Hniezdnymi biotopmi **strakoša veľkého** sú oblasti v pahorkatinovej a podhorskej krajine s dostatkom rozptýlenej zelene, často v blízkosti rašelinísk a vlhkých lúk (SOS/BirdLife 2013). Vo svete hniezdi v otvorenej krajine so solitérnymi stromami, kríkmi, so stĺpmi a líniami elektrického vedenia. Severné populácie obývajú čistiny a lesné okraje v tajge alebo v prechodnej zóne medzi tajgou a tundrou. Niekedy sa vyskytuje aj v močaristej krajine a v okolí rašelinísk. Dôležitým komponentom potravného biotopu je nízka vegetácia a množstvo konárov, ktoré slúžia ako vyhliadkové body k lovu (napr. konáre solitérnych stromov, krovín, stĺpov, línií elektrického vedenia a ploty) (Yosef et al. 2008). Na Slovensku obýva strakoš veľký predovšetkým otvorenú poľnohospodársku krajinu s prevahou mokrých lúk a pasienkov s bohatou rozptýlenou zeleňou. Preferuje lúky a pasienky so skupinkami smrekov v blízkosti rašelinísk a močiarov. Menej početný je na okrajoch lesov v intenzívne obrábannej krajine na suchších lúkach. Prechodne obýva aj väčšie rúbane v ranných štádiách zarastania. Menej hniezdi aj na okrajoch intravilánov, najmä v tichších oblastiach. Vyhýba sa súvislým zalesneným oblastiam, silne urbanizovaným územiám a polohám nad hornou hranicou lesa (Karaska a Cichocki 2014).

Pôvodnými biotopmi **prepelice poľnej** sú stepi a lesostepi. V súčasnosti sú hniezdnymi biotopmi druhu najmä oblasti v otvorenej poľnohospodárskej krajine, napr. obilné polia, krmoviny, menej okopaniny, lúky a pasienky (Demko 2002). Vo svete obýva najmä otvorenú kultúrnu krajinu, roviny alebo miesta s mierne zvlneným povrchom. Podmienkou hniezdenia je prítomnosť hustej vegetácie, ktorá však nie je vyššia ako 1 m. V severo-východnej Tanzánii sa vyskytuje aj v menej narušených pasienkoch. Vyhýba sa holej pôde (McGowan

et al. 2013). V podmienkach Slovenska hniezdi prepelica poľná najmä v agrocenózach. Vyskytuje sa napr. v obilných a repkových poliach, kde obzvlášť preferuje miesta s podrastom tráv, burín alebo krmovín. Najpočetnejšia je na lúkach, ktorými vystupuje až do horských polôh (napr. Hruštínska hoľa, cca 1100 m n. m., Kubínska hoľa, cca 1300 m n. m.). Zriedkavejšie ju možno zastihnúť aj v suchších častiach slatinných rašelinísk, vo väčších ruderaloch. Uprednostňuje otvorenejšiu krajinu. Menším plochám v lesoch sa vyhýba. Na druhej strane bola zastihnutá aj na rozľahlejších rúbaniach v rannom štádiu zarastania. Ďalej obsadzuje aj zaplavované a suché lúky, neobrábané trávnaté plochy (úhory), okraje mokradí a letiská. Počas migrácie sa vyskytuje aj v mestách; často ju možno počuť ozývať sa zo striech domov (Demko 2002; Hudec a Šťastný 2005; Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi **krutohlava hnedého** sú staré rozvoľnené listnaté lesy a okraje lesných porastov, porasty rozptýlenej stromovitej vegetácie v otvorenej krajine, brehové porasty, poľné lesíky, väčšie sady a háje (Pavlík 2002a). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Vyskytuje sa od rozvoľnených lesov, čistín, lesov s nízkym podrastom po krovité a opustené pasienky s roztrúsenými stromami. Obýva najmä slnečné a suchšie oblasti, vyhýba sa mokrej vegetácií a vyšším pohoriam. Hniezdi aj v rozvoľnených brehových porastoch, v presvetlenejších častiach hustejších zmiešaných alebo opadavých lesov a v lesných okrajoch. Obýva aj mladiny, aleje, plantáže, sady a väčšie záhrady. Lokálne sa vyskytuje aj v čistých porastoch borovice alebo smrekovca. Mimo obdobia hniezdzenia obýva aj rozvoľnené suché lesy, krovité pasienky a záhrady. V južnej Ázii je typický v krovinách, húštinách a v poľnohospodárskej krajine. V južnej Európe prezimuje často v pobrežných mokradiach a v macchiách (Winkler et al. 2015). Na Slovensku hniezdi krutohlav hnedý v otvorenej krajine so skupinami stromov, lesíkmi a alejami, v nie príliš hustých listnatých a zmiešaných lesoch, ojedinele v borovicových a smrekovo-borovicových lesoch. Podmienkou hniezdného výskytu je dostatok stromových dutín a prítomnosť plôch bez vegetácie alebo s nízkou trávnatou vegetáciou a s dostatkom mravenísk (Pavlík 2002a, Hudec a Šťastný 2005).

Hniezdnymi biotopmi **žltouchvosta hôrneho** sú staré riedke lesné porasty, intravilány obcí a miest s vysokou stromovou vegetáciou; napr. záhrady, parky, sady a cintoríny (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Preferuje riedke presvetlené lesy, vrátane starých parkov a parkových záhrad, lesných čistín a ich okrajov, s nízkym krovinným a bylinným podrastom. V severnej Európe obýva subarktické horské brezové porasty a borovicové lesy. V strednej a južnej Európe hniezdi v listnatých lesoch, avšak obýva aj prechodné biotopy, akými sú vresoviská, oblasti s roztrúsenými staršími stromami a hlavovými vrúbami pozdĺž potokov a priekop. Ďalej sa vyskytuje aj v otvorenej kopcovitej krajine so starými kamennými múrmi a budovami. V Rusku preferuje všeobecne listnaté a zmiešané lesy, menej borovicové porasty. V severnej Afrike hniezdi v starých dubových porastoch a ihličnatých lesoch. Zimuje v semi-aridných oblastiach, najmä v krovitých stepiach, riedkej suchej stromovej vegetácií, v akáciových porastoch pozdĺž riek a v záhradách (Collar a Christie 2013). Na Slovensku obýva žltouchvost hôrny vysokú stromovú zeleň v obciach a mestách, parky, cintoríny, ale aj samoty so solitérmi, kalamitiská s jednotlivými stromami, rôzne staré riedke lesy, ako sú rašeliniskové borové lesy Oravskej kotliny, či staré smrečiny na hornej hranici lesa, hájovne a samoty na lesných čistinách (Karaska a Cichocki 2014). Vo vyšších pohoriach obsadzuje najmä hrebeňové partie pohorí s polámanými a vyschnutými listnatými stromami. Najvyššie hustoty dosahuje v presvetlených porastoch, kde podrast chýba alebo je len minimálny. V nižších polohách

takéto podmienky spĺňajú napr. lužné lesy, optimálne so zachovalým vodným režimom, ktorý bráni rastu vysokého podrastu vegetácie (napr. žihľavy), ďalej dubové prírodné lesy bez podrastu (napr. pohorie Trábeč) a rozvoľnené borovicové lesy s prímесou duba alebo agátu v Záhorskej nížine (napr. vojenské priestory) (Kropil 2002).

Hniezdnymi biotopmi **lelka lesného** sú riedke lesy, okraje hustejších krovinatých oblastí alebo stepné oblasti. Vyhýba sa lokalitám bez stromového alebo krovinného pokryvu, poľnohospodárskej krajine, vysokým polohám a tundre (Danko 2002). Vo svete obýva hlavne suchú otvorenú krajinu, napr. nížinné vresoviská s roztrúsenými stromami, lesy a kroviny (najmä paseky, čistiny a okraje lesov), rúbaniská a mladiny. Vyskytuje sa tiež v otvorenej kriedovej krajine (Anglicko), v okolí priemyselných skládok odpadu, v lesostepiach, na riedko porastených kamenitých stráňach, v dubových krovinách, na kamenistých a piesočnatých dunách, v púštiach a polopúštiach. Vyhýba sa oblastiam v urbárnej krajine, pohoriam, nížinám bez stromov, hustým interiérom lesov, vyspelým monokultúram a vysokým lúčnym porastom. Potravné biotopy zahŕňajú aj menej typické oblasti, napr. záhrady, poľnohospodársku pôdu, okolie trstinových porastov a mokradí (Cleere a Christie 2013). Na Slovensku hniezdi lelek lesný v rozvoľnených lesoch (najmä v borovicových porastoch) s výskytom rúbanísk, lesných okrajov a teplých strání s porastom krovísk a solitérnych stromov. Ďalej preferuje aj mozaikovitú lúky a pasienky s krovinami, často s výskytom borievky (Karaska a Cichocki 2014).

Hniezdnymi biotopmi **jariabka hôneho** sú ihličnaté, zmiešané a listnaté lesy v stredných a vo vyšších horských polohách (300–1850 m n.m.) s výskytom bobuľonosných krovin (Saniga 2002). Vo svete obýva najčastejšie zmiešané lesy, od nížin po horské oblasti (napr. v Alpách sa vyskytuje po 1600–1800 m n.m.). V Nórsku je druh viazaný na stredoveké zmiešané lesy s porastami smreka (*Picea abies*), borovice (*Pinus sylvestris*), brezy plstnatej (*Betula pubescens*), brezy previsnutej (*Betula pendula*) a na iné opadavé stromy (*Populus tremula*, *Alnus glutinosa*, *A. incana*, *Salix caprea*, *Sorbus aucuparia* a *Prunus padus*). V severo-východnej Číne uprednostňuje sekundárne porasty. Predpokladá sa, že druh sa nedokázal adaptovať na malé fragmenty pôvodných lesných porastov. Jariabok sa všeobecne vyhýba čistým ihličnatým porastom. Vyžaduje prítomnosť bohatého podrastu (do 2 m) a čistín, s porastami jelše, brezy, topoľa a liesky pozdĺž potokov, riek, v prechodných oblastiach (ekotóny) a na čistínach vzniknutých vďaka požiarom. Vyhýba sa úplne otvoreným priestranstvám. V švajčiarskych Alpách preferuje lesy s vysokým podielom jelše s bohatou vertikálnou štruktúrou (s množstvom vysokých porastov jarabiny vtácej, s hustým podrastom a lesnými okrajmi) (de Juana a Kirwan 2013). Optimálny hniezdny biotop na Slovensku predstavujú stanovišťa prírodných lesov v štádiu rozpadu, ako aj mozaika sekundárnych lesných porastov, kde sa striedajú všetky vekové stupne. Vyhovujú mu najmä zmiešané porasty o pestrej štruktúre, kde sa striedajú staršie porasty s čistinami a mladinami. Preferuje ťažko prístupné husté porasty s extenzívnym lesným hospodárením (svahy hôr, údolia lesných potokov, vlhkejšie miesta na kalamitiskách a húštiny na styku so starými podrastami a zarastené pasienky). Lesy obýva až po ich hornú hranicu a okrajovo zasahuje až do kosodreviny. Optimálne sú preň najmä stredné a vyššie polohy a lesné porasty v štádiu rozpadu. Druh preferuje aj hraničné línie medzi porastami so zárastom pionierskych drevín (lieska, breza, jelša, baza) (Saniga 2002; Karaska a Cichocki 2014).

1.6.2. Stručný popis predmetu ochrany

Predmetom ochrany Chráneného vtáčieho územia Bukovské vrchy je zachovanie biotopov druhov vtákov európskeho významu a zabezpečenie ich prežitia a rozmnožovania. Pre Bukovské vrchy to sú chrapkáč poľný (*Crex crex*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*), včelár lesný (*Pernis apivorus*), rybárik riečny (*Alcedo atthis*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), žlna sivá (*Picus canus*), tesár čierny (*Dryocopus martius*), d'ateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), penica jarabá (*Sylvia nisoria*), muchárik malý (*Ficedula parva*), muchárik bieločrý (*Ficedula albicollis*), strakoš sivý (*Lanius excubitor*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), krutihlav hnedý (*Jynx torquilla*), žltouchvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*), lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*).

1.6.3. Hodnotenie stavu predmetu ochrany, stanovenie priorít ochrany

Pri zhodnotení stavu predmetu ochrany sa vychádzalo z hodnotenia priaznivého stavu druhov, ktoré sú predmetmi ochrany v jednotlivých CHVÚ na základe dát z monitoringu z rokov 2010-2012. Pre potreby hodnotenia stavu druhu je potrebné zohľadniť nielen stav populácie, ale aj biotopov a ohrození, preto sa pri hodnotení kritériá populácie, biotopov a ohrození uvádzajú v programe starostlivosti v celom rozsahu. Pre zhodnotenie napĺňania programu starostlivosti bude potrebné merať zmeny stavu druhov tými istými kritériami ako bol hodnotený ich stav v roku 2010-2012. Len takéto meranie stavu zabezpečí porovnateľné vyhodnotenie stavu pri neskoršom hodnotení. Z tohto dôvodu je nižšie uvedená pre každý predmet ochrany celá tabuľka hodnotenia priaznivého stavu v kapitole 1.6.3.1.

Stručné, súhrnné, celkové zhodnotenie stavu predmetov ochrany je uvedené v kapitole 1.6.3.2. a stanovenie cieľových stavov druhov je uvedené v kapitole 1.6.3.3. a osobitných záujmov u dotknutých druhov v kapitole 1.6.3.4.

1.6.3.1. Súčasný stav druhu

1.6.3.1.1. Definovanie priaznivého stavu chrapkáča poľného (Crex crex) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

1. Základná charakteristika druhu

Rozšírenie v CHVÚ Bukovské vrchy: Chrapkáč poľný je rozšírený v poľnohospodárskej krajine i v blízkosti intravilánov obcí na výmere 6 513 ha, hlavne v rozsiahlejších alúviách riek, Cirochy nad Vodárenskou nádržou Starina, Uličky od obce Runina po obec Ulič a Zbojského potoka od obce Nová Sedlica po Ulič. Lokality s menšiou hustotou sa nachádzajú v údolí Stružnického potoka, Smolnického potoka a potoka Dara. Výskytové lokality sa nachádzajú od 200 m.n.m. pri obci Ulič až po 600 m.n.m. (lúka Geborová) pri obci Nová Sedlica.

Početnosť populácie: V CHVÚ Bukovské vrchy sa odhaduje výskyt 195 volajúcich samcov, čo predstavuje 12,6 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (1400-1700 hniezdných párov, Danko et al. 2002). Navrhované CHVÚ je jedným z 5-tich najvýznamnejších území druhu na Slovensku. Populačný trend: populácia je stabilná.

Hustota populácie a rozptyl jedincov: Hustota populácie závisí od typu biotopov a intenzity využívania človekom. Priemerná hustota predstavuje 3 volajúce samce/100 ha.

Najvyššia hustota bola zistená v oblasti s mozaikovou extenzívne využívanou poľnohospodárskou krajinou v zátopovej oblasti VN Starina: 7 volajúcich samcov/100 ha a v údolí Zbojského potoka medzi obcami Ulič a Uličské Krivé (5-7 volajúcich samcov /100ha). Rozptýl jedincov v území v poľnohospodárskej krajine možno hodnotiť ako nepravidelný, významne závislý od rozšírenia trávnych porastov (prirodzených alebo kultúrnych lúk) hlavne v rozsiahlejších alúviách riek (Cirocha, Ulička a Zbojský potok).

Hlavné biotopy výskytu: Mozaikovitý, extenzívne využívaný trávnatý porasty - rôzne typy prirodzených a kultúrnych lúk v otvorenej krajine, hlavne v alúviách riek. Zaznamenané aj na úhoroch s ruderálnymi spoločenstvami mrkvovitých a nitrofilných rastlín a s rozptýlenými krovínami v intravilánoch bývalých obcí v zátopovej oblasti Vodárenskej nádrže Starina. Chrapkajúce samce boli zaznamenané aj z polí najmä obilných, repky, ďatelinotravných miešaniek a lucerny.

Definovanie stavu *Crex crex*

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie / populačná hustota	Odhad populácie v CHVÚ Bukovské vrchy nad 130 volajúcich samcov	Odhad populácie v CHVÚ Bukovské vrchy 65-130 volajúcich samcov	Odhad populácie v CHVÚ Bukovské vrchy pod 65 volajúcich samcov
		Populačná hustota v mapovaných územiach viac ako 2 samce/1 km ² poľnohospodárskej krajiny	Populačná hustota v mapovaných územiach 1-2 samce/1 km ² poľnohospodárskej krajiny	Populačná hustota v mapovaných územiach menej ako 1samec/1 km ² poľnohospodárskej krajiny
	1.2. Populačný trend za 10 rokov	Populácia stúpla o viac ako 20% (alebo je stabilná a dosahuje trvale dobrý stav vo veľkosti populácie a populačnom trende)	Populácia je stabilná alebo s miernymi výkyvmi do 20% (a nedosahuje trvale dobrý stav vo veľkosti populácie a populačnom trende)	Pokles populácie o viac ako 20%
	1.3. Areál	Areál druhu zaberá viac ako 75% územia CHVÚ Bukovské vrchy	Areál druhu zaberá 50-75% územia CHVÚ Bukovské vrchy	Areál druhu zaberá menej ako 50% územia CHVÚ Bukovské vrchy
	1.4. Areálový trend za 10 rokov	Areál druhu sa zväčšuje o viac ako 10% (alebo areál je stabilný a druh sa vyskytuje na všetkých potenciálnych a pôvodných lokalitách)	Areál je stabilný, prípadne mierny nárast /do 10%/ a všetky potenciálne lokality nie sú obsadené	Areál druhu sa znižuje o viac ako 10%

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Biotop	2.1. Hniezdny a potravný biotop za 10 rokov	Výmera TTP na rastie	Výmera TTP je stabilná	Výmera TTP klesá
		Extenzívne kosné lúky zaberajú viac ako 50 % všetkých TTP	Extenzívne kosné lúky ² zaberajú 25-50 % všetkých TTP	Extenzívne kosné lúky zaberajú menej ako 25 % všetkých TTP
		Úhory zaberajú viac ako 10% celkovej výmery PPF	Úhory zaberajú 5-10% celkovej výmery PPF	Úhory zaberajú do 5% celkovej výmery PPF
		Umelé hnojivá sa nepoužívajú na viac ako 75% všetkých TTP	Umelé hnojivá sa nepoužívajú na 50-75% všetkých TTP	Umelé hnojivá sa nepoužívajú na menej ako 50% všetkých TTP
	2.2. Biotopy dôležité počas migrácie	Jarná bylinná vegetácia je rovnomerne zastúpená na viac ako 5% PPF	Jarná bylinná vegetácia je nerovnomerne zastúpená (pokrýva 2-5% PPF)	Jarná bylinná vegetácia je ojedinelá alebo chýba
		Minimálne 10 % TTP ostáva nevykosenej do 31.9.	5- 10 % TTP ostáva nevykosenej do 31.9.	Menej ako 5% TTP ostáva nevykosenej do 31.9.
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Viac ako 75% lokalít je v čase hniezdenia (15.5. –až 1.8.) bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov	50-75% lokalít je v čase hniezdenia (15.5. –až 1.8.) bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov	Menej ako 50% lokalít je v čase hniezdenia bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov
		Viac ako 75 % lokalít je kosených od stredu	50-75 % lokalít je kosených od stredu	Menej ako 50% lokalít je kosených od stredu
	3.2. Deštrukcia hniezdných a potravných biotopov	Viac ako 90% lokalít ostáva o budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania	75 až 90% lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania	Menej ako 75% lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

Kritérium	Stav	Váha parametra	Dosiahnutý počet
-----------	------	----------------	------------------

				bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	3	3	9
	1.2. Hustota populácie	3	2	6
	1.3. Populačný trend	2	3	6
	1.4. Areál	1	2	2
	1.5. Areálový trend	3	2	6
Biotopy	2.1. Hniezdny a potravný biotop	2	2	4
		2	3	6
		2	3	6
		3	1	3
	2.2. Biotopy počas migrácie	3	2	6
		2	2	4
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenia	2	3	6
		1	2	2
	3.2. Deštrukcia hniez. a potr. biotopov	3	3	9
Možný počet bodov:				99
Dosiahnuté body				75

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	76 %	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií v celkovom hodnotení je druh chrapkáč poľný (*Crex crex*) v území CHVÚ Bukovské vrchy v stave B - priaznivom priemernom, s hodnotou 76 % maximálnej možnej bodovej hodnoty stavu.

1.6.3.1.2 Definovanie priaznivého stavu bociana čierneho (*Ciconia nigra*) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia bocianov čiernych na 6-9 párov, v roku 2003 bola početnosť 8-10 párov, populácie je

hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.3. Definovanie priaznivého stavu orla krikľavého (Aquila pomarina) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia orlov krikľavých na 13 párov, v roku 2003 bola početnosť 12-14 párov, populácie je hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.4. Definovanie priaznivého stavu včelára lesného (Pernis apivorus) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia včelárov lesných na 13 párov, v roku 2003 bola početnosť 12-14 párov, populácie je hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.5. Definovanie priaznivého stavu rybárika riečneho (Alcedo atthis) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia rybárikov riečnych na 8-10 párov, v roku 2003 bola početnosť 15-20 párov, populácie je hodnotená ako klesajúca. Celkový stav druhu je hodnotený stavom C, čiže sa nachádza v nepriaznivom stave.

1.6.3.1.6. Definovanie priaznivého stavu sovy dlhochvostej (Strix uralensis) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia sov dlhochvostých na 60-75 párov, v roku 2003 bola početnosť 26-35 párov, ale predpokladá sa, že nedošlo k nárastu, ale populácia bola podhodnotená. Aktuálne je populácie hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.7. Definovanie priaznivého stavu žlny sivej (Picus canus) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia žln sivých na 180-220 párov, v roku 2003 bola početnosť 80-130 párov, ale predpokladá sa, že nedošlo k nárastu, ale populácia bola podhodnotená. Aktuálne je populácie hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.8. Definovanie priaznivého stavu tesára čierneho (Dryocopus martius) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia tesárov čiernych na 350-400 párov, v roku 2003 bola početnosť 150-250 párov, ale predpokladá sa, že nedošlo k nárastu, ale populácia bola podhodnotená. Aktuálne je populácie hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.9. Definovanie priaznivého stavu d'atla bieločrbtého (Dendrocopus leucotos) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia d'atľov bieločrbtých na 500-600 párov, v roku 2003 bola početnosť 150-250 párov, ale predpokladá sa, že nedošlo k nárastu, ale populácia bola podhodnotená. Aktuálne je populácie hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.10. Definovanie priaznivého stavu penice jarabej (Sylvia nisoria) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je celkový stav penice jarabej hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.11. Definovanie priaznivého stavu muchárika malého (Ficedula parva) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia muchárikov malých na 1200-2000 párov, v roku 2003 bola početnosť 1000 párov, ale predpokladá sa, že nedošlo k nárastu, ale populácia bola podhodnotená. Aktuálne je populácie hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.12. Definovanie priaznivého stavu muchárika bieločrkého (Ficedula albicollis) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti odhadovaná populácia muchárikov bieločrkých na 2400-3300 párov, v roku 2003 bola početnosť 2600 párov, populácie je hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.13. Definovanie priaznivého stavu strakoša sivého (Lanius excubitor) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je v súčasnosti nebolo evidované hniezdnie strakošov veľkých, v roku 2003 bola početnosť 20-25 párov, populácie je hodnotená ako

klesajúca. Celkový stav druhu je hodnotený stavom C, čiže sa nachádza v nepriaznivom stave.

1.6.3.1.14. Definovanie priaznivého stavu prepelice poľnej (Coturnix coturnix) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je celkový stav prepelice poľnej hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.15 Definovanie priaznivého stavu krutohlava lesného (Jynx torquilla) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je celkový stav krutohlava hnedého hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.16. Definovanie priaznivého stavu žltochvosta lesného (Phoenicurus phoenicurus) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

V Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy je celkový stav žltochvosta hôrneho hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave

1.6.3.1.17. Definovanie priaznivého stavu lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy

1. Základná charakteristika druhu

Rozšírenie v CHVÚ Bukovské vrchy: Rozšírený ostrovčekovito v celom území CHVÚ Bukovské vrchy na lokalitách s vhodnými biotopmi, ktoré zaberajú asi štvrtinu rozlohy lesných porastov a zarastajúcich pasienkov CHVÚ, v nadmorských výškach 300 – 700 m. Rozšírenie územia je však preskúmané nedostatočne. Najvhodnejšie lokality poskytujúce dobré hniezdne a potravné možnosti pre lelkov sa nachádzajú v okolí obcí Osadné, Starina, Ruské, Zboj a Nová Sedlica.

Početnosť populácie: V CHVÚ Bukovské vrchy sa odhaduje výskyt 75 (50-100) hniezdiacich párov, čo predstavuje 5 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (1000 - 2000 hniezdných párov, Danko et al. 2002). CHVÚ je jedným z 5 najvýznamnejších území druhu na Slovensku. Populačný trend: stabilná populácia s maximálnou zmenou do 20%.

Hustota populácie a rozptyl jedincov: Priemerná hustota populácie je 0,9 páru/100ha vhodných biotopov. Rozptyl jedincov v území je mozaikovitý, významne závislý od vhodnosti biotopov.

Hlavné biotopy výskytu: Hlavne predhoria vrchov, okraje lesov, rozvoľnené - presvetlené lesy s rúbaniskami, lesnými lúkami a pasienky v rôznom štádiu sukcesie, s brezou, borievkou a takmer vždy zastúpenou borovicou.

Definovanie stavu: *Caprimulgus europaeus*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	Populačná hustota >1 HP/1 km ² hlavných biotopov, resp. >10 HP/100 km ² územia s vhodným biotopom.	Populačná hustota 0,1-1 HP/1 km ² hlavných biotopov, resp. 1-10 HP/100 km ² územia s vhodným biotopom	Populačná hustota <0,1 HP/1 km ² hlavných biotopov, resp. <1 HP/100 km ² územia s vhodným biotopom.
	1.2. Populačný trend za 10 rokov	Populácia resp. populačná hustota je progresívna, stúpa o viac ako 20 %.	Populácia resp. populačná hustota je stabilná na úrovni prirodzenej fluktuácie so zmenami ±20 %.	Populácia resp. populačná hustota klesá o viac ako 20 %.
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 40 % výmery územia CHVÚ Bukovské vrchy	30–40 % výmery územia CHVÚ Bukovské vrchy	Menej ako 30 % výmery územia CHVÚ Bukovské vrchy
	1.4. Areálový trend za 10 rokov	Areál sa zväčšuje o viac ako 20 %.	Areál je stabilný, mierne zmeny sú v rozsahu ±20 %.	Areál sa zmenšuje o viac ako 20 %

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
	2.1.Vhodný hniezdny biotop	Rozvoľnené lesy (s rúbaniskami, čistinami, lesnými lúkami, svetlinami a pasienky s rozptýlenými drevinami na výmere > 100 km ²	Rozvoľnené lesy (s rúbaniskami, čistinami, lesnými lúkami, svetlinami a pasienky s rozptýlenými drevinami na výmere 50- 100 km ²	Rozvoľnené (s rúbaniskami, čistinami, lesnými lúkami, svetlinami a pasienky s rozptýlenými drevinami na výmere < 50 km ²
	2.2. Potravný biotop a biotop významný počas migrácie	Rozvoľnené lesy (s rúbaniskami, čistinami, lesnými lúkami, svetlinami a pasienky s rozptýlenými drevinami na výmere > 200 km ²	Rozvoľnené lesy (s rúbaniskami, čistinami, lesnými lúkami, svetlinami a pasienky s rozptýlenými drevinami na výmere 100- 200 km ²	Rozvoľnené lesy (s rúbaniskami, čistinami, lesnými lúkami, svetlinami a pasienky s rozptýlenými drevinami na výmere < 100 km ²
ohrozenia	3.1. Populácia	Lesná hospodárska činnosť (ťažba dreva, vyžíňanie, čistenie rúbani a pod.), aplikácia chemických postrekov a výrub alebo vykonávanie akýchkoľvek zásahov do drevín rastúcich mimo lesa na vhodných hniezdných a potravných biotopoch mimo hniezdného obdobia (máj- august	Lesná hospodárska činnosť (ťažba dreva, vyžíňanie, čistenie rúbani apod.), aplikácia chemických postrekov a výrub alebo vykonávanie akýchkoľvek zásahov do drevín rastúcich mimo lesa) v hniezdnom období (máj- august) na výmere <10 % vhodných hniezdných a potravných biotopoch	Lesná hospodárska činnosť (ťažba dreva, vyžíňanie, čistenie rúbani apod.), aplikácia chemických postrekov a výrub alebo vykonávanie akýchkoľvek zásahov do drevín rastúcich mimo lesa v hniezdnom období (máj- august) na výmere > 10 % vhodných hniezdných a potravných biotopoch
	3.2. Biotop	Žiadne narušenie hniezdných a potravných biotopov, zachované jestvujúce otvorené prostredie, alebo tvorenie nového otvoreného prostredia zastupujúceho „staré,, zarastajúce v dôsledku druhotnej sukcesie, na výmere > 200 km ² vhodných hniezdných a potravných biotopov	Žiadne narušenie hniezdných a potravných biotopov, zachované jestvujúce otvorené prostredie, alebo tvorenie nového otvoreného prostredia zastupujúceho „staré,, zarastajúce v dôsledku druhotnej sukcesie na výmere 100- 200 km ² vhodných hniezdných a potravných biotopov	Žiadne narušenie hniezdných a potravných biotopov, zachované jestvujúce otvorené prostredie, alebo tvorenie nového otvoreného prostredia zastupujúceho „staré,, zarastajúce v dôsledku druhotnej sukcesie na výmere < 100 km ² vhodných hniezdných a potravných biotopov

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Popul.hustota/veľkosť populácie	3	3	9
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	1	2	2
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotop	2.1. Vhodný hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný a migračný biotop	2	2	4
Ohrozenia	3.1. Ohrozenia populácie	1	3	3
	3.2. Ohrozenia biotopu	2	1	2
Možný počet bodov				57
Dosiiahnuté body				36

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 63 %

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	63%	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií v celkovom hodnotení je druh lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*) v území CHVÚ Bukovské vrchy v stave B - priaznivom priemernom, s hodnotou 63, 0 % maximálnej možnej bodovej hodnoty stavu.

1.6.3.1.18. Definovanie priaznivého stavu jariabka hôneho (*Bonasa bonasia*) v Chránenom vtáčom území Bukovské vrchy**1. Základná charakteristika druhu**

Rozšírenie v CHVÚ Bukovské vrchy: V lesných porastoch rozšírený celoplošne. Ostrovčekovite sa vyskytuje aj na zarastajúcich pasienkoch s hojne zastúpenou lieskou, brezou, vrbou rakytou, osikou a mladou bučinou v susedstve s lesnými porastmi. Výskyt bol zistený od 300 do 1200 m n. m. Najvyššia početnosť bola zaznamenaná v severovýchodnej časti CHVÚ Bukovské vrchy v zmiešaných lesoch okolia obcí Nová Sedlica, Zboj, Runina a Topoľa.

Početnosť populácie: V CHVÚ Bukovské vrchy sa odhaduje výskyt 670 hniezdiacich párov na 33 454 ha lesných porastov, čo predstavuje 16,7 % slovenskej hniezdnej populácie druhu (3000-5000 hniezdných párov, Danko et al. 2002). CHVÚ Bukovské vrchy je jedným z 5-tich najvýznamnejších území druhu na Slovensku. Populačný trend: stabilná populácia s maximálnou zmenou do 20%.

Hustota populácie a rozptyl jedincov: Priemerná hustota populácie na mapovaných bodových tranzektoch je 2 páry/100ha lesných porastov. Rozptyl jedincov v lesných porastoch je celoplošný. Lesnou hospodárskou činnosťou a tým aj rozpracovaním porastov sa pre jariabka vytvárajú vhodné stanovištné podmienky - vertikálne výrazne diferencované lesné porasty.

Biotop: Biotopom sú listnaté i zmiešané lesy s rôznorodou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu v stredných a vyšších horských polohách (od 300 do 1200 m n. m.). V lesných porastoch sa zdržiava na presvetlených miestach, rúbaniskách a zarastajúcich lesných lúkach, vždy s prítomnosťou liesky a brezy, ako aj rôznych bobuľonosných krikov. Optimálny biotop predstavujú stanovištia prírodných lesov v štádiu rozpadu, ako aj mozaika umelo rozpracovaných lesných porastov, kde sa striedajú všetky vekové stupne. Vyskytuje sa aj na zarastajúcich pasienkoch s hojne zastúpenou lieskou, brezou, jelšou, vrbou rakytou, osikou a mladou bučinou.

Definovanie stavu *Bonasa bonasia*

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
Populácia	1.1. Veľkosť populácie/populačná hustota	Populačná hustota viac ako 0,5 páru/10 ha vertikálne výrazne diferencovaných lesných porastov	Populačná hustota 0,2–0,3 páru/10 ha vertikálne výrazne diferencovaných lesných porastov	Populačná hustota menej ako 0,2 párov/10 ha vertikálne výrazne diferencovaných lesných porastov
	1.2. Populačný trend za 10 rokov	Populácia stúpla o viac ako 20 %	Populácia je stabilná alebo s miernymi výkyvmi (do 20 %)	Pokles populácie o viac ako 20 %

Kritéria hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
	1.3. Areálový trend za 10 rokov	Areál sa zväčšuje o viac ako 10 %	Areál je stabilný, prípadne mierny nárast (do 10 %)	Areál sa zmenšuje o viac ako 10 %
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Lesné porasty s rôznorodou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu sú celistvé a presahujú 50 ha	Lesné porasty s rôznorodou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu sú celistvé na ploche 25-50 ha	Lesné porasty s rôznorodou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu nie sú celistvé a nepresahujú 25 ha
	2.2. Potravný biotop	Vylúčenie postrekov insekticídmi v boji so škodlivým hmyzom na 100% lesných porastov	Postreky insekticídmi v boji so škodlivým hmyzom v lesných porastoch vo výnimočných prípadoch	Postreky insekticídmi v boji so škodlivým hmyzom na viac ako 50% lesných porastov
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Viac ako 75 % lokalít je v čase toku hniezdenia (1.4.–1.7.) bez lesotechnických zásahov a s vylúčením turistických aktivít	50-75 % lokalít je v čase toku a hniezdenia (1.4.–1.7.) bez lesotechnických zásahov a s vylúčením turistických aktivít	Menej ako 50 % lokalít je v čase toku a hniezdenia (1.4.–1.7.) bez lesotechnických zásahov a s vylúčením turistických aktivít
	3.2. Deštrukcia hniezdných biotopov	Viac ako 90 % lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny (zmeny rôznorodosti vekovo-druhovo-priestorovej štruktúry v lokalitách výskytu)	75-90 % lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny (zmeny rôznorodosti vekovo-druhovo-priestorovej štruktúry v lokalitách výskytu)	Menej ako 75 % lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny (zmeny rôznorodosti vekovo-druhovo-priestorovej štruktúry v lokalitách výskytu)
	3.3. Deštrukcia potravných biotopov			
	3.4. Fragmentácia biotopov	Lesné porasty s rôznorodou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu sú celistvé a presahujú 50 ha	Lesné porasty s rôznorodou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu sú celistvé a presahujú 25 ha	Lesné porasty s rôznorodou vekovo-druhovo-priestorovou štruktúrou v lokalitách výskytu nie sú celistvé a nepresahujú 25 ha

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6

	1.3. Areálový trend	2	3	6
Bioto p	2.1. Hniezdny biotop	3	3	9
	2.2. Potravný biotop	3	3	9
Ohrozenia	3.1. Druhu	2	3	6
	3.2. Hniezdného biotopu	2	3	6
	3.3. Potravného biotopu	2	3	6
	3.4. Fragmentácia biotopov	3	3	9
Možný počet bodov				81
Dosiahnuté body				63

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 78 %

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
78%		

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií v celkovom hodnotení je druh jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*) v území CHVÚ Bukovské vrchy v stave A – priaznivom, dobrom, s hodnotou 78 % maximálnej možnej bodovej hodnoty stavu.

1.6.3.2. Stav druhov vtákov a ich biotopov na ochranu ktorých sa vyhlasuje CHVÚ

Hodnotenie stavu vtákov vychádza predovšetkým z monitoringu vtáctva a stavu ich populácie v CHVÚ v rokoch 2010-2012 ak nie je uvedené inak.

1.6.3.2.1. Chrapkáč poľný (crex crex)

Stav veľkosti populácie chrapkáča poľného sa podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí stupňom A ako dobrý, priaznivý. V prípade populačného trendu je hodnotenie mierne horšie, a to na stupni B. Areál je hodnotený stupňom C, areálový trend stupňom A – dobrý.

V prípade hniezdneho a potravného biotopu je hodnotenie na stupni B ako priemerný priaznivý stav, v prípade biotopov dôležitých počas migrácie je stav biotopu v CHVÚ hodnotený stupňom B, t.j. ako priemerný priaznivý stav.

1.6.3.2.2 Bocian čierny (Ciconia nigra)

Stav veľkosti populácie bociana čierneho sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.3. Orol krikľavý (Aquila pomarina)

Stav veľkosti populácie orla krikľavého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.4. Včelár lesný (Pernis apivorus)

Stav veľkosti populácie včelára lesného sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.5. Rybárik riečny (Alcedo atthis)

Stav veľkosti populácie rybárika riečneho sa hodnotí stupňom stavom C, čiže sa nachádza v nepriaznivom stave, biotopy druhu sa nachádzajú v stav B.

1.6.3.2.6. Sova dlhochvostá (Strix uralensis)

Stav veľkosti populácie sovy dlhochvostej sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.7. Žlna sivá (Picus canus)

Stav veľkosti populácie žlny sivej sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.8. *Tesár čierny (Dryocopus martius)*

Stav veľkosti populácie tesára čierneho sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.9. *Ďateľ bielochrbtý (Dendrocopos leucotos)*

Stav veľkosti populácie ďatľa bielochrbtého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.10. *Penica jarabá (Sylvia nisoria)*

Stav veľkosti populácie penice jarabej sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.11. *Muchárik malý (Ficedula parva)*

Stav veľkosti populácie muchára malého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.12. *Muchárik bielokrký (Ficedula albicollis)*

Stav veľkosti populácie muchára bielokrkého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.13. *Strakoš sivý (Lanius excubitor)*

Stav veľkosti populácie strakoša sivého sa hodnotí stupňom stavom C, čiže sa nachádza v nepriaznivom stave, biotopy druhu sa nachádzajú v stav B.

1.6.3.2.14. *Prepelica poľná (Coturnix coturnix)*

Stav veľkosti populácie prepelice poľnej sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.15. *Krutihlav hnedý (Jynx torquilla)*

Stav veľkosti populácie krutohlava hnedého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.16. *Žltouchvost lesný (Phoenicurus phoenicurus)*

Stav veľkosti populácie žltouchvosta hôrneho sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.2.17. Lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

V prípade lelka lesného je stav populácie druhu v CHVÚ Bukovské vrchy: veľkosť populácie a populačný trend sú hodnotené stupňom A dobrý priaznivý stav. Populačný trend a areálový trend sú hodnotené stupňom B, teda ako priemerný priaznivý stav. Veľkosť areálu je hodnotená horšie – C nepriaznivý stav.

Hniezdny a potravný biotop sú hodnotené rovnako v priemernom priaznivom stave B.

1.6.3.2.18. Jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Stav populačných charakteristík je u jariabka hôrneho hodnotený v CHVÚ Bukovské vrchy vo veľkosti populácie, populačnom a areálovom trende ako priemerný priaznivý stav – stupňom B.

V prípade biotopov je hodnotenie lepšie. V prípade potravných a hniezdných biotopov a biotopu počas migrácie je hodnotenie stavu klasifikované stupňom A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.3. Cieľový stav druhu

Cieľový stav druhu bol určený u jednotlivých druhov na základe významu druhu pre zachovanie populácie druhu na Slovensku, resp. v sústave CHVÚ, podľa dosiahnuteľnosti cieľu ako aj výnimočnosti daného druhu ako zástupcu danej taxonomickej skupiny.

1.6.3.3.1. Cieľový stav druhu chrapkáč poľný (Crex crex)

Stav veľkosti populácie chrapkáča poľného sa podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí stupňom A ako dobrý, priaznivý. V prípade populačného trendu je hodnotenie mierne horšie, a to na stupni B. Areál je hodnotený stupňom C, areálový trend stupňom A – dobrý. Celkový priaznivý stav je hodnotený stupňom B. Vzhľadom ku významu tohto územia pre ochranu druhu, je cieľom súčasný stav minimálne udržať.

1.6.3.3.2. Cieľový stav druhu bocian čierny (Ciconia nigra)

Stav veľkosti populácie bociana čierneho sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.3. Cieľový stav druhu orol krikľavý (Aquila pomarina)

Stav veľkosti populácie orla krikľavého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Cieľový stav druhu by mal viesť k tomu, aby sa druh na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.4. Cieľový stav druhu včelár lesný (Pernis apivorus)

Stav veľkosti populácie včelára lesného sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Cieľový stav druhu by mal viesť k tomu, aby sa druh na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.5. Cieľový stav druhu rybárik riečny (Alcedo atthis)

Stav veľkosti populácie rybárika riečného sa hodnotí stupňom stavom C, čiže sa nachádza v nepriaznivom stave, biotopy druhu sa nachádzajú v stav B. Je dôležité zlepšiť aktuálny nepriaznivý stav tohto druhu minimálne na úroveň B, prostredníctvom zlepšenia stavov hniezdnych a potravných biotopov v území.

1.6.3.3.6. Cieľový stav druhu sova dlhochvostá (Strix uralensis)

Stav veľkosti populácie sovy dlhochvostej sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.7. Cieľový stav druhu žlna sivá (Picus canus)

Stav veľkosti populácie žlny sivej sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Cieľový stav druhu by mal viesť k tomu, aby sa druh na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.8. Cieľový stav druhu tesár čierny (Dryocopus martius)

Stav veľkosti populácie tesára čierneho sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.9. Cieľový stav druhu d'aťľa bielochrbtý (Dendrocopos leucotos)

Stav veľkosti populácie d'aťľa bielochrbtého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Cieľový stav druhu by mal viesť k tomu, aby sa druh na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.10. Cieľový stav druhu penica jarabá (Sylvia nisoria)

Stav veľkosti populácie penice jarabej sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Cieľový stav druhu by mal viesť k tomu, aby sa druh na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.11. Cieľový stav druhu muchárik malý (Ficedula parva)

Stav veľkosti populácie muchára malého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.12. Cieľový stav druhu muchárik bielokrký (Ficedula albicollis)

Stav veľkosti populácie muchára bielokrkého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Cieľový stav druhu by mal viesť k tomu, aby sa druh na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.13. Cieľový stav druhu strakoš sivý (Lanius excubitor)

Stav veľkosti populácie strakoša sivého sa hodnotí stupňom stavom C, čiže sa nachádza v nepriaznivom stave, biotopy druhu sa nachádzajú v stav B. Je dôležité zlepšiť aktuálny nepriaznivý stav tohto druhu minimálne na úroveň B, prostredníctvom jeho biotopov v území.

1.6.3.3.14. Cieľový stav druhu prepelica poľná (Coturnix coturnix)

Stav veľkosti populácie prepelice poľnej sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Cieľový stav druhu by mal viesť k tomu, aby sa druh na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.15. Cieľový stav druhu krutihlav hnedý (Jynx torquilla)

Stav veľkosti populácie krutohlava hnedého sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.16. Cieľový stav druhu žltouchvost horský (*Phoenicurus phoenicurus*)

Stav veľkosti populácie žltouchvosta hôrneho sa hodnotí stupňom B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa taktiež nachádza v priemernom priaznivom stave. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.17. Cieľový stav druhu lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

V prípade lelka lesného je stav populácie druhu v CHVÚ Bukovské vrchy: veľkosť populácie a populačný trend sú hodnotené stupňom A dobrý priaznivý stav. Populačný trend a areálový trend sú hodnotené stupňom B, teda ako priemerný priaznivý stav. Veľkosť areálu je hodnotená horšie – C nepriaznivý stav. Celkový priaznivý stav druhu je hodnotený stupňom B. Cieľový stav druhu by mal viesť k tomu, aby sa druh na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.18. Cieľový stav druhu jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Stav populačných charakteristík je u jariabka hôrneho hodnotený v CHVÚ Bukovské vrchy vo veľkosti populácie, populačnom a areálovom trende ako priemerný priaznivý stav – stupňom B. Cieľový stav druhu by mal viesť k tomu, aby sa druh na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.4. Osobitné záujmy

1.6.3.4.1. Osobitné záujmy u druhu chrapkáč poľný (*Crex crex*)

V prípade chrapkáča poľného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana chrapkáča poľného môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov poľnohospodárstva a to napríklad posunutím termínu kosenia na neskorší termín. Takéto posunutie zároveň znamená zníženie kvality tráv, plodín získaných pri neskoršom kosení, a teda aj negatívny dopad na hospodárenie dotknutých subjektov. Jedná sa však plošne o malé plochy, preto je tento konflikt malého rozsahu a riešiteľný vhodnou formou komunikácie, resp. využitím iných nástrojov.

1.6.3.4.2. Osobitné záujmy u druhu bocian čierny (*Ciconia nigra*)

Podobne ako v prípade bociana bieleho je ochrana bociana čierneho širokou verejnosťou vnímaná ako potrebná, keďže sa jedná o vzácny druh. V prípade jeho ochrany tak tú nie sú iné priame osobitné záujmy na ochrane a využívaní tohto druhu, ktoré by boli v rozpore s cieľmi jeho ochrany. Nepriamo však ochrana bociana čierneho môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo hniezd bociana čierneho. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk bociana čierneho vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov.

Vzhľadom k tomu, že sa jedná o vzácny druh je bocian čierny atraktívnym ako cieľ pre fotografov, čím vzniká potenciálny konflikt medzi fotografmi a ochranou prírody v blízkosti hniezdísk tohto druhu.

1.6.3.4.3. Osobitné záujmy u druhu orol krikľavý (*Aquila pomarina*)

V prípade orla krikľavého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana orla krikľavého môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo hniezd orla krikľavého. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk orla krikľavého vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné, aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov. Nakoľko sa však v prípade orla krikľavého jedná o druh orla, presadzovanie ochranných zón v okolí hniezdísk nepredpokladá vznik väčšieho konfliktu vo verejnosti, keďže prevažuje vnímanie potreby ochrany vzácných druhov dravcov a to napriek tomu, že často sú menej vzácne ako niektoré iné druhy vtáctva, ktoré potrebujú na prežitie realizáciu rovnakých opatrení.

1.6.3.4.4. Osobitné záujmy druhu včelár lesný (*Pernis apivorus*)

V prípade včelára lesného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Výnimočne v odôvodnených prípadoch však v môže prípade ochrana včelára lesného vzniknúť požiadavka na vytvorenie zón ochrany okolo hniezda. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk bociana čierneho vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov. Tento konflikt však nedosahuje potenciálnu mieru obmedzení ako pri orlovi krikľavom alebo bocianovi čiernom, keďže sa v prípade včelára očakáva len minimálny počet žiadostí na vytvorenie ochranných zón.

1.6.3.4.5. Osobitné záujmy u druhu rybárik riečny (*Alcedo atthis*)

Rybárik riečny je vo verejnosti vďaka svojmu sfarbeniu dobre známy a obľúbený druh, preto ochrana tohto druhu je široko akceptovaná. Vzhľadom k spektru jeho potravy, ktorou sú drobné rybky, nie je ochrana tohto druhu ani v konflikte so záujmami rybárskeho využívania lokalít. Na druhej strane pestré sfarbenie druhu vyvoláva veľký záujem na fotografovaní tohto druhu, ktorý však môže viesť k nadmernému rušeniu a byť teda v rozpore so záujmami ochrany rybárika. Preto je v tomto prípade potrebné regulovať v okolí hniezdísk rušivé vplyvy, vrátanie fotografovania.

1.6.3.4.6. Osobitné záujmy u druhu sova dlhochvostá (*Strix uralensis*)

V prípade sovy dlhochvostej ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo môže vzniknúť na jej hniezdiskách konflikt v prípade ochrany hniezdísk, jedná sa však o menej náročný druh (vzhľadom k jej šíreniu

a nárastu populácie), kde vytvorením náhradných hniezdnych podmienok (v búdkach) je možné dostatočne zabezpečiť jej ochranu.

1.6.3.4.7. Osobitné záujmy u druhu žlna sivá (*Picus canus*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu d'atľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane žlny sivej môžu v CHVÚ vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdnych stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov. Na druhej strane však je potrebné podotknúť, že porasty, ktorých sa toto týka sú už dnes súčasťou vyšších stupňov ochrany národnej siete sústavy chránených území, preto tento konflikt nie v území v prípade ochrany žlny sivej hodnotený ako významný.

1.6.3.4.8. Osobitné záujmy u druhu tesár čierny (*Dryocopus martius*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu d'atľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane tesára môžu v CHVÚ vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdnych stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie.

1.6.3.4.9. Osobitné záujmy u druhu d'ateľ bieločrptý (*Dendrocopos leucotos*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu d'atľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane d'atľa bieločrptého môžu v CHVÚ vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdnych stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.10 Osobitné záujmy druhu penica jarabá (*Sylvia nisoria*)

V prípade penice jarabej, ako málo známeho druhu vo verejnosti, neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo sa však ochrana druhu môže dostať do konfliktu so záujmami aj poľnohospodárstva, keďže penica jarabá na svoje prežívanie potrebuje dostatok rozptýlenej nelesnej drevinovej (krovitej) vegetácie. Niektoré preferované spôsoby hospodárenia (rozorávanie TTP, výruby remízok z titulu navýšenia plôch pre odber dotácií...) sú však v rozpore s topickými požiadavkami druhu. Tak isto do konflikt záujmov môže nastať s lesným hospodárstvom pri zachovávaní bezlesia, teda obmedzenia zalesňovania xerothermných krovitých strání.

1.6.3.4.11. Osobitné záujmy u druhu muchárik malý (*Ficedula parva*)

V prípade muchárika malého, ako neznámeho druhu vo verejnosti, neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Ochrana druhu môže zasiahnuť do záujmov lesného

hospodárenia, keďže prípade tohto druhu požiadavky na jeho ochranu zahŕňajú ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.12. Osobitné záujmy u druhu muchárik bielokrký (*Ficedul albicilla*)

V prípade muchárika bielokrkého, ako málo známeho druhu vo verejnosti, neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Ochrana druhu môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdnych stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.13. Osobitné záujmy u druhu strakoš sivý (*Lanius excubitor*)

V prípade strakoša veľkého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo sa však ochrana strakoša veľkého môže dostať do konfliktu so záujmami poľnohospodárskeho sektoru, keďže strakoš veľký na svoje prežívanie potrebuje dostatok stromovej zelene, dostatok vhodnej potravy vrátane hmyzu.

1.6.3.4.14. Osobitné záujmy u druhu prepelica poľná (*Coturnix coturnix*)

Ochrana prepelice poľnej ako symbolu poľnohospodárskej krajiny vo verejnosti je záujmom nielen z dôvodu jej určenia ako predmetu ochrany v CHVÚ Bukovské vrchy, ale aj z dôvodu zachovania kultúrneho dedičstva. Vzhľadom k tomu, že ide o nenáročný druh, nie je predpoklad vzniku väčšieho konfliktu s hospodárskym využitím územia z dôvodu požiadavky realizácie špeciálnych opatrení (s výnimkou obmedzenia využívania chemických prípravkov).

1.6.3.4.15. Osobitné záujmy u druhu krutihlav hnedý (*Jynx torquilla*)

V prípade krutihlava hnedého ako nenápadného a málo známeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo sa však ochrana druhu môže dostať do konfliktu so záujmami poľnohospodárskeho sektoru, keďže krutihlav hnedý na svoje prežívanie potrebuje dostatok stromovej zelene s dutinovými stromami, dostatok vhodnej potravy vrátane hmyzu (mraveniská). Niektoré preferované spôsoby hospodárenia (rozorávanie TTP, veľkoplošné mulčovanie pasienkov- nedopaskov, výruby remízok z titulu navýšenia pôch pre odber dotácií...) sú však dnes v rozpore s týmito jeho topickými požiadavkami. Do konfliktu s hospodárskym využitím územia sa môže realizácia ochrany druhu potýkať s obmedzeniami využívania chemických prípravkov- najmä insekticídov.

1.6.3.4.16. Osobitné záujmy u druhu žltouchvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*)

V prípade žltouchvosta hôrneho ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana žltouchvosta hôrneho môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdnych stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov. Na druhej strane však je potrebné podotknúť, že porasty, ktorých sa toto týka sú už dnes súčasťou vyšších stupňov ochrany národnej siete sústavy chránených území, preto tento konflikt nie v území v prípade ochrany žltouchvosta hôrneho hodnotený ako významný. Rovnako potenciálne konfliktným je potreba

zachovania stromovej vegetácie na hniezdiskách žltouchvosta hôrneho priamo v intravilánoch obcí.

1.6.3.4.17. Osobitné záujmy u druhu lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

Lelek lesný je veľmi nenápadný a teda pre širokú verejnosť sa jedná o tajuplný druh. Tým pádom vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana druhu môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia v prípade premeny sukcesne zarastajúcich pasienkov (pionierskymi drevinami ako borievka, lieska, borovica) na husto zapojený pestovaný hospodársky les. Aj napriek tomu je potenciálny konflikt minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie.

1.6.3.4.18. Osobitné záujmy u druhu jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Jariabok hôrny je v súčasnosti klasifikovaný ako poľovná zver s určenou dobou lovu. Táto doba lovu a minimálny záujem na love tohto druhu však spôsobuje, že súčasné nastavenie poľovníckej legislatívy a ochrany prírody na druhej strane v prípade tohto druhu nie sú v rozpore s cieľmi ochrany stanovenými pre CHVÚ.

1.6.4. Hodnotenie ďalších osobitných záujmov ochrany prírody a krajiny v území

Územie CHVU sa takmer v totožných hraniciach prekrýva s územím Národného parku Poloniny, kde platí tretí stupeň ochrany podľa zákona NR SR č. 543/2002 Z. z., a Ochranným pásmom Národného parku Poloniny, v ktorom platí druhý stupeň ochrany. Územie je súčasťou trilaterálnej Biosférickej rezervácie Východné Karpaty, ktorá leží na území troch susedných štátov (Slovensko, Poľsko, Ukrajina).

Prevažná časť územia CHVU je v prekryve s plošne rozsiahlym územím európskeho významu SKUEV0229 Bukovské vrchy. Vo východnej časti sa CHVU prekrýva s územím európskeho významu SKUEV0210 Stinská.

V rámci CHVU sú vyhlásené maloplošné chránené územia národnej siete:

Národná prírodná rezervácia Pláša s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Stinská s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Rožok s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Jarabá skala s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Stužica s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Havešová s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Pod Ruským so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Hlboké s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Sitinská slatina s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Udava s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Uličská Ostrá s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Bahno s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Šípková s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Borsučiny s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Stružnická dolina so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Gazdoraň so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Ruské so štvrtým stupňom ochrany.
Prírodná rezervácia Brzaná so štvrtým stupňom ochrany.
Prírodná rezervácia Grúnik so štvrtým stupňom ochrany.
Prírodná pamiatka Ulička so štvrtým stupňom ochrany.

Územie CHVU je súčasťou územného systému ekologickej stability vyšších úrovní. V území je vyčlenené biosférické biocentrum Poloniny, provincionálne biocentrá Sitinská a Rožok, nadregionálne biocentrá Malý Bukovec, Veľký Bukovec a Havešová. Územím prechádza nadregionálny terestrický biokoridor Vihorlat – Poloniny s prepojením na územie Vihorlatských vrchov a nadregionálny terestrický biokoridor Nízke Beskydy, ktorý prepája ekologicky významné prvky smerom na severozápad.

2. Socioekonomické pomery (využívanie územia a jeho okolia), pozitívne a negatívne faktory

2.1. Historický kontext

Z historického hľadiska prešli Bukovské vrchy zmenami, ktoré sa odzrkadlili hlavne na rozlohe jednotlivých biotopov. Najdôležitejšie zmeny sa týkajú rozlohy lesných spoločenstiev. Tie sa rozrástli na úkor lúk a krovínami zarastených strání, ktoré sa výraznejšie zmenšili, niektoré zanikli. Ďalšia významná zmena sa týka spôsobu obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy. Výrazným spôsobom ubudli malé rozdrobené políčka a nahradili ich rozsiahlejší scelené lány. Obdobný vývoj lesných a poľnohospodárskych spoločenstiev môžeme zaznamenať aj v iných pohoriach na území Slovenska.

Výrazným zmenami prešla v území aj ochrana prírody. V roku 1977 bola vyhlásená plošná ochrana Bukovských vrchov formou Chránenej krajinnnej oblasti Východné Karpaty. V roku 1993 bola východná časť vtedajšej chránenej krajinnnej oblasti Východné Karpaty (Bukovské vrchy) spolu s chránenými územiami Poľska zaradená medzi biosférické rezervácie v rámci programu MAB UNESCO. Od roku 1999 sa k slovensko-poľskej časti pripojilo územie Ukrajiny a vznikla tak prvá trilaterálna biosférická rezervácia na svete. V roku 1997 boli vyhlásené Bukovské vrchy Národným parkom Poloniny na rozlohe 29 805 ha a jeho ochranné pásmo na rozlohe 10 973 ha. V roku 1999 získal Národný park Poloniny Diplom Rady Európy. Predchádzajúca CHKO nezanikla, západná časť územia zostala naďalej označená ako CHKO Východné Karpaty. Na území CHVÚ Bukovské vrchy sa nachádza 19 maloplošných chránených území.

2.2. Stručný opis aktuálneho stavu

Rekreácia a šport

Územie CHVU patrí do rekreačného krajinného celku Východné Karpaty, ktorý pokračuje smerom na severozápad. Pohorie Bukovských vrchov má podmienky pre letnú a zimnú turistiku po značených trasách po hrebeni a z východiskových bodov (Nová Sedlica, Runina), zimné športy v malých lokálnych areáloch (Ulič, Ruské), poznávací turizmus (súbor drevených sakrálnych stavieb) a vidiecky turizmus v podhorských obciach. Územie je významné z hľadiska možností trilaterálneho cezhraničného turistického ruchu. Západným okrajom CHVU vedie významná Karpatská cyklomagistrála, územím prechádzajú regionálne a lokálne cyklotrasy.

Ťažba nerastných surovín

Na juhozápadnom okraji CHVU je evidované určené prieskumné územie Klenová pre horľavý zemný plyn. Ložiská nerastných surovín v území CHVU nie sú evidované.

Využitie vody

Priamo v území CHVU je vybudovaná na toku Cirochy vodárenská nádrž Starina, ktorá slúži pre zásobovanie regiónu pitnou vodou.

V severnej časti územia sú vyhlásené povodia vodárenských tokov Cirocha, Zbojský potok, Rázsocha, Bystriansky potok, okrajovo zasahuje aj povodie Udavy. Vyhlásené je pásmo hygienickej ochrany povrchového vodárenského zdroja Cirochy.

Dalšie využitie

V území nie sú evidované priemyselné zdroje znečistenia vôd a ovzdušia ani prevádzkované skládky odpadov.

Kultúrne dedičstvo a náboženské aktivity

V území sa zachovalo množstvo historických a kultúrnych pamiatok, ktoré sú sústredené v podhorských obciach. K najvýznamnejším patrí súbor drevených sakrálnych stavieb (Topoľa, Ruský potok, Uličské Krivé, Kalná Roztoka).

2.3. Návrh zásad a opatrení využívania územia a jeho okolia z hľadiska cieľov ochrany

2.3.1. Návrh zásad opatrení pre jednotlivé predmety ochrany

Návrh zásad opatrení vychádza z hodnotenia priaznivých stavov jednotlivých druhov vyhotovených ŠOP SR v rokoch 2010-2012 a odporúčaní navrhnutých expertmi v danom hodnotení, ako aj z odporúčaných opatrení vo vedeckých publikáciách.

Návrh zásad opatrení pre jednotlivé druhy je tu uvedený v celom rozsahu nutných opatrení pre udržanie optimálnej populácie dotknutých druhov. Vzhľadom k tomu, že potrebné opatrenia a biotopové nároky jednotlivých druhov si často v rôznom rozsahu protirečia, preto je potrebné tieto opatrenia zosúladiť. Preto taxatívne uvedené opatrenia pre jednotlivé druhy boli nižšie zoskupené do opatrení pre skupiny druhov, ktoré sú prioritou ochrany vo vyčlenených ekologicko-funkčných priestoroch. Návrh týchto finálnych opatrení (ktoré sa odporúčajú na realizáciu) v ekologicko-funkčných priestoroch však musí brať v úvahu nároky jednotlivých druhov, preto ich tu uvádzame v plnom rozsahu.

2.3.1.1. Návrh zásad opatrení pre chrapkáča poľného (Crex crex)

Na udržanie stavu chrapkáča poľného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať v lesných porastoch nasledovné manažmentové opatrenia:

- za účelom obmedzenia priamych strát na zistených lokalitách chrapkáča poľného monitorovať a zabezpečiť dodržiavanie ustanovenia vyhlášky MŽP č. 25/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Bukovské vrchy
- za účelom zachovania hniezdnych lokalít vylúčiť zmeny využívania pozemku vrátane krátkodobej zmeny na ornú pôdu, meliorácií, odvodnenia, terénnych úprav, zalesňovanie, sceľovanie pozemkov a pod.
- obnovu trvalých trávnych porastov prevádzdať len z pôvodných druhov tráv a po 31.7.
- vylúčiť používanie chemických látok a umelých hnojív vrátane hnojovice
- zákaz odstraňovania medzí, strží a podobných extenzívne obhospodarovaných plôch
- každoročne ponechať min. 5 % neobhospodarovanej pôdy (ako úhor) a min 30 % extenzívne využívanej pôdy z celkovej výmery PPF v príslušnom katastri
- zabezpečiť prekosenie neobhospodarovaných plôch raz za 3-5 rokov mimo obdobia hniezdovania
- spolupracovať s vlastníkmi a užívateľmi poľnohospodárskych pozemkov (Lesopoľnohospodársky majetok Ulič š. p. a AGRIFOP a.s. Stakčín), najmä pri aplikácii metód obhospodarovania vyhovujúcim ekologickým a biologickým nárokom tohto druhu

- organizovať výchovno-vzdelávacie podujatia (napr. prednášky a besedy) zamerané na vytvorenie pozitívneho vzťahu verejnosti k ochrane chrapkáča poľného a upozornenie na problémy ochrany pre verejnosť, vlastníkov a užívateľov, vydávať propagačné materiály

2.3.1.2. Návrh zásad opatrení pre bociana čierneho (*Ciconia nigra*)

Na udržanie stavu bociana čierneho na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať v lesných porastoch nasledovné manažmentové opatrenia:

- vhodnou formou realizovať prieskum celej populácie bociana čierneho v CHVÚ za účasti profesionálnych aj dobrovoľných ornitológov,
- udržať vhodnú vekovú a druhovú štruktúru porastov na existujúcich hniezdiskách usmerňovaním lesohospodárskych aktivít (príprava a implementácia PSL),
- zabezpečiť zlepšenie kvality vôd vo vodných tokoch a mokradiach,
- zabezpečiť ochranu existujúcich a vytváranie nových mokradí, predchádzať ich znečisťovaniu splaškovými vodami a komunálnym odpadom,
- predchádzať vysušovaniu, degradácii a urbanizačným zmenám vodných tokov a mokradí v širšom okolí hniezdísk,
- zabezpečiť pravidelné zarybňovanie podhorských vodných tokov a mokradí,
- eliminovať vyrušovanie dospelých vtákov počas hniezdenia lesnými hospodárskymi aktivitami v okruhu min. 300 m od obsadených hniezd,
- zabezpečiť spevnenie a úpravy vybratých nestabilných hniezd ohrozených zrútením v dôsledku silného vetra a dažďa,
- inštalovať hniezdne podložky na vhodných stromoch v hospodársky lesoch,
- propagovať potrebu ochrany druhu v odbornej aj širokej verejnosti

2.3.1.3. Návrh zásad opatrení pre orla krikľavého (*Aquila pomarina*)

Na udržanie stavu orla krikľavého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať v lesných porastoch nasledovné manažmentové opatrenia:

Manažmentové opatrenia v hniezdnom biotope

- zabezpečiť diferencovaný prístup v hospodárení na lesnej pôde nasledovne:
 - a) v lesoch ochranných a lesoch osobitného určenia v CHVÚ Bukovské vrchy v prípade akejkolvek lesohospodárskej činnosti rešpektovať ekologické nároky orla krikľavého
 - b) v hospodárskych lesoch nachádzajúcich sa v CHVÚ Bukovské vrchy pri obnove lesných porastov zabezpečiť uplatňovanie výberkového a účelového hospodárskeho spôsobu a uprednostňovať prirodzenú obnovu porastov s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu lesných porastov v hniezdných biotopoch orla krikľavého (obnovenie prirodzeného drevinového zloženia, zlepšenie horizontálnej a vertikálnej štruktúry porastov, vhodnejšie formovanie lesných okrajov); vylúčiť uplatňovanie holorubného hospodárskeho spôsobu a znížiť existujúcu plochu s uplatňovaním podrastového hospodárskeho spôsobu na plochu max. 20% z výmery CHVÚ

- c) prehodnotiť v súčasnosti existujúcu sieť lesných ciest z hľadiska reálnych potrieb lesného hospodárstva a ich vplyvu na fragmentáciu a ekologickú stabilitu hniezdnych biotopov a zabezpečiť asanáciu „nadbytočných lesných ciest“, ktoré umožňujú narušovanie stavu hniezdnych biotopov (legálnou a nelegálnou ťažbou, poľovníctvom, pytlactvom, zvýšenou návštevnosťou a pod.)
- zabezpečiť uplatňovanie systému tvorby ochranných zón v okolí všetkých aktívnych hniezd (hniezda, ktoré boli orlami obsadené v období 5 rokov minimálne jedenkrát) jednotlivých párov orla krikľavého s nasledovnými podmienkami:
 - a) ochranná zóna sa stanovuje v okruhu (polomere) minimálne 300 m od hniezdného stromu
 - b) zakazuje sa odstrániť alebo poškodiť hniezdny strom
 - c) v dobe rozmnožovania, tj. od 16.3. do 31.8. kalendárneho roka, sa zakazuje vykonávať akúkoľvek lesohospodársku činnosť
 - d) mimo doby rozmnožovania, tj. od 1.9. do 15.3. kalendárneho roka:
 - vo vnútornej časti ochrannej zóny v okruhu (polomere) minimálne 100 m od hniezdného stromu nezasahovať do vegetačného a pôdneho krytu
 - vo vonkajšej časti ochrannej zóny v okruhu (polomere) minimálne od 100 m do 300 m okolo hniezdného stromu resp. na celej ploche takto vymedzenej ochrannej zóny, pri hospodárení v lesných porastoch uplatňovať výlučne výberkový hospodársky spôsob (tzn. pri jeho *stromovej forme* uskutočňovať jednotlivo výberkový rub stromový, ktorý sa vykonáva jednotlivým výrubom stromov a pri jeho *skupinovej forme* uskutočňovať skupinový alebo skupinovite výberkový rub s plochou obnovného rubu max. do 0,2 ha) alebo účelový hospodársky spôsob (tzn. pri jeho *stromovej forme* uskutočňovať stromový účelový rub, ktorý sa vykonáva jednotlivým výrubom stromov a pri jeho *skupinovej forme* uskutočňovať skupinový účelový rub s plochou obnovného rubu max. do 0,2 ha).
- zabezpečiť zapracovanie uvedeného systému ochranných zón do programov starostlivosti o lesy (PSoL)
- s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu lesných porastov zabezpečiť poskytnutie agroporadenstva lesohospodárskym subjektom vo veci ich zapojenia sa do opatrení "Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a zachovanie lesa" a "Platby týkajúce sa sústavy Natura 2000" v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 za účelom získania kompenzačných platieb za obmedzenie hospodárenia z dôvodu uplatňovania princípu trvalo udržateľného rozvoja a ochrany prírody a zabezpečiť zapracovanie týchto environmentálnych opatrení do PRV SR vždy na nové programovacie obdobie
- propagovať a presadzovať FSC (Forest Stewardship Council) certifikáciu za účelom environmentálne vhodného a trvalo udržateľného obhospodarovania lesov (zdroj <http://www.fscslovakia.sk/>)
- zabezpečiť odstránenie poľovníckych zariadení (najmä posedov) vo vnútri ochranných zón a usmerniť výstavbu nových poľovníckych zariadení aby boli situované mimo ochranných zón

Manažmentové opatrenia v potravnom biotope

- s cieľom zachovania výmery TTP (lúk a pasienkov) zabrániť ich rozorávaniu a premene na iný druh pozemku
- zabezpečiť vhodné obhospodarovanie TTP pravidelnou kosbou lúk a odvozom biomasy, extenzívnym pasením hovädzieho dobytku, v odôvodnených prípadoch aj mulčovaním a pri tvorbe TTP použiť stanovištne vyhovujúce druhy tráv
- na plochách TTP vylúčiť aplikáciu priemyselných hnojív a pesticídov
- znížiť podiel nevhodných poľnohospodárskych kultúr pestovaných na energetické účely (slnečnica, repka, kukurica) v prospech takých poľnohospodárskych kultúr, ktoré sú v súlade s ekologickými nárokmi orla krikľavého (napr. viacročné krmoviny: ďatelina, lucerna, ďatelinotrávne miešanky) a súčasne podporujú chov hovädzieho dobytku

- pri aplikácii pesticídov na ornej pôde zabezpečiť odborný kvalifikovaný dozor a použiť len chemické prípravky, ktoré nie sú na zozname zakázaných prípravkov pre chránené vtáčie územia (zdroj <http://nrl.uvm.sk/>)
- časť strniskových plôch (min. 30 %) po obilninách nerozorávať a ponechať ich až do septembra - októbra kalendárneho roka, slamu z týchto plôch odstrániť, v prípade zvýšeného zarastania týchto plôch vegetáciou je možné vykonať mulčovanie
- neznižovať výmeru nelesnej drevinovej vegetácie (napr. z dôvodu jej výrubu za účelom výroby drevnej štiepky) a zabezpečiť ich vhodnú údržbu; pri výsadbe nelesnej drevinovej vegetácie použiť pôvodné druhy drevín
- zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy
- s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu potravných biotopov na poľnohospodárskej pôde zabezpečiť poskytnutie agroporadenstva poľnohospodárskym subjektom vo veci ich zapojenia sa do jednotlivých podopatrení "Agroenvironmentálno-klimatického opatrenia" a opatrenia "Ekologické poľnohospodárstvo" v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 za účelom získania kompenzačných platieb za obmedzenie hospodárenia z dôvodu uplatňovania princípu trvalo udržateľného rozvoja a ochrany prírody a zabezpečiť zapracovanie týchto environmentálnych opatrení do PRV SR vždy na nové programovacie obdobie
- na všetkých plochách poľnohospodárskej pôdy realizovať postupy, ktoré minimalizujú negatívny vplyv na populáciu orla krikľavého; pri mulčovaní, kosbe trávnych porastov a žatve poľnohospodárskych kultúr vždy postupovať smerom od stredu k okraju alebo od jednej strany pozemku k druhej strane pozemku, pri kosbe a žatve používať výstražné zariadenia
- kontrola dodržiavania zákonných požiadaviek hospodárenia (Statutory Management Requirements – SMR) a štandardov dobrých environmentálnych a poľnohospodárskych podmienok (Good Agricultural and Environmental Conditions - GAEC) v rámci uplatňovania krížového plnenia (Cross compliance - CC) poľnohospodárskymi subjektami
- zabezpečiť elimináciu rizika zranení a úhynu na konštrukciách elektrických vedení ich postupným ošetrovaním zábranami a výstražnými prvkami na vodiče

Všeobecné manažmentové opatrenia

- vypracovať a následne v praxi uplatňovať Program starostlivosti o orla krikľavého a zabezpečiť jeho pravidelnú aktualizáciu pravidelne po uplynutí obdobia 10 rokov
- zabezpečiť stálu propagáciu ochrany druhu a informovanosť odbornej (lesníci, poľnohospodári, poľovníci) a laickej verejnosti
- zabezpečiť elimináciu rizika nezákonného odstrelu v spolupráci s príslušnými inštitúciami (Polícia SR, OÚ, SIŽP, členovia Stráže prírody)
- zabezpečiť vymožiteľnosť práva v prípadoch vtáčej kriminality

2.3.1.4. Návrh zásad opatrení pre včelára lesného (Pernis apivorus)

Na udržanie stavu včelára lesného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať v nasledovné manažmentové opatrenia:

- Vylúčenie lesohospodárskych zásahov v blízkosti obsadených hniezd v hniezdnom období (1. apríla do 31. júla) čím sa obmedzí vyrušovanie párov pri hniezdení.
- Obmedzenie veľkoplošných holorubov.
- Zvyšovanie rubnej doby. Zachovanie alebo cielené obnovenie pôvodného druhového zloženia lesných porastov.

- Zlepšiť komunikáciu s užívateľmi poľovníckych revírov (napr. obmedzenie vykonávania poľovného práva, budovania a údržby poľovníckych zariadení v blízkosti obsadených hniezd v hniezdnom období a pod.)
- Zachovanie extenzívneho spôsobu využívania lúk a trávnatých porastov s rozptýlenou krovitou vegetáciou.
- Obmedzenie používania insekticídov najmä leteckým spôsobom na loviskách, čím sa zabezpečí dostatok potravy.
- Osadiť na všetky chýbajúce 22kV konzoly zábrany, ktoré bránia usmrteniu vtákov pri zosadnutí.
- Obmedzenie výstavby veterných elektrární v blízkosti CHVÚ.

2.3.1.5. Návrh zásad opatrení pre rybárika riečneho (*Alcedo atthis*)

Na zlepšenie stavu rybárika riečneho minimálne na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabrániť zhoršeniu ekologického stavu tokov, zvýšiť prirodzenosť tokov.
- Zlepšiť stav ichtyofauny tokov (zvýšenie druhovej diverzity pôvodných druhov rýb, zabezpečenie dostatočnej početnosti rýb).
- Usmerniť zásahy do koryta tokov, do brehovej vegetácie tokov.
- Znižovať chemické a biologické znečistenie povrchových vôd.
- U hniezd *Alcedo atthis* nachádzajúcich sa v brehoch vodných tokov a vodných plôch zabrániť ich likvidácii a zasýpaniu pri spevňovaní brehov.
- Vytvárať nové hniezdne steny na vhodných lokalitách (cca. 1 hniezdna stena na 2000 m toku) a realizácia manažmentu na existujúcich hniezdných lokalitách ohrozených sukcesiou a zosuvmi pôdy.
- Realizovať manažment brehových porastov v prospech predmetu ochrany (zlepšenie stavu biotopu druhu) - redukcia drevín resp. vysadenie pôvodných drevín podľa potreby.
- Zabezpečiť v prípade potreby zmenu vyhlášky č. 25/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Bukovské vrchy za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ

2.3.1.6. Návrh zásad opatrení pre sovu dlhochvostú (*Strix uralensis*)

Na udržanie stavu sovy dlhochvostej na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- realizovať celoplošné mapovanie a monitoring priebehu hniezdenia a trendov vývoja populácie,
- udržať vhodnú vekovú a druhovú štruktúru porastov na existujúcich aj potenciálnych hniezdiskách usmerňovaním lesohospodárskych aktivít (príprava a implementácia PSL),
- eliminovať vyrušovanie dospelých vtákov počas hniezdenia lesnými hospodárskymi a rekreačnými ľudskými aktivitami,
- inštalovať hniezdne búdky na vhodných stromoch v hospodársky pestovaných lesoch,
- zabezpečiť spevnenie a úpravy nestabilných dravčích hniezd ohrozených zrútením v dôsledku vetra a dažďa,

- eliminovať riziko nezákonného odstrelu

2.3.1.7. Návrh zásad opatrení pre žlu sivú (*Picus canus*)

Na udržanie stavu žlty sivej na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- na každých 500 ha lesa udržiavať 5 – 30 území s celkovou výmerou min. 150 ha, na ktorých bude les starší ako 80 rokov s mŕtvym drevom v objeme min. 10 % celkovej zásoby porastu,
- zvýšiť rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle na min. 110 rokov a duba na 140 rokov
- ochranné lesy ponechať bez zásahu,
- pri ťažbe ponechať v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5ks/ha,
- ponechávať v poraste stojace mŕtve stromy,
- ponechávať v poraste čo najviac ležiacich mŕtvych stromov,
- ťažbu dreva v porastoch starších ako 80 rokov realizovať iba mimo hniezdneho obdobia (termín júl až február),
- zvyšovať alebo aspoň udržiavať plochu TTP porastených krovinami a/alebo solitérnymi drevinami,
- vylúčiť používanie pesticídov v lese, na nelesnej drevinovej vegetácii a TTP.

2.3.1.8. Návrh zásad opatrení pre tesára čierneho (*Dryocopus martius*)

Na udržanie stavu tesára čierneho na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- ponechávať dostatočne veľké plochy lesov vyššieho veku, ktoré slúžia ako hlavné biotopy bez zásadnejšej fragmentácie
- Na ostatných biotopoch vykonávať obnovu lesných porastov tak, aby na jednej strane ostal dostatok lesných porastov dostatočného veku (80 rokov a viac) a aj dostatok plôch kde môže druh nachádzať potravu.
- Za chovanie dostatočne veľkej populácie tohto druhu je dôležité aj pre ostatné dutinové hniezdiče, ktorým vytvára stavbami dutín nové hniezdne príležitosti (pôtik kapcavý, kuvičok vrabčí a spevavce), preto by sa uchovaniu jeho priaznivého stavu mala venovať špeciálna pozornosť.

2.3.1.9. Návrh zásad opatrení pre d'atľa bielochrbtého (*Dendrocopos leucotos*)

Na udržanie stavu d'atľa bielochrbtého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- udržiavať podiel a štruktúru starých prírody blízkyh bukových, jedľovo-bukových, smrekovo-jedľovo-bukových a javorovo-bukových horských lesov, zachovávať ich vhodné rozmiestnenie v CHVÚ a zabrániť ich ďalším stratám najmä usmerňovaním programov starostlivosti o les
- udržiavať v týchto lesoch podiel kategórií lesov ochranných a lesov osobitného určenia s obmedzením tzv. zdravotného výberu stromov

- vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov
- dodržiavať ekologicky a fyto geograficky vhodné obnovné zastúpenie drevín, predovšetkým zväčšiť podiel buka a zabrániť zväčšovaniu podielu smreka
- vykonávať prebierky v hospodárskych lesoch vo fáze žrdkovín a žrdovín
- ponechávať dostatok veľkých živých a stojacich odumierajúcich a odumretých stromov (najmä s dutinami) v lesoch.

2.3.1.10. Návrh zásad opatrení pre penicu jarabú (*Sylvia nisoria*)

Na udržanie stavu penice jarabej na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zachovanie extenzívneho spôsobu využívania lúk a trávnatých porastov s rozptýlenou krovitou vegetáciou.
- Nepovoľovanie zmeny užívania pozemku z existujúceho trvalého trávneho porastu na iný druh poľnohospodárskeho pozemku.
- Preferovanie extenzívne pasenie hospodárskych zvierat hlavne kombinovaná pastva (napr. oviec a dobytky so stádom s veľkosťou primeranou únosnosti pasienka. Maximálne 0,5 – 1 VDJ / ha).
- Obmedzenie intenzívneho pasenia dobytky.
- Kosenie a následné odstránenie biomasy, poprípade mulčovanie minimálne jeden krát ročne.
- Podpora tradičného obhospodarovania pozemkov a zainteresovanie miestnych obyvateľov do ochrany vtákov (napr. besedy, exkurzie a pod.)
- Pri rekultiváciách pasienkov je potrebné ponechať kroviny na min. 15 % plochy z celkovej výmery v mozaikovej štruktúre. Činnosti vykonávať mimo hniezdneho obdobia.
- Obmedzenie používania pesticídov v hniezdnom období.
- Pravidelné monitorovanie známych hniezdných lokalít na vybraných extenzívne využívaných krovínových pasienkoch a lúkach.

2.3.1.11. Návrh zásad opatrení pre muchárika malého (*Ficedula parva*)

Na udržanie stavu muchárika malého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- v lesoch do vzdialenosti 200 m od vodných tokov zvýšiť rubný vek min. o 20 rokov alebo predĺžiť celkovú obnovnú dobu na min. 40 rokov, resp. na min. 100 rokov u štruktúralne diferencovaných porastov, pričom ťažba sa začne až po dosiahnutí rubného veku,
- ochranné lesy do vzdialenosti 200 m od vodných tokov (aj občasných) ponechať bez zásahu,
- pri ťažbe do vzdialenosti 200 m od vodných tokov (aj občasných) ponechať v lese stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5ks/ha,
- ponechávať v poraste stojace mŕtve stromy do vzdialenosti 200 m od vodných tokov (aj občasných),

- ťažbu dreva v porastoch starších ako 80 rokov realizovať iba mimo hniezdného obdobia (termín júl až marec)
- vylúčiť používanie pesticídov,
- zachovávanie brehových porastov, pásov a skupín nelesnej drevinovej vegetácie a členitých okrajov lesa ako migračných biokoridorov.

2.3.1.12. Návrh zásad opatrení pre muchárika bielokrkého (*Ficedula albicollis*)

Na udržanie stavu muchárika bielokrkého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zvýšiť rubný vek min. o 20 rokov alebo predĺžiť celkovú obnovnú dobu na min. 40 rokov, resp. na min. 100 rokov u štrukturálne diferencovaných porastov, pričom ťažba sa začne až po dosiahnutí rubného veku,
- ochranné lesy ponechať bez zásahu,
- pri ťažbe ponechať v lese stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha,
- ponechávať v poraste stojace mŕtve stromy,
- ťažbu dreva v porastoch starších ako 80 rokov realizovať iba mimo hniezdného obdobia (termín júl až marec),
- v porastoch starších ako 60 rokov vylúčiť používanie pesticídov,
- zachovávať brehové porasty, pásy a skupiny nelesnej drevinovej vegetácie.

2.3.1.13. Návrh zásad opatrení pre strakoša veľkého (*Lanius excubitor*)

Na zlepšenie stavu strakoša veľkého minimálne na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- v rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používania hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách
- zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a na lov
- v rámci územnoplánovacích a iných plánovacích dokumentov požadovať zachovanie trávnatých porastov a vhodnej mozaikovitej krajiny vrátane medzí a úhorov
- podporovať tradičné mozaikovitité využívanie poľnohospodárskej pôdy najmä ako pasienky a kosné lúky
- zvýšiť kontrolu dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody v súvislosti s potenciálnym výrubom drevín rastúcich mimo lesa
- v prípade ďalšieho poklesu populácií využiť cielenú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona a vyhlášky o CHVÚ.

2.3.1.14. Návrh zásad opatrení pre prepelicu poľnú (*Coturnix coturnix*)

Na udržanie stavu prepelice poľnej na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

Pre udržanie stavu prepelice primerane postačujú navrhnuté opatrenia uvedené pre chrapkáča poľného.

2.3.1.15. Návrh zásad opatrení pre krutohlava hnedého (*Jynx torquilla*)

Na udržanie stavu krutohlava hnedého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabezpečiť ponechanie starých stromov s dostatočnými dutinami, okrajových častí lesov, včítane starých sádov, parkov a lesíkov
- Zabezpečiť pravidelný monitoring druhu
- Podporovať rozvoj tradičných hospodárstiev so sadmi a pasienkami a hospodárskymi zvieratami, na ktorých sa vytvárajú vhodné podmienky na hniezdenie krutohlava a za týmto účelom aj správne nastaviť dotácie v rámci poľnohospodárskej politiky či na národnej alebo európskej úrovni.
- Inštalovať umelé hniezdne dutiny v rôznych výškach
- Zachovať pasienky a otvorené stanovišťa na okrajoch lesov s dostatočným množstvom starých stromov, umožňujúcich hniezdenie krutohlava.
- Zabezpečiť ochranu mravenísk ako zdroja hlavnej potravy tohto druhu, predovšetkým nepoužívaním umelých hnojív a pesticídov na pasienkoch a lúkach.

2.3.1.16. Návrh zásad opatrení pre žltouchvsta lesného (*Phoenicurus phoenicurus*)

Na udržanie stavu žltouchvsta hôrneho na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabezpečiť legislatívne, resp. medzinárodnými dohodami ochranu druhu na zimoviskách a počas migrácie (konvencie na ochranu biodiverzity, t.j. zabraňujúce odlesňovaniu a zabrániť nelegálnemu odchytu do sietí počas migrácie).
- Zabezpečiť ochranu starých lesných biotopov (viac ako 100 rokov), t.j. starých riedkych lesov, jedľobučín, jedľosmrečín na hlavných hniezdiskách žltouchvsta
- Zabezpečiť na vhodných miestach vhodnú štruktúru lesných porastov na hlavných hniezdiskách žltouchvsta (lesy s menším zápojom korún, zakmenenie min. 0,6)
- V intravilánoch s výskytom žltouchvstov hôrnych obzvlášť starostlivo dbať na udržanie biotopov druhu, teda je potrebné zabezpečiť ochranu starých drevín v záhradách, resp. parkov v území
- v prípade obcí, ktoré svoje právomoci v ochrane drevín nevykonávajú dostatočne odborne je potrebné, aby si právomoc ochrany drevín opätovne vyhradili okresné úrady
- V intravilánoch zabezpečiť dostatočné hniezdne možnosti napr. vyvesovaním polobúdok pre ich hniezdenie
- Zabezpečiť klúd na jeho hniezdiskách v hniezdnom období (vylúčenie lesohospodárskych zásahov a lesohospodárskych prác), obzvlášť ak sa jedná o posledné fragmenty optimálnych biotopov.

2.3.1.17. Návrh zásad opatrení pre lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*)

Na udržanie stavu lelka lesného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- za účelom obmedzenia priamych strát na zistených lokalitách lelka lesného monitorovať a zabezpečiť dodržiavanie ustanovenia § 2 ods. 1 vyhlášky MŽP č. 25/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Bukovské vrchy

- monitorovať a zabezpečiť dodržiavanie ustanovenia § 2 ods. 2 písm. i) vyhlášky MŽP č. 25/2008 Z. z.
- monitorovať aplikácie chemických prípravkov v boji so škodlivými činiteľmi v lesných porastoch
- pokračovať v mapovaní nových výskytových lokalít, hlavne na nelesnej pôde (sukcesne zarastajúce pasienky)
- spolupracovať s vlastníkmi a užívateľmi lesných a poľnohospodárskych pozemkov (Lesopoľnohospodársky majetok Ulič š.p., Lesy SR š.p. Banská Bystrica, AGRIFOP a.s. Stakčín, súkromné lesy, Pozemkové spoločenstvá a Poľovnícke združenia) pri zabezpečovaní ochrany leľka lesného a jeho výskytových lokalít
- organizovať výchovno-vzdelávacie podujatia (napr. prednášky a besedy) pre verejnosť, vlastníkov a užívateľov zamerané na vytvorenie pozitívneho vzťahu k ochrane leľka, vydávať propagačné materiály

2.3.1.18. Návrh zásad opatrení pre jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*)

Na udržanie stavu jariabka hôrneho na stupni A priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

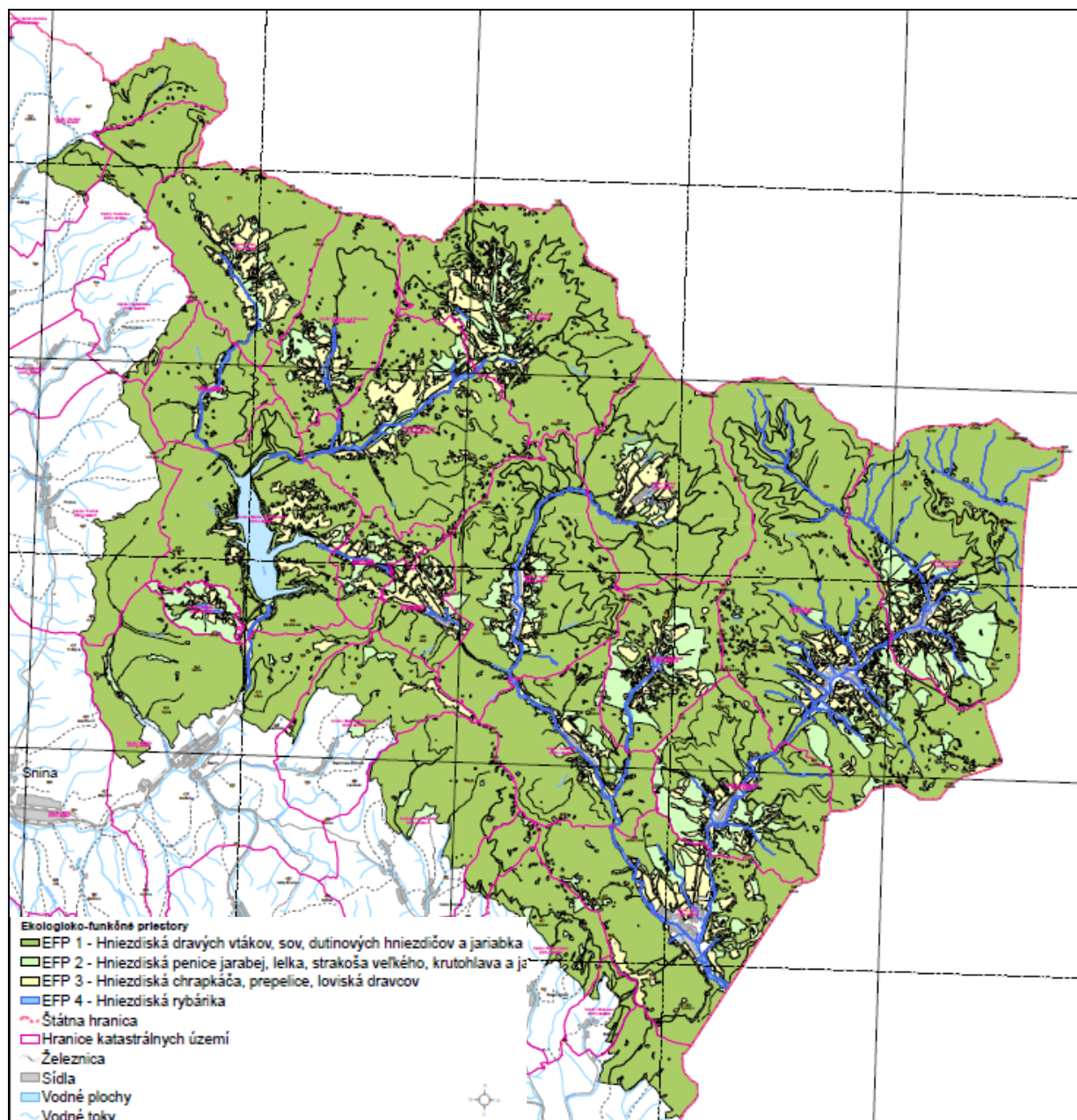
- monitorovať a zabezpečiť dodržiavanie ustanovenia § 2 ods. 2 písm. i) vyhlášky MŽP č. 25/2008 Z. z.
- monitorovať aplikácie chemických prípravkov v boji so škodlivými činiteľmi v lesných porastoch
- podporovať druhovú a vekovú heterogénnosť lesných porastov pri obnovách Programov starostlivosti o les
- spolupracovať s vlastníkmi a užívateľmi lesných a poľnohospodárskych pozemkov (Lesopoľnohospodársky majetok Ulič š.p., Lesy SR š.p. Banská Bystrica, AGRIFOP a.s. Stakčín, súkromné lesy, Pozemkové spoločenstvá a poľovnícke združenia) pri zabezpečovaní ochrany jariabka a jeho výskytových lokalít
- organizovať výchovno-vzdelávacie podujatia (prednášky, besedy) zamerané na vytvorenie pozitívneho vzťahu verejnosti a získavanie údajov o tomto druhu, upozornenie na problémy ochrany jariabka pre verejnosť, vlastníkov a užívateľov, vydávať propagačné materiály

Členenie územia na ekologicko-funkčné priestory (EFP)

V súčasnosti je predmetom ochrany v CHVÚ Bukovské vrchy 18 vtáčích druhov. Pre ochranu týchto druhov vzhľadom k cieľovým stavom boli na základe odporúčaní expertov a vedeckých dát navrhnuté zásady opatrení. Mnohé z týchto opatrení sú však podobné, avšak na druhej strane sa viaceré opatrenia vzájomne vylučujú. Aj druhy, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ, sa nevyskytujú rozptýlene po celom území, ale väčšinou vo väzbe na konkrétny biotop, štruktúru krajiny alebo lokalitu. Preto je nutné rozčleniť CHVÚ Bukovské vrchy pri návrhu opatrení na niekoľko ekologicko-funkčných priestorov (EFP), kde sa návrhy opatrení prispôbia druhom, ktorých ochrana bude v danom EFP prioritou. Zároveň sa tak zabezpečí, aby sa realizácia opatrení vzájomne nenegovala, a aby prijaté opatrenia mohli efektívne priniesť výsledky.

Chránené vtáčí územie Bukovské vrchy sa za účelom optimalizácie navrhnutých zásad ochrany a opatrení a za účelom efektívneho manažmentu populácií vtáčích druhov člení na nasledovné ekologicko-funkčné priestory (EFP):

- EFP1: hniezdiská dravých vtákov, sov, dutinových hniezdičov a jariabka
- EFP2: hniezdiská penice jarabej, lelka, strakoša veľkého, krutohlava a jariabka
- EFP3: hniezdiská chrapkáča, prepelice, loviská dravcov
- EFP4: hniezdiská rybárka

Obr. 1. Členenie CHVÚ Bukovské vrchy na ekologicko funkčné priestory

2.3.2.1. Návrh zásad opatrení v EFP1 – hniezdiská dravých vtákov, sov, dutinových hniezdičov a jariabka

EFP 1 sú lokality s hniezdnym výskytom bociana čierneho, orla krikľavého, včelára lesného, sovy dlhochvostej, žlny sivej, tesára čierneho, ďatľa bielochrbtého, muchárika malého, muchárika bielokrkeho a žltochvosta lesného.

Preto na zachovanie resp. zlepšenie podmienok druhov, ktoré sú prioritou ochrany v tomto EFP je nevyhnutné realizovať nasledovné opatrenia:

- Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % porastov starších ako 80 rokov
- Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm
- Vylúčiť leteckú aplikáciu insekticídov v lesných porastoch
- Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami
- V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmety ochrany a povoliť ich len v prípade, ak neexistuje riziko významného negatívneho dopadu na predmety ochrany
- Zabezpečiť spevnenie a úpravy nestabilných hniezd orlov krikľavých, včelárov lesných a bocianov čiernych ohrozených zrútením
- Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok sovy dlhochvostú v porastoch nad 40 rokov tak, aby spolu na 1 km² porastoch vo veku 41-100 rokov boli umiestnené minimálne dve búdky
- Ponechávať v lese zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre ostatné lesné porasty, a ktoré zároveň v prsnej výške dosahujú priemer minimálne 30 cm
- Zabezpečiť ochranné zóny okolo hniezd dravcov a bociana čierneho tak, že vo vnútornej časti zóny sa nesmie celý rok zasahovať (v mimohniezdnom období iba výchovne zásahy netýkajúce sa hniezdného stromu, no nie je možné porast vyrúbať v tomto období s výnimkou spracovania kalamít) a ak je hniezdo neobsadené minimálne päť rokov ponechať porast vo vnútornej zóne v rovnakom režime. V prípade vonkajšej zóny zabezpečiť úplné obmedzenie lesohospodárskych zásahov v hniezdnom období. Vnúterná časť zóny by mala mať spravidla polomer minimálne 100 metrov (v závislosti od nárokov druhov) a vonkajšia časť zóny 300-500 metrov. Tieto zóny by sa mali vyhlásovať pre ochranu hniezd orla krikľavého, včelára lesného a bociana čierneho.
- V PSL presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín pre potreby ochrany jariabka hôrneho
- Vo vhodných biotopoch ďatľa bielochrbtého zabezpečiť ponechanie mŕtveho dreva v objeme min. 10 % celkovej zásoby porastu,
- Zabezpečiť monitoring predmetov ochrany, u vzácnejších druhov všetkých hniezdísk, u ostatných vybranej vzorky hniezdísk
- Zabezpečiť monitoring a kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody (existujúcich obmedzení vyhlášky č. 25/2008 Z.z.)
- Zapracovať uvedené relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL
- V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a úhynu vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia.
- Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a neviedlo k zmareniu hniezdení
- Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre lesníkov a miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom

- Zabezpečiť v prípade potreby zmenu vyhlášky č. 25/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Bukovské vrchy za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ

2.3.2.2. Návrh zásad opatrení v EFP2 – hniezdiská penice jarabej, lelka, strakoša veľkého, krutohlava a jariabka

EFP2 je vyčlenené predovšetkým pre potreby ochrany penice jarabej, lelka lesného, strakoša veľkého, krutohlava hnedého a jariabka hôrneho.

Na zachovanie resp. zlepšenie podmienok pre druhy, ktoré sú prioritou ochrany v tomto EFP je nevyhnutné realizovať nasledovné opatrenia:

Navrhované opatrenia:

- Podporovať chov hospodárskych zvierat a pasenia na TTP.
- Zabezpečiť pre poľnohospodárov akceptáciu vyššieho pomeru nelesnej drevinovej vegetácie (NDV) z dôvodu zabezpečenia ochrany cieľových druhov (biodiverzity) ako umožňujú súčasné podmienky poľnohospodárskych dotácií. Zhodnotiť legislatívne bariéry, ktoré bránia tejto akceptácii v CHVÚ, v prípade ak nie je iné riešenie, upraviť národnú legislatívu resp. príslušné normy za účelom akceptácie tejto možnosti. Zabrániť homogenizácii krajiny, vylúčením takých poľnohospodárskych dotácií z územia CHVÚ, ktoré majú z hľadiska ochrany cieľových druhov negatívny vplyv. Pravidelné prehodnotenie agroenvironmentálnych dotácií z hľadiska predmetu ochrany.
- Zabezpečiť aby na pasení a kosení obhospodarovateľných trávnych porastoch, rozsah NDV neprekročil max. 40 % z celkovej obhospodarovanej plochy/LPIS/).
- Zabezpečiť podporu extenzívneho chovu hospodárskych zvierat a pasenia na TTP (rozsah NDV min. 10 % , max. 40% z celkovej obhospodarovanej plochy LPIS).
- Podporovať kosenie trávnych biotopov bez mulčovania.
- Zakázať mulčovanie v období od 1.3. do 31.8.
- Podporiť a usmerniť prvý termín kosenia v termíne mimo obdobie 1.3 – 31.8. min. na 20 % plochy obhospodarovanej lúky kosením.
- Podporiť a usmerniť kosenie od stredu k okraju, alebo od jedného kraja ku druhému kraju. Vylúčiť z podpory kosenie od okraja do stredu.
- Vylúčiť rozhodnutiami úradov plošnú (nad 2 ha) chemizáciu na TTP.
- Podporiť aktívnu výsadbu vysokokmenných ovocných stromov (výška stromov nad 10 m) v blízkosti samôt, poľnohospodárskych podnikov, okrajov dedín (pre ochranu druhov *Jynx torquilla*, *Lanius excubitor*) – do 500 m od vzdialenosti týchto objektov.
- Vylúčiť rozoranie TTP a zmenu TTP na iný druh pozemku.
- Zabezpečiť usmernenie výrubu drevín cez § 47, § 35 cez orgány OP, prioritná ochrana (ponechanie) solitérnych stromov a skupiniek stromov ostrovčekovito sa vyskytujúcich v poľnohospodárskej krajine, brehových porastov, prioritná ochrana stromov s obvodom kmeňa nad 80 cm.
- Usmerniť výrub drevín „krovinami zarastených TTP“ cez § 47, § 35 cez orgány OP (remízky – krovinné formácie) – na TTP typu pasienok zachovať min. 10% - max. 40 % z súčasnej rozlohy krovín *Rubus fruticosus*, *Rosa sp.* *Crataegus*, *Prunus spinosa*, *Pyrus communis*, *Juniperus* a príp. iných druhov. Zabezpečiť nasledovnú distribúciu plôch NDV: plochy s rozlohou cca. 20 x 50 m vo vzájomnej vzdialenosti cca. 100 m (biotop *Sylvia nisoria*) pri súčasnom zabezpečení obhospodarovania plôch pasením a/alebo kosením.
- Usmerniť výrub drevín „bielych plôch“ podľa § 47, § 35 cez orgány OP z dôvodu

získavania plôch na pasenie a kosenie - výmeru vyčistenej plochy vyššiu ako 2 ha podmieniť zachovaním (vytvorením) priľahlej remízky s rozlohou min. 10 % z celkovej čistenej plochy a následným užívaním vyčistenej plochy v ďalších rokoch ako pasienku, resp. kosnej lúky (biotop *Coturnix coturnix*).

- Usmerniť výrub drevín cez § 47, § 35 cez orgány OP (aleje, stromoradia, remízky, lesík – lesné biotopy) – obhospodarovania „bielych plôch bez poľnohospodárskeho využívania“: účelový výber v prospech mozaikovitosti a štruktúrovanosti NDV, pri výrube nesmie dôjsť k plošnému výrubu a zníženiu výmery NDV o viac ako 50%, (biotop *Jynx torquilla*).
- V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami minimalizujúcich kolízie a úhyn vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia.
- Zabezpečiť v prípade potreby zmenu vyhlášky č. 25/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Bukovské vrchy za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ

2.3.2.3. Návrh zásad opatrení v EFP3 – hniezdiská chrapkáča, prepelice, loviská dravcov

EFP3 – sú lokality s výskytom chrapkáča poľného, prepelice poľnej a slúžia tieto lokality aj ako potravná základňa pre dravce akými je orol kriklavý a včelár lesný. Pre udržanie alebo zlepšenie podmienok pre dané druhy je potrebné dodržať nasledovné opatrenia:

- Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov v tomto EFP vhodnou formou pre predmety ochrany na významnej časti EFP (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy. Za týmto účelom presadzovať aj vhodné nastavenie dotácií v rámci poľnohospodárskej politiky na národnej a európskej úrovni
- Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie
- Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.
- Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalít chrapkáča poľného a prepelice poľnej
- V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách predmetov ochrany
- V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít predmetov ochrany a navrhovať náhradné riešenia
- Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a lovu strakoša veľkého a dravcov
- Zabezpečiť monitoring predmetov ochrany, u vzácnejších druhov všetkých hniezdísk, u ostatných vybranej vzorky hniezdísk
- V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmety ochrany a povoliť ich len v prípade, že neexistuje riziko významne negatívneho dopadu na predmety ochrany
- Zabezpečiť monitoring, resp. kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody (existujúcich obmedzení vyhlášky č. 25/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Bukovské vrchy, ako aj obmedzení v stupňoch ochrany NP Poloniny). Zabezpečiť kontrolu aj s dôrazom na dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody v čase kosby so zameraním na zachovanie TTP

- V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami minimalizujúcich kolízie a úhyn vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia.
- Zabezpečiť v prípade potreby zmenu vyhlášky č. 25/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Bukovské vrchy za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ

2.3.2.4. Návrh zásad opatrení v EFP4 – hniezdiská rybárika

EFP4 – zahŕňajú vodné toky vyčlenené s hniezdnym výskytom a potravnými biotopmi rybárika riečneho.

Pre udržanie a zlepšenie podmienok pre rybárika riečneho, ktorého ochrana je v EFP4 prioritou, je potrebné realizovať nasledovné opatrenia:

- Zabrániť zhoršeniu ekologického stavu tokov, zvýšiť prirodzenosť tokov.
- Zlepšiť stav ichthyofauny tokov (zvýšenie druhovej diverzity pôvodných druhov rýb, zabezpečenie dostatočnej početnosti rýb).
- Usmerniť zásahy do koryta tokov, do brehovej vegetácie tokov.
- Znižovať chemické a biologické znečistenie povrchových vôd.
- U hniezd *Alcedo atthis* nachádzajúcich sa v brehoch vodných tokov a vodných plôch zabrániť ich likvidácii a zasýpaniu pri spevňovaní brehov.
- Vytvárať nové hniezdne steny na vhodných lokalitách (cca. 1 hniezdna stena na 2000 m toku) a realizácia manažmentu na existujúcich hniezdných lokalitách ohrozených sukcesiou a zosuvmi pôdy.
- Realizovať manažment brehových porastov v prospech predmetu ochrany (zlepšenie stavu biotopu druhu) - redukcia drevín resp. vysadenie pôvodných drevín podľa potreby.
- Zabezpečiť v prípade potreby zmenu vyhlášky č. 25/2008 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Bukovské vrchy za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ

3. CIELE STAROSTLIVOSTI A OPATRENIA NA ICH DOSIAHNUTIE

3.1. Stanovenie dlhodobých cieľov starostlivosti

3.1.1. Dlhodobé ciele na dosiahnutie priaznivého stavu:

1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhov *Alcedo atthis* a *Lanius excubitor* na priaznivý.
2. Zachovať súčasný priaznivý stav výberových druhov vtákov *Crex crex*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Pernis apivorus*, *Strix uralensis*, *Picus canus*, *Drycopos martius*, *Dendrocopos leucotos*, *Sylvia nisoria*, *Ficedula parva*, *Ficedula albicollis*, *Coturnix coturnix*, *Jynx torquilla*, *Phoenicurus phoenicurus*, *Caprimulgus europaeus*, a *Bonasa bonasia*.
3. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Bukovské vrchy

4. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníckmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva.

Limitujúce a modifikujúce faktory

Vnútorne prírodné faktory

Vnútornými prírodnými faktormi, ktoré negatívne vplyvajú na populácie a dlhodobý cieľ č. 1 a 2 je sukcesia u druhov orol krikľavý, včelár, prepelica a chrapkáč.

Sukcesia je problémom aj v prípade orla krikľavého, kde dochádza k opúšťaniu pôdy a následnému zarastaniu lesom, ktorý nie je vhodný pre orla krikľavého ako lovisko. Minimalizovanie tohto vplyvu je väčším problémom práve na týchto rozľahlých plochách a vyžaduje väčšie motivovanie poľnohospodárov pre udržanie hospodárenia na pôde vhodným nastavením dotácií.

Rovnako ako v prípade orla krikľavého môže byť sukcesia problémom aj pre dosiahnutie cieľa 2 u druhov prepelica poľná, chrapkáč poľný, včelár lesný. Je však možné minimalizovať jej dopad rovnakými opatreniami ako v prípade orla krikľavého. Naopak druhom jariabok hôrny, strakoš veľký aj penica jarabá nástup niektorých sukcesných štádií prispeje k naplneniu cieľa 2.

*Veľmi významným vnútorným faktorom, u druhov s nízkou početnosťou jedným z najvýznamnejších, sú **extrémny počasia**.* U druhov ako jariabok je dôležité, aby v čase vodenia mláďat nedochádzalo k vpádu chladného vzduchu a intenzívnym snehovým zrážkam. Vzhľadom ku globálnym klimatickým zmenám však dochádza k nástupu jarného oteplenia skôr ako v minulosti, a teda aj k skoršiemu nástupu hniezdenia. Napriek tomu sa však aj v neskorších týždňoch hniezdenia opakujú vlny s chladnejším počasím a často aj s napadnutím vysokej vrstvy snehu, ktorá môže byť pre prežitie mláďat kurovitých vtákov kritická. Pri opakovaní takýchto nepriaznivých poveternostných podmienok to môže prispieť k poklesu populácie ak je úspešnosť hniezdenia minimálna. Pre minimalizovanie tohto vplyvu je vhodné len udržiavanie populácie na dostatočne veľkej úrovni (a teda aj dostatočne rozsiahlych vhodných biotopov), ktorá bude odolná voči niektorým sezónam s nižšou mierou hniezdnej úspešnosti.

*Vnútorným prírodným faktorom s dopadom na lesné druhy je aj **pôsobenie škodlivých činiteľov v lese**.* Tými sú napríklad vetrové polomy negatívne ovplyvňujúce dosiahnutie cieľa 2. V prípade vetrových polomov ak dôjde k polomom na väčšej ploche, môžu mať negatívny dopad na hniezdiská niektorých dravcov, ktorým môžu zaniknúť dostupné hniezdne biotopy. Na zníženie dopadov tohto faktoru je dôležité, aby pri hospodárení v lese boli porasty dostatočne štruktúrované a minimalizované rovnoveké kultúry. Tým sa podarí vplyv na porasty, a teda aj na hniezdiská druhov značne obmedziť. Problémom však môže byť vznik vetrových polomov v hniezdnom období spôsobujúci zmarenie hniezdenia. Jeho minimalizácia je možná vhodným štruktúrovaním porastov, ako aj udrжанím populácií druhov na dostatočne veľkej úrovni, aby dokázala prekonať aj roky s nižšou hniezdnou úspešnosťou. Väčším problémom môže byť veľkoplošné spracovanie takýchto kalamít. V tomto prípade dochádza k úplnému zániku hniezdných biotopov. Týka sa to nielen dravcov, kurovitých vtákov ale aj ostatných druhov naviazaných na lesné prostredie. Preto je pre minimalizovanie ich dopadu veľmi dôležité hľadať spôsoby ako zachovať aspoň niektoré biotopy druhov, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ. Takými možnosťami je pri kalamitnej ťažbe ponechávať zdravé stromy (ich skupiny) alebo zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre okolité porasty, ideálne v počte aspoň 5 jedincov na hektár na dožitie (v prípade zdravých stromov). Takýto zásah minimalizuje dopad na niektoré hniezdiče, ktoré sa dokážu dočasne prispôbiť aj životu na polomoch ak ostanú zachované hniezdne stromy (tesáre a iné). Zároveň je však nutné ponechávať aj súvislejšie fragmenty biotopov bez zásahu.

Vnútorne človekom podmienené faktory

Splnenie dlhodobých cieľov môže byť značne limitované, alebo modifikované viacerými človekom podmienenými faktormi.

Na populáciu, ktoré sú predmetmi ochrany v CHVÚ môže limitujúco vplývať poľnohospodárstvo. V tomto ohľade je dôležité predovšetkým opúšťanie pôdy, rozorávanie TTP a zmena plodín. Všetky uvedené zmeny v poľnohospodárskej praxi vedú k zníženiu dostupnosti hniezdnych biotopov pre predmety ochrany, ako je napríklad chrapkáč poľný, prepelica poľná, ale aj k zníženiu dostupnosti potravy pre dravce ale aj iné druhy. Z tohto pohľadu je obzvlášť problematická intenzifikácia hospodárenia vedúca k rozorávaniu TTP, zmene preferovaných plodín a veľkoplošnému pestovaniu hustosiatych plodín, ako napríklad repka, ktoré značne limitujú dostupnosť potravy, a teda vedú buď k zníženiu hniezdnej úspešnosti, alebo priamo k opusteniu niektorých hniezdnych teritórií. Je preto veľmi dôležité monitorovať dopad týchto zmien v území a sa zasadzovať za také nastavenie dotácií pre poľnohospodárov, ktoré ich bude motivovať k poľnohospodárstvu šetrnému k prírode v rámci CHVÚ a zároveň aj dostatočne motivovať, aby nedochádzalo k opúšťaniu pôdy.

Limitujúcim faktorom je aj intenzívne lesné hospodárenie. Vhodným usmernením hospodárenie, s ktorým program starostlivosti počíta, sa však môže úplne predísť nenaplneniu uvedeného cieľa. Intenzívne lesné hospodárenie v prípade spracovania kalamít na veľkých plochách môže byť značne limitujúce aj pre dosiahnutie cieľov. Aby sa tomu predišlo je veľmi dôležité pri plánovanej obnove lesa vhodne štrukturovať porasty a pri náhodných ťažbách je dôležité ponechávať na dožitie zdravé stromy podľa minimálnych nárokov druhov, prípade zlomy ako hniezdne podmienky. Pri zohľadnení ekologických nárokov druhov je možné sklbiť hospodárenie v lese a to aj náhodnú ťažbu tak, aby sa minimalizoval negatívny dopad na uvedené dlhodobé ciele.

Pre realizáciu ochranných opatrení je dôležité zachovanie podpory verejnosti pre ochranu prírody ako takú. Podpora verejnosti môže značne v CHVÚ Bukovské vrchy variovať v závislosti od celkovej ekonomickej situácie, od spôsobu presadzovania opatrení ochrany prírody a od celkového informovania o ochrane prírody a hodnotách územia. V prípade zhoršenia ekonomickej situácie sa na prioritnejšie pozície vnímania dôležitosti dostanú iné sociálno-ekonomické aspekty života spoločnosti ako ochrana prírody. V takejto situácii je ťažšie hľadať podporu verejnosti na presadzovanie efektívnejšej ochrany prírody a minimalizovať tak dopad tohto faktoru. Čiastočne sa dá minimalizovať dopad takejto negatívnej situácie tým, že sa dlhodobo poukazuje na význam ochrany prírody nielen z pohľadu ekonomického, ale celkového prínosu pre kvalitu života (zachovanie lesov pre ochranu pred povodňami ako aj vhodných mikroklimatických podmienok a pod.). Rovnako ako celková ekonomická situácia (v prípade jej negatívneho vývoja) môže zhoršiť vnímanie verejnosti aj nedostatočná komunikácia s verejnosťou pri prijímaní opatrení pre ochranu prírody. Na minimalizovanie tohto faktora je veľmi dôležité vždy v predstihu pred prijatím opatrení o nich rokovať s dotknutými obcami, vlastníckmi, užívateľmi, prípadne aj občianskymi združeniami a iniciatívami. Takýto inkluzívny prístup v konečnom dôsledku nemusí viesť len k vysvetľovaniu potrieb opatrení prijatých pre ochranu prírody a nájdenia optimálneho spôsobu ich realizácie (teda sklbenie požiadaviek dotknutých vlastníkov, obcí, iných subjektov a ochrany prírody), ale môže viesť aj k nájdeniu nových osôb ochotných aktívne pomáhať ochrane prírody a tak prispieť pozitívne k naplneniu cieľov.

Vonkajšie prírodné faktory

Na dlhodobé ciele vplýva aj viacero vonkajších prírodných faktorov. Niektoré z nich nie je možné ovplyvniť na národnej úrovni, resp. vôbec. Preto ich je potrebné vziať v úvahu pri hodnotení populácií aj v samotnom CHVÚ pre prípad ak tieto faktory majú dopad na populácie v CHVÚ.

Spomedzi vonkajších prírodných faktorov majú na naše populácie dopad poveternostné podmienky – extrémny počasie na migračných trasách a zimoviskách. V prípade druhov ako orol krikľavý, bocian čierny, prepelica poľná, chrapkáč poľný, penica jarabá, mucháriky, krutihlav, žltouchvosť hôrny a včelár lesný nie je pre zachovanie populácií týchto druhov

dôležité len udržanie vhodných podmienok na hniezdenie v samotnom CHVÚ. Takmer rovnako dôležitú rolu hrajú aj podmienky na zimoviskách a migračných trasách. V prípade suchých rokov vedúcich k nedostatku potravy na zimoviskách tak môže byť mortalita uvedených druhov vyššia a môže viesť aj k nižšiemu obsadeniu revírov po návrate zo zimovísk. Na minimalizovanie tohto vplyvu je možné len udržiavať biotopy uvedených druhov v dobrej kvalite za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti, ktorá bude úplne alebo aspoň čiastočne kompenzovať potenciálne straty na zimoviskách a migračných trasách v dôsledku poveternostných extrémov.

*Medzi vonkajšími prírodnými faktormi hrá významnú rolu **globálna zmena klímy**.* Táto vedie už v súčasnosti k posunu areálu rozšírenia niektorých vtáčích druhov a ovplyvňuje aj druhovú skladbu biotopov. Rovnako aj prípadné zmeny v zrážkových pomeroch (ich pokles) sa môžu negatívne dotknúť niektorých druhov (napríklad chrapkáča poľného). V prípade chrapkáča poľného tak klimatický atlas hniezdneho rozšírenia vtákov v Európe predpokladá, že v rokoch 2070-2099 sa Slovensko ocitne na južnej hranici rozšírenia tohto druhu v Európe. Dopad globálnej zmeny klímy môžu čiastočne minimalizovať aj politické opatrenia prijaté na globálnej úrovni. Vzhľadom k prírodným hodnotám, ktoré môže Slovensko stratiť tak by súčasťou snahy o dodržanie vyššie uvedených dlhodobých cieľov (a to nielen na Bukovské vrchy, ale aj v iných chránených územiach) mali slovenské inštitúcie žiadať efektívne opatrenia na zastavenie globálnych klimatických zmien. Keďže k nim však v súčasnosti nie je na globálnej politickej úrovni vôľa, je potrebné s pôsobením týchto faktorov u nás rátať a prispôbiť im aj navrhované opatrenia tak, aby viedli k udržaniu tých autochtónnych druhov, u ktorých to je možné a zároveň vytvorili vhodné podmienky pre celkové udržanie stability ekologických funkcií krajiny a jej autoregulačných mechanizmov.

Vonkajšie človekom podmienené faktory

Viaceré antropické faktory s pôvodom mimo územia CHVÚ Bukovské vrchy môžu tiež významne prispieť k horšiemu ako očakávanému naplneniu dlhodobých.

*V prípade cieľov hrá významnú rolu aj ochrana biotopov sťahovavých druhov na zimoviskách a migračných trasách ako aj samotných druhov počas migrácie a zimovania. **Odlesňovanie, intenzifikácia poľnohospodárstva na zimoviskách a nelegálny lov počas migrácie** pritom predstavujú jedno z hlavných rizík pre sťahovavé druhy.* Nelegálny lov počas migrácie sa týka predovšetkým krajín v okolí Stredomoria ako je Turecko, Cyprus, Libanon a Egypt. Nelegálnym lovom tu nie sú ohrozené len bežné druhy, ale aj mnohé vzácne druhy, migrujúce bociany, dravce. Vzhľadom ku nestabilnej politickej situácii v týchto krajinách sa nedá očakávať zmena legislatívy na ochranu vtáctva v týchto štátoch ani pri tlaku verejnosti z Európy. Preto je možné očakávať, že u ďalekých migrantov zimujúcich v Afrike sa tento nelegálny lov môže aj významne podpísať na negatívnom trende predmetného druhu aj v samotnom CHVÚ. Na minimalizovanie pôsobenia tohto faktoru je tak potrebné zabezpečiť vhodné podmienky na hniezdenie druhov v CHVÚ za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti. Podobne ťažko ovplyvniteľným procesom je aj proces odlesňovania v subsaharskej Afrike vplývajúci negatívne na dostupnosť zimovísk ako aj intenzifikácia poľnohospodárstva v týchto krajinách. Preto jediným efektívnym opatrením je potreba zabezpečenia podmienok na hniezdenia a dožadovanie plnenia medzinárodných dohovorov (RAMSAR, AEWA a iné).

*Na naplnenie cieľov 1-4 môže negatívne pôsobiť aj celková nepriaznivá **ekonomická a sociálna situácia v Európe**.* V prípade nepriaznivého vývoja ekonomiky prioritou môžu byť iné opatrenia, a teda aj celkové vnímanie ochrany prírody ako priority sa môže posunúť na nižšie úrovne a sťažiť tak dosiahnutie dlhodobých cieľov. Na minimalizovanie dopadu tohto vplyvu je potrebné systematicky upozorňovať na prínosy zachovanej prírody, ktoré poskytujú služby spoločnosti nezávisle od ekonomickej situácie (napr. vodozadržná schopnosť zachovalých lesov, pričom zachovalé lesy sú dôležité aj pre prežitie predmetov ochrany a pod.).

3.2. Stanovenie operatívnych cieľov

1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhov *Alcedo atthis* a *Lanius excubitor* na priaznivý.

- 1.1. Zvýšiť a udržať populáciu rybárika riečneho (*Alcedo atthis*) na priemernej úrovni minimálne 17 obsadených revírov.
- 1.2. Zvýšiť a udržať populáciu strakoša veľkého (*Lanius excubitor*) na priemernej úrovni minimálne 23 obsadených teritórií.

2. Zachovať súčasný priaznivý stav výberových druhov vtákov *Crex crex*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Pernis apivorus*, *Strix uralensis*, *Picus canus*, *Dryocopus martius*, *Dendrocopos leucotos*, *Sylvia nisoria*, *Ficedula parva*, *Ficedula albicollis*, *Coturnix coturnix*, *Jynx torquilla*, *Phoenicurus phoenicurus*, *Caprimulgus europaeus*, a *Bonasa bonasia*.

- 2.1. Udržať populáciu chrapkáča poľného (*Crex crex*) na priemernej úrovni minimálne 175 volajúcich samcov.
- 2.2. Udržať populáciu bociana čierneho (*Ciconia nigra*) na minimálnej úrovni 7,5 obsadených teritórií.
- 2.3. Udržať populáciu orla krikľavého (*Aquila pomarina*) na minimálnej úrovni 13 obsadených teritórií.
- 2.4. Udržať populáciu včelára lesného (*Pernis apivorus*) na minimálnej úrovni 13 obsadených teritórií.
- 2.5. Udržať populáciu sovy dlhochvostej (*Strix uralensis*) na minimálnej úrovni 68 obsadených teritórií.
- 2.6. Udržať populáciu žlny sivej (*Picus canus*) na priemernej úrovni minimálne 200 obsadených teritórií.
- 2.7. Udržať populáciu tesára čierneho (*Dryocopus martius*) na priemernej úrovni minimálne 375 obsadených teritórií.
- 2.8. Udržať populáciu d'atľa bielochrbtého (*Dendrocopos leucotos*) na minimálnej úrovni 550 obsadených teritórií.
- 2.9. Udržať populáciu penice jarabej (*Sylvia nisoria*) na minimálnej úrovni 225 obsadených teritórií.
- 2.10. Udržať populáciu muchárika malého (*Ficedula parva*) na priemernej úrovni minimálne 1600 obsadených teritórií.
- 2.11. Udržať populáciu muchárika bieločrťového (*Ficedula albicollis*) na priemernej úrovni minimálne 2800 obsadených teritórií.
- 2.12. Udržať populáciu preplice poľnej (*Coturnix coturnix*) na priemernej úrovni minimálne 40 volajúcich samcov.
- 2.13. Udržať populáciu krutihlava hnedého (*Jynx torquilla*) na priemernej úrovni minimálne 350 obsadených teritórií.
- 2.14. Udržať populáciu žltouchvosta hôrneho (*Phoenicurus phoenicurus*) na priemernej úrovni minimálne 350 obsadených teritórií.
- 2.15. Udržať populáciu lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*) na priemernej úrovni minimálne 75 obsadených teritórií.
- 2.16. Udržať populáciu jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*) na priemernej úrovni minimálne 750 obsadených teritórií.

3. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Bukovské vrchy.

- 3.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 25/2008 Z. z. s cieľom prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.

- 3.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy
- 4. **Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníckmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva**
 - 4.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite.
 - 4.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu.

3.4. Navrhované opatrenia, stanovenie harmonogramu ich plnenia, určenie subjektu zodpovedného za ich, stanovenie merateľných indikátorov ich plnenia

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.1. Zvýšiť a udržať populáciu rybárika riečného (<i>Alcedo atthis</i>) na priemernej úrovni minimálne 17 obsadených revírov.			
1.1.1.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie rybárika	EFP 4	VP
1.1.2.	Na vhodných lokalitách v nutných prípadoch upravovať hniezdne steny a vytvárať nové hniezdne možnosti pre rybárika	EFP 4	VP
1.1.3.	Spolupracovať so správcami tokov a vodných plôch pri zabezpečovaní ochrany rybárika a jeho hniezdných lokalít	EFP 4	VP
1.1.4.	Zvýšiť kontrolu dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody	EFP 4	VP
1.1.5.	Zamedziť výstavbe investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	EFP 4	VP
1.1.6.	Pri regulácii tokov vylúčiť pri spevňovaní brehov používanie iba umelých prvkov (betón a panely), je nevyhnutné používať aj prírodné materiálov	EFP 4	VP
1.1.7.	Vylúčiť budovanie nových nadzemných elektrických vedení ponad vodné toky, v prípade nevyhnutnosti trasovania ponad tok je prevádzkovateľ siete povinný realizovať opatrenia na zviditeľnenie drôtov elektrického vedenia	EFP 4	VP
1.1.8.	Zlepšiť stav ichtyofauny tokov (zvýšenie druhovej diverzity pôvodných druhov rýb, zabezpečenie dostatočnej početnosti rýb).	EFP 4	VP
Operatívny cieľ č. 1.2. Zvýšiť a udržať populáciu strakoša veľkého (<i>Lanius excubitor</i>) na priemernej úrovni minimálne 23 obsadených teritórií.			
1.2.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša veľkého	EPF 2	VP
1.2.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EPF 2	VP
1.2.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	EPF 2	VP
1.2.4.	Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdných lokalitách	EPF 2	VP
1.2.5.	Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a lovu strakoša veľkého	EPF 2	VP
1.2.6.	Zabezpečiť ochranu drevín na pozemkoch mimo lesného pôdneho fondu podľa opatrení uvedených v EFP	EPF 2	VP
1.2.7.	Zabezpečiť podporu extenzívneho chovu hospodárskych zvierat a pasenia na TTP (rozsah NDV min. 10 % , max. 40% z celkovej obhospodarovanej plochy LPIS).	EPF 2	VP
1.2.8.	Vylúčiť rozhodnutiami úradov plošnú (nad 2 ha) chemizáciu na TTP	EPF 2	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
1.2.9.	Podporiť aktívnu výsadbu vysokokmenných ovocných stromov	EPF 2	VP
Operatívny cieľ č. 2.1. Udržať populáciu chrapkáča poľného (<i>Crex crex</i>) na priemernej úrovni minimálne 175 volajúcich samcov.			
2.1.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP 3	VP
2.1.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	EFP 3	VP
2.1.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	EFP 3	VP
2.1.4.	Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdnych lokalít	EFP 3	VP
2.1.5.	V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdnych lokalít	EFP 3	VP
2.1.6.	V prípade ďalšieho poklesu populácií chrapkáča poľného využiť cielenú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 25/2008 Z.z.	EFP 3	VP
2.1.7.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP 3	VP
2.1.8.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdnych lokalitách	EFP 3	VP
2.1.9.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie chrapkáča poľného	EFP 3	VP
2.1.10.	Kosiť trávne biotopov bez mulčovania, zakáz mulčovania v období od 15.3. do 31.7.	EFP 3	VP
2.1.11.	Podporovať chov hospodárskych zvierat, pasenia a kosenia TTP.	EFP 3	VP
2.1.12.	Zabezpečiť aby na pasení a kosením obhospodarovaných trávnych porastoch, rozsah NDV neprekročil max. 40 % z celkovej obhospodarovanej plochy/LPIS/).	EFP 3	VP
Operatívny cieľ č. 2.2. Udržať populáciu bociana čierneho (<i>Ciconia nigra</i>) na minimálnej úrovni 25 obsadených teritórií.			
2.2.1.	Zabezpečiť monitoring vybranej vzorky hniezdnych okrskov bociana čierneho každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov.	EFP 1	VP
2.2.2.	Zabezpečiť po vyhnízení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	EFP 1	VP
2.2.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	EFP 1	VP
2.2.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.2.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	EFP 1	VP
2.2.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	EFP 1	VP
2.2.7.	Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP 1	VP
2.2.8.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	EFP 1	VP
2.2.9.	Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP 1	VP
2.2.10.	Usmerniť fotografovanie bocianov čiernych v blízkosti ich hniezdísk	EFP 1	SP
Operatívny cieľ č. 2.3. Udržať populáciu orla krikľavého (<i>Aquila pomarina</i>) na minimálnej úrovni 13 obsadených teritórií			
2.3.1.	Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných okrskov orla krikľavého každoročne a každoročne dohľadávať hniezda minimálne v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov a celkovo kontrolovať hniezdnu úspešnosť aspoň na 50 % hniezd.	EFP 1	VP
2.3.2.	Zabezpečiť po vyhniesdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	EFP 1	VP
2.3.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	EFP 1	VP
2.3.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP
2.3.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	EFP 1, EFP 3	VP
2.3.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	EFP 1, EFP 3	VP
2.3.7.	Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP 1	VP
2.3.8.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP 3	VP
2.3.9.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	EFP 3	SP
2.3.10.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	EFP 1, EFP 3	VP
2.3.11.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP 1, EFP 3	VP
2.3.12.	Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti hniezdísk	EFP 1	SP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 2.4. Udržať populáciu včelára lesného (<i>Pernis apivorus</i>) na minimálnej úrovni 13 obsadených teritórií.			
2.4.1.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybraných hniezdnych okrskov včelára lesného	EFP 1	VP
2.4.2.	V okolí vybraných hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	EFP 1	VP
2.4.3.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP
2.4.4.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	EFP 1, EFP 3	VP
2.4.5.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	EFP 1	VP
2.4.6.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	EFP 1	VP
2.4.7.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP 3	VP
2.4.8.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	EFP 3	VP
2.4.9.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	EFP 1	VP
2.4.10.	Usmerniť fotografovanie včelárov v blízkosti hniezdísk	EFP 1	NP
Operatívny cieľ č. 2.5. Udržať populáciu sovy dlhochvostej (<i>Strix uralensis</i>) na minimálnej úrovni 68 obsadených teritórií.			
2.5.1.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP 1	VP
2.5.2.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP 1	VP
2.5.3.	Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok v porastoch nad 40 rokov tak, aby spolu na 1 km ² v porastoch vo veku 41-100 rokov boli umiestnené minimálne dve búdky	EFP 1	VP
2.5.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP 1	VP
2.5.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie sovy dlhochvostej	EFP 1	VP
2.5.6.	Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	EFP 1	VP
2.5.7.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.5.8.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	EFP 1	VP
Operatívny cieľ č. 2.6. Udržať populáciu žlny sivej (<i>Picus canus</i>) na priemernej úrovni minimálne 200 obsadených teritórií.			
2.6.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP
2.6.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP 1	VP
2.6.3.	Zabezpečiť každoročne monitoring vybranej vzorky hniezdnych lokalít žlny sivej	EFP 1	VP
2.6.4.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	EFP 1	VP
2.6.5.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP 1	VP
2.6.6.	Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	EFP 1	VP
2.6.7.	vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	EFP 1	VP
Operatívny cieľ č. 2.7. Udržať populáciu tesára čierneho (<i>Dryocopus martius</i>) na priemernej úrovni minimálne 375 obsadených teritórií.			
2.7.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP 1	VP
2.7.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP 1	VP
2.7.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	EFP 1	VP
2.7.4.	Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	EFP 1	VP
2.7.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie tesára	EFP 1	VP
2.7.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.7.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	EFP 1	VP
Operatívny cieľ č. 2.8. Udržať populáciu d'atľa bielochrbtého (<i>Dendrocopos leucotos</i>) na minimálnej úrovni 550 obsadených teritórií			
2.8.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP 1	VP
2.8.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP 1	VP
2.8.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP 1	VP
2.8.4.	Zabezpečiť reguláciu lesohospodárskych činností v celom EFP v procese prípravy PSoL s cieľom zabránenia zníženia podielu buka v drevinovom zložení lesných porastov a zachovania podielu starých porastov	EFP 1	VP
2.8.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie d'atľa bielochrbtého	EFP 1	VP
2.8.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP
2.8.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	EFP 1	VP
2.8.8.	Vylúčiť vykonávanie ťažby dreva v celom EFP v období od 15.3. do 31.7., vrátane spracovávania kalamity dreva	EFP 1	VP
2.8.9.	Vo vhodných biotopoch d'atľa bielochrbtého zabezpečiť ponechanie mŕtveho dreva v objeme min. 10 % celkovej zásoby porastu	EFP 1	VP
Operatívny cieľ č. 2.9. Udržať populáciu penice jarabej (<i>Sylvia nisoria</i>) na minimálnej úrovni 225 obsadených teritórií.			
2.9.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie penice jarabej	EFP 2	VP
2.9.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP 2	VP
2.9.3.	Vylúčiť zalesňovanie xerothermných krovitých strání	EFP 2	VP
2.9.4.	Zabezpečiť tlmenie sukcesie krovitých porastov, tak aby dosahovali optimálnu štruktúru a štádium sukcesie nebolo príliš pokročilé a to pravidelným mozaikovitým mulčovaním, preredovaním súvislých krovitých zárasťov.	EFP 2	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.9.5.	Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdnych lokalitách v poľnohospodárskej krajine	EFP 2	VP
2.9.6.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdnych lokalitách	EFP 2	VP
2.9.7.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	EFP 2	VP
2.9.8.	Usmerniť výrub drevín „krovinami zarastených TTP“ cez § 47, § 35 cez orgány OP (remízky – krovinné formácie) – na TTP typu pasienok zachovať min. 10% - max. 40 % z súčasnej rozlohy krovín <i>Rubus fruticosus</i> , <i>Rosa sp.</i> , <i>Crataegus</i> , <i>Prunus spinosa</i> , <i>Pyrus communis</i> , <i>Juniperus</i> a príp. iných druhov	EFP 2	VP
2.9.9.	Zabezpečiť aby na pasiením a kosením obhospodarovaných trávnych porastoch, rozsah NDV neprekročil max. 40 % z celkovej obhospodarovanej plochy/LPIS/).	EFP 2	VP
Operatívny cieľ č. 2.10. Udržať populáciu muchárika malého (<i>Ficedula parva</i>) na priemernej úrovni minimálne 1600 obsadených teritórií.			
2.10.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP 1	VP
2.10.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP 1	VP
2.10.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP 1	VP
2.10.4.	Zabezpečiť reguláciu lesohospodárskych činností v celom EFP v procese prípravy PSoL s cieľom zabránenia zníženia podielu buka v drevinovom zložení lesných porastov a zachovania podielu starých porastov	EFP 1	VP
2.10.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika malého	EFP 1	VP
2.10.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP
2.10.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	EFP 1	VP
2.10.8.	Vylúčiť vykonávanie ťažby dreva v celom EFP v období od 15.3. do 31.7., vrátane spracovávania kalamity dreva	EFP 1	VP
Operatívny cieľ č. 2.11. Udržať populáciu muchárika bieločrkeho (<i>Ficedula albicollis</i>) na priemernej úrovni minimálne 2800 obsadených teritórií.			
2.11.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	EFP 1	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.11.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP 1	VP
2.11.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP 1	VP
2.11.4.	Zabezpečiť reguláciu lesohospodárskych činností v celom EFP v procese prípravy PSoL s cieľom zabránenia zníženia podielu buka v drevinovom zložení lesných porastov a zachovania podielu starých porastov	EFP 1	VP
2.11.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika bielokrkého	EFP 1	VP
2.11.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP
2.11.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	EFP 1	VP
2.11.8.	Vylúčiť vykonávanie ťažby dreva v celom EFP v období od 15.3. do 31.7., vrátane spracovávania kalamity dreva	EFP 1	VP
2.11.9.	Podporiť hniezdne podmienky pre muchárika bielokrkého vyvesením búdok	EFP 1	VP
Operatívny cieľ č. 2.12. Udržať populáciu preplice poľnej (<i>Coturnix coturnix</i>) na priemernej úrovni minimálne 40 volajúcich samcov.			
2.12.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	EFP 3	VP
2.12.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	EFP 3	VP
2.12.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	EFP 3	VP
2.12.4.	Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalitách	EFP 3	VP
2.12.5.	V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	EFP 3	VP
2.12.6.	V prípade ďalšieho poklesu populácií preplice poľnej využiť cielenú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 25/2008 Z.z.	EFP 3	VP
2.12.7.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	EFP 3	VP
2.12.8.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	EFP 3	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.12.9.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie prepelice poľnej	EFP 3	VP
2.12.10.	Kosiť trávne biotopov bez mulčovania, zakáz mulčovania v období od 15.3. do 31.7.	EFP 3	VP
2.12.11.	Podporovať chov hospodárskych zvierat, pasenia a kosenia TTP.	EFP 3	VP
2.12.12.	Usmerniť výrub drevín „bielych plôch“ podľa § 47, § 35 cez orgány OP z dôvodu získavania plôch na pasenie a kosenie - výmeru vyčistenej plochy vyššiu ako 2 ha podmieniť zachovaním (vytvorením) príľahlej remízky s rozlohou min. 10 % z celkovej čistenej plochy a následným užívaním vyčistenej plochy v ďalších rokoch ako pasienku, resp. kosnej lúky	EFP 3	VP
2.12.13.	Zabezpečiť aby na pasiením a kosením obhospodarovaných trávnych porastoch, rozsah NDV neprekročil max. 40 % z celkovej obhospodarovanej plochy/LPIS/).	EFP 2	VP
Operatívny cieľ č. 2.13. Udržať populáciu krutihlava hnedého (<i>Jynx torquilla</i>) na priemernej úrovni minimálne 350 obsadených teritórií			
2.13.1.	Zachovať tradičné pasienkové a lúčne hospodárenie, zabrániť opúšťaniu poľnohospodárskej pôdy	EFP 2	VP
2.13.2.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov v tomto EFP vhodnou formou pre predmety ochrany na významnej časti EFP (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy	EFP 2	VP
2.13.3.	Zabezpečiť mozaikovitú výsadbu solitérov stromov na veľkoplošných lúkach (> 1 ha) a pasienkoch a v okolí rozptýleného osídlenia, náhradnú výsadbu solitérov po odstraňovaní starých stromov	EFP 2	VP
2.13.4.	Podporovať aktívnu výsadbu vysokokmenných ovocných stromov (výška stromov nad 10 m) v blízkosti samôt, poľnohospodárskych podnikov, okrajov dedín	EFP 2	VP
2.13.5.	Vylúčiť používanie insekticídov a pesticídov	EFP 2	VP
2.13.6.	Zabezpečiť monitoring, resp. kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody pri obhospodarovaní lokalít	EFP 2	VP
2.13.7.	Zabezpečiť pravidelný monitoring populácie krutihlava hnedého	EFP 2	VP
2.13.8.	Usmerniť výrub drevín cez § 47, § 35 cez orgány OP (aleje, stromoradia, remízky, lesík – lesné biotopy) – obhospodarovania „bielych plôch bez poľnohospodárskeho využívania“: účelový výber v prospech mozaikovitosti a štruktúrovanosti NDV, pri výrube nesmie dôjsť k plošnému výrubu a zníženiu výmery NDV o viac ako 50%	EFP 2	VP
2.13.9.	Zachovať tradičné pasienkové a lúčne hospodárenie, zabrániť opúšťaniu poľnohospodárskej pôdy	EFP 2	VP
Operatívny cieľ č. 2.14. Udržať populáciu žltochvosta hôrneho (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>) na priemernej úrovni minimálne 350 obsadených teritórií			
2.14.1.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP 1	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.14.2.	Zabezpečiť každoročne monitoring vybranej vzorky hniezdnych lokalít žltouchvosta hôrneho	CHVÚ	VP
2.14.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	EFP 1	VP
2.14.4.	Podporiť hniezdne podmienky pre žltouchvosta hôrneho vyvesením búdok	CHVÚ	VP
2.14.5.	Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	EFP 1	VP
2.14.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP
2.14.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	EFP 1	VP
Operatívny cieľ č. 2.15. Udržať populáciu lelka lesného (<i>Caprimulgus europaeus</i>) na priemernej úrovni minimálne 75 obsadených teritórií			
2.15.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	EFP 2	VP
2.15.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP 2	VP
2.15.3.	Zabezpečiť na vhodných lokalitách zachovanie rôznovekých rozvoľnených porastov drevín	EFP 2	VP
Operatívny cieľ č. 2.16. Udržať populáciu jariabka hôrneho (<i>Bonasa bonasia</i>) na priemernej úrovni minimálne 750 obsadených teritórií			
2.16.1.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	EFP 1	VP
2.16.2.	Zabezpečiť reguláciu lesohospodárskych činností v celom EFP v procese prípravy PSoL s cieľom zabránenia zníženia podielu buka v drevinovom zložení lesných porastov a zachovania podielu starých porastov	EFP 1	VP
2.16.3.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie jariabka hôrneho	EFP 1	VP
2.16.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	EFP 1	VP
2.16.5.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	EFP 1	VP
2.16.6.	Podporovať vo všetkých lesných porastoch časov mimohniezdneho obdobia (1.8. – 15.3.).	EFP 1	VP
2.16.7.	Presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín v PSL	EFP 1	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 3.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 25/2008 Z. z. s cieľom prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.			
3.1.1.	Zhodnotiť efektívnosť súčasných obmedzení platných v CHVÚ a pokrytie opatrení navrhnutých v PS existujúcou vyhláškou 25/2008 Z.z. a platnou legislatívou	CHVÚ	VP
3.1.2.	Aktualizovať zoznam zakázaných činností vo vyhláške 25/2008 Z.z. aby kopíroval relevantné usmernenia a zásady hospodárenia vychádzajúce z programu starostlivosti o CHVÚ Bukovské vrchy	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 3.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy			
3.2.1.	Vyhodnotiť či sektorová legislatíva (poľnohospodárska, lesnícka, poľovnícka a i.) umožňuje realizáciu opatrení navrhovaných v PS	CHVÚ	VP
3.2.2.	Zasadiť sa za zmenu v národnej legislatíve v prípade ak realizácia niektorých opatrení navrhovaných v PS CHVÚ Bukovské vrchy naráža na legislatívne prekážky	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 4.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite.			
4.1.1.	Realizovať informačné a praktické ekovýchové aktivity pre farmárov, lesníkov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o význame tejto lokality	CHVÚ	VP
4.1.2.	Pri investíciách do mäkkých foriem cestovného ruchu (napr. výstavba nových turistických chodníkov, altánkov, rozhľadní) zvážiť a posúdiť tieto investície z pohľadu dopadu na predmety ochrany	CHVÚ	VP
4.1.3.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a neviedlo k zmareniu hniezdení	CHVÚ	SP
4.1.4.	Na vhodných miestach vybudovať pozorovateľne vtáctva, náučný chodník, fotokryty a úkryty (drobné útulne) pre turistov za účelom usmernenia návštevnosti územia	CHVÚ	SP
4.1.5.	Každoročne organizovať exkurzie s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	CHVÚ	VP
4.1.6.	Pravidelne organizovať prednášky a ďalšie ekovýchové aktivity na všetkých školách v obciach a mestách dotknutých CHVÚ	CHVÚ a okolie	VP
4.1.7.	Vydávať letáky a iné vhodné propagačné materiály o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií a vydať film o lokalite.	CHVÚ	VP
4.1.8.	Vhodnou formou propagovať prírodné hodnoty Bukovských vrchov v zahraničí s cieľom zvýšenia počtu návštevníkov využívajúcich mäkké formy cestovného ruchu	CHVÚ	SP
4.1.9.	Realizovať rôzne ekovýchové a vzdelávacie podujatia za účelom získať pre mapovanie a ochranu obyvateľov (napr. tábory, semináre, školenia a pod.)	CHVÚ	SP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 4.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu.			
4.2.1.	Realizovať informačné aktivity pre farmárov, lesníkov, rybárov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o správnom hospodárení v CHVÚ	CHVÚ	VP
4.2.2.	V spolupráci s miestnymi vlastníkmi odstrániť čierne stavby stojace na ich pozemkoch a eliminovať vznik nových	CHVÚ	VP
4.2.3.	Zabezpečiť dostatočné posunutie informácií vlastníkom a užívateľom pozemkov o možnostiach čerpania finančných prostriedkov, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu podmienok pre ochranu druhov v území (operačné programy, PRV a pod.)	CHVÚ	VP
4.2.4.	V prípade záujmu vlastníkov zrealizovať výmeny pozemkov	CHVÚ	VP

Realizačné projekty navrhovaných opatrení

Praktická starostlivosť

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-01 Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP 1
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	36000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál potrebný pre výrobu a opravu hniezdnych podloží (dosky, pletivo, klince, šruby, objímky a pod.), zariadenia na práce vo výške na stromoch (stupačky, laná, karabíny a pod.)
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-02 Ochrana okolia hniezd dravcov, sov a bociana čierneho
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP 1
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	48500 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	GPS, zariadenia na práce vo výške na stromoch (stupačky, laná, karabíny a pod.), fotoaparát.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-03 Ochrana vtáctva v lesoch Bukovských vrchoch v spolupráci s lesníckymi organizáciami v rámci PSL
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP 1
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Rok 2016 – 2025 v čase obnovy PSL
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu/projektov, t.j. organizácia s odbornosťou pre vyhotovenie PSL v spolupráci

	s organizáciou ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR a MPRV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	550000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC na prípravu PSL, podkladové údaje v GIS
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2026 po ukončení obnovy všetkých PSL v území alebo roky 2018, 2023, 2026, t.j. rok po obnove príslušných PSL.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa a PSL so zapracovanými zásadami OP.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-04 Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. v energetickom sektore
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	90000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dodávateľ zabezpečuje technické zábrany ako na stĺpy elektrického vedenia, tak na samotné vedenia (v prípade potreby), vysoko zdvížne plošiny, rebríky, techniku pre práce vo výškach a ostatné potrebné vybavenie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Priebežne po skončení stavby nového vedenia, resp. po ošetrení existujúceho vedenia systémom zábran proti zosadaniu, resp. kolízii s vtáctvom.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-05 Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdičov v CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	92000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Ďalekohľad, terénna obuv, terénne oblečenie, diktafón a zariadenie na prehrávanie vtáčích hlasov, GPS, materiál na označenie hniezdneho stromu a PC na písanie podnetov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po ukončení hniezdnej sezóny

13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa sumarizujúca počty zistených stromov a počty stromov s dosiahnutou ochranou a súvisiacimi údajmi.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-06 Zlepšenie hniezdnych podmienok pre dutinové hniezdiče v hospodárskych lesoch CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020, 2027-2030, 2037-2040
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a správcovia lesných pozemkov
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	75000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia a materiál na výrobu búdok (píly, klince, kladivá, dosky) a materiál na lezenie na stromy (skoby, laná, karabíny a pod.).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021, r. 2031, r. 2041
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po každom období s prijatým projektom na doplnenie búdok pre zlepšenie hniezdnych podmienok..
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-07 Podpora aktívneho využívania trávnych porastov a pre prírodu vhodných foriem hospodárenia v CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	EFP 2, EFP 3
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Organizácia aktívna v ochrane prírody, vlastníci a užívatelia pozemkov
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	300000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál a zariadenia potrebné pre údržbu trávnych porastov (predovšetkým kosením, pastvou) na kľúčových lokalitách výskytu kritériových druhov. Takisto podpora pre vlastníkov na služby potrebné pre údržbu týchto TTP
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení kalendárneho roku
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-08 Ochrana hniezdísk rybárika riečného v CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	EFP 4
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020, a priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník či správca územia či rybárske združenia
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky, svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	20000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál dodávateľa (ručné náradie, lopaty, krompáče), v prípade väčších zásahov mechanizácia. Pre potreby organizácie ochrany prírody ďalekohľady, GPS, ručné náradie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Rok 2021.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z projektu, neskôr záverečná správa z každoročného monitoringu hniezdísk a potrebných zásahov.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

Monitoring bioty územia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-09 Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Bukovské vrchy a jeho hniezdnej úspešnosti
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ a bezprostredné okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	92000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, GPS, diktafóny, pohonné hmoty, potreby na sčítanie vtákov v kolóniách čajok, materiál na telemetrické sledovanie vybraných druhov vtáctva.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny, v prípade telemetrie priebežne
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu, údaje zapísané do databáz príjemcu projektu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

Regulovanie návštevnosti územia a zvyšovanie povedomia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-10 Usmernenie návštevnosti v CHVÚ Bukovské vrchy prostredníctvom stráže prírody
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	46500 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, bločky, terénna obuv, terénne oblečenie, diktafóny.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny, v prípade telemetrie priebežne
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-11 Priblíženie prírodných hodnôt v CHVÚ Bukovské vrchy verejnosti
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017 – 2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	120000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Naprojektovanie a výstavba náučných chodníkov, na vybraných bodoch výstavba pozorovacích veží, výrobu a osadenie informačných panelov, panelov náučného chodníka, vybudovanie parkoviska, vybudovanie a prevádzka fotokrytov ako nástroj priblíženia miestnej prírody verejnosti
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	V roku 2021 po ukončení projektu a následne v intervale každých päť rokov
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa a každých päť rokov správa o návštevnosti územia
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-12 Posilnenie ekovýchovy a poznania
-------------------------	---

	o význame územia v CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastníka a správcu pozemku
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky, Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	92000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dataprojektor a technika na tlač propagačných a vzdelávacích materiálov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-13 Zvýšenie povedomia o prírodných hodnotách CHVÚ Bukovské vrchy v zahraničí s cieľom priťahovania návštevníkov
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	50000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia a materiál na prípravu filmu. Podklady na prípravu publikácie o lokalitách pre birdwatching v Bukovských vrchoch a okolí v angličtine a podklady pre menšie články.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa, vydaný film a publikácie
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

Usmernenie hospodárenia v území a zosúladenie protichodných záujmov

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-14 Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody

8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	72000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, štúdií, posúdenia dopadu na CHVÚ, nákup potrebných údajov (napríklad GIS vrstiev a pod.)
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Priebežne po ukončení hodnotenia každého projektu samostatne.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z hodnotenia každého zámeru samostatne.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-15 Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	55500 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov pre rozhodnutia úradov, terénna obuv, oblečenie, pokutové bločky, zápisníky, fotoaparát, ďalekohľady.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-16 Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR a MP RV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	20000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Stolný počítač pre vypracovanie štúdií, podkladové dáta potrebné pre expertov podieľajúcich sa na štúdiách pre ŠOP SR.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečné správy, prípadne zmeny legislatívy.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov

	Zákon č. 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.
--	---

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-17 Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníkmi a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia aktívna v ochrane prírody, organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	63000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, pozvánok, dataprojektor, plátno na prezentáciu a priestory na realizáciu workshopov a stretnutí.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU002-18 Zámenny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Bukovské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	
3. Opatrenia	
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody a príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	63000 € Náklady na zamestnancov, externistov pripravujúcich zámenné zmluvy, na zameranie pozemkov a administratívne poplatky.
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov, pozvánok, dokumentácie k zámenným zmluvám a pozemkom a zariadenia pre geometrické vymernie zamieňaných pozemkov a vypracovanie potrebnej dokumentácie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 25/2008 Z.z.

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2016 – 2031)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
SKCHVU002-01	Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Bukovské vrchy	3000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
SKCHVU002-02	Ochrana okolia hniezd dravcov, sov a bociana čierneho	5000	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU002-03	Ochrana vtáctva v lesoch Bukovských vrchov v spolupráci s lesníckymi organizáciami v rámci PSL	48000	48000	48000	48000	48000	48000	48000	48000	48000	48000	0	0	0	0	0	0
SKCHVU002-04	Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000
SKCHVU002-05	Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdičov v CHVÚ Bukovské vrchy	5000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
SKCHVU002-06	Zlepšenie hniezdnych podmienok pre dutinové hniezdiče v hospodárskych lesoch CHVÚ Bukovské vrchy	0	10000	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	0	10000	5000	5000	5000	0
SKCHVU002-07	Podpora aktívneho využívania trávnych porastov a pre prírodu vhodných foriem hospodárenia v CHVÚ Bukovské vrchy	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
SKCHVU002-08	Ochrana hniezdísk rybárika riečneho v CHVÚ Čergov	0	5000	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	5000	5000	5000	5000	0	0
SKCHVU002-09	Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Bukovské vrchy a jeho hniezdnej úspešnosti	5000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
SKCHVU002-10	Usmernenie návštevnosti v CHVÚ Bukovské vrchy prostredníctvom stráže prírody	3000	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU002-11	Priblíženie prírodných hodnôt v CHVÚ Bukovské vrchy verejnosti	0	50000	30000	20000	20000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU002-12	Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Bukovské vrchy	10000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	10000	2000	2000	2000	2000	2000

Program starostlivosti CHVÚ Bukovské vrchy

SKCHVU002-13	Zvýšenie povedomia o prírodných hodnotách CHVÚ Bukovské vrchy v zahraničí s cieľom prilákania návštevníkov	0	20000	10000	10000	10000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU002-14	Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ Bukovské vrchy	5000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	5000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU002-15	Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Bukovské vrchy	5000	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	5000	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU002-16	Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Bukovské vrchy	0	5000	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU002-17	Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníkami a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Bukovské vrchy	5000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU002-18	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Bukovské vrchy	5000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
	Spolu (€)	113000	171500	136500	126500	126500	81500	81500	81500	81500	81500	53000	48500	43500	43500	38500	33500

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2032 – 2045)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Spolu (€)
		2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2016-45
SKCHVU002-01	Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Bukovské vrchy	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	32000
SKCHVU002-02	Ochrana okolia hniezd dravcov, sov a bociana čierneho	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	48500
SKCHVU002-03	Ochrana vtáctva v lesoch Bukovských vrchov v spolupráci s lesníckymi organizáciami v rámci PSL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	480000
SKCHVU002-04	Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	120000
SKCHVU002-05	Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdičov v CHVÚ Bukovské vrchy	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	92000
SKCHVU002-06	Zlepšenie hniezdnych podmienok pre dutinové hniezdiče v hospodárskych lesoch CHVÚ Bukovské vrchy	0	0	0	0	0	10000	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	75000
SKCHVU002-07	Podpora aktívneho využívania trávnych porastov a pre prírodu vhodných foriem hospodárenia v CHVÚ Bukovské vrchy	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	300000
SKCHVU002-08	Ochrana hniezdísk rybárika riečneho v CHVÚ Čergov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40000
SKCHVU002-09	Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Bukovské vrchy a jeho hniezdnej úspešnosti	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	92000
SKCHVU002-10	Usmernenie návštevnosti v CHVÚ Bukovské vrchy prostredníctvom stráže prírody	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	46500
SKCHVU002-11	Priblíženie prírodných hodnôt v CHVÚ Bukovské vrchy verejnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	120000
SKCHVU002-12	Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Bukovské vrchy	2000	2000	2000	2000	10000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	10000	92000
SKCHVU002-13	Zvýšenie povedomia o prírodných hodnotách CHVÚ Bukovské vrchy v zahraničí s cieľom prilákania návštevníkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50000

Program starostlivosti CHVÚ Bukovské vrchy

SKCHVU002-14	Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ Bukovské vrchy	2000	2000	2000	2000	5000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	5000	72000
SKCHVU002-15	Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Bukovské vrchy	1500	1500	1500	1500	5000	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	55500
SKCHVU002-16	Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚBukovské vrchy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20000
SKCHVU002-17	Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníkmi a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚBukovské vrchy	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	63000
SKCHVU002-18	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Bukovské vrchy	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	63000
	Spolu (€)	33500	33500	33500	33500	48000	43500	38500	38500	38500	33500	33500	33500	33500	44500	1861500

4. Spôsob vyhodnocovania plnenia programu starostlivosti

4.1. Logická matica vyhodnocovania programu starostlivosti

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	Dlhodobé ciele			
1.	Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhov <i>Alcedo atthis</i> a <i>Lanius excubitor</i> na priaznivý.	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
2.	Zachovať súčasný priaznivý stav výberových druhov vtákov <i>Crex crex</i> , <i>Ciconia nigra</i> , <i>Aquila pomarina</i> , <i>Pernis apivorus</i> , <i>Strix uralensis</i> , <i>Picus canus</i> , <i>Drycopos martius</i> , <i>Dendrocopos leucotos</i> , <i>Sylvia nisoria</i> , <i>Ficedula parva</i> , <i>Ficedula albicollis</i> , <i>Coturnix coturnix</i> , <i>Jynx torquilla</i> , <i>Phoenicurus phoenicurus</i> , <i>Caprimulgus europaeus</i> , a <i>Bonasa bonasia</i> .	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
3.	Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Bukovské vrchy.	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam adresných zakázaných činností v úprave	Plní sa / Plní sa čiastočne / Neplní sa
4.	Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkami a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva.	Počet návštevníkov vybraných lokalít (prichádzajúcich za účelom jej spoznania)	Monitoring návštevníkov raz ročne	Plní sa (ak rastie) / Neplní sa (ak stagnuje či klesá)
	Operatívne ciele			
1.1.	Zvýšiť a udržať populáciu rybárika riečneho (<i>Alcedo atthis</i>) na priemernej úrovni minimálne 17 obsadených revírov.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.2.	Zvýšiť a udržať populáciu strakoša veľkého (<i>Lanius excubitor</i>) na priemernej úrovni minimálne 23 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.1.	Udržať populáciu chrapkáča poľného (<i>Crex crex</i>) na priemernej úrovni minimálne 175 volajúcich samcov.	Zistený počet volajúcich samcov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.2.	Udržať populáciu bociana čierneho (<i>Ciconia nigra</i>) na minimálnej úrovni 7,5 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.3.	Udržať populáciu orla kriľavého (<i>Aquila pomarina</i>) na minimálnej úrovni 13 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.4.	Udržať populáciu včelára lesného (<i>Pernis apivorus</i>) na minimálnej úrovni 13 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.5.	Udržať populáciu sovy dlhochvostej	Zistený počet párov	Záznamy	Plní sa (ak sú

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	(Strix uralensis) na minimálnej úrovni 68 obsadených teritórií.		z monitoringu zadané do databázy	každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.6.	Udržať populáciu žlny sivej (Picus canus) na priemernej úrovni minimálne 200 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.7.	Udržať populáciu tesára čierneho (Dryocopus martius) na priemernej úrovni minimálne 375 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.8.	Udržať populáciu dätľa bieločrptého (Dendrocopos leucotos) na minimálnej úrovni 550 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.9.	Udržať populáciu penice jarabej (Sylvia nisia) na minimálnej úrovni 225 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.10.	Udržať populáciu muchárika malého (Ficedula parva) na priemernej úrovni minimálne 1600 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.11.	Udržať populáciu muchárika bieločrptého (Ficedula albicollis) na priemernej úrovni minimálne 2800 obsadených teritórií	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.12.	Udržať populáciu preplice poľnej (Coturnix coturnix) na priemernej úrovni minimálne 40 volajúcich samcov.	Zistený počet volajúcich samcov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.13.	Udržať populáciu krutihlava hnedého (Jynx torquilla) na priemernej úrovni minimálne 350 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.14.	Udržať populáciu žltouchvosta hôrneho (Phoenicurus phoenicurus) na priemernej úrovni minimálne 350 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.15.	Udržať populáciu lelka lesného (Caprimulgus europaeus) na priemernej úrovni minimálne 75 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.16.	Udržať populáciu jariabka hôrneho (Bonasa bonasia) na priemernej úrovni minimálne 750 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
3.1.	Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 25/2008 Z. z. s cieľom prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam adresných zakázaných činností v úprave	Plní sa / Plní sa čiastočne / Neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
3.2.	Vyhodnotiť adrešnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy	Vyhotovená štúdia, prípadne úpravy legislatívy	Dodaná štúdia analyzujúca legislatívne limity ochrany predmetov ochrany. Legislatívne úpravy v prospech predmetov ochrany	Plní sa (ak je vypracovaná štúdia a ak sú potrebné úpravy legislatívy, ak sú prijaté) / Neplní sa (ak nie je vypracovaná štúdia alebo ak nie sú prijaté potrebné úpravy legislatívy)
4.1.	Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite	Počet návštevníkov lokality (prichádzajúcich za účelom jej spoznania)	Monitoring návštevníkov raz ročne	Plní sa (ak rastie) / Neplní sa (ak stagnuje či klesá)
4.2.	Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu	Počet obyvateľov podieľajúcich sa na praktickej ochrane vtáctva	Správy z aktivít praktickej ochrany vtáctva	Plní sa / Neplní sa
	Opatrenia			
1.1.1.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie rybárika	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.1.2.	Na vhodných lokalitách v nutných prípadoch upravovať hniezdne steny a vytvárať nové hniezdne možnosti pre rybárika	Počet upravených hniezdných stien	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.1.3.	Spolupracovať so správcami tokov a vodných plôch pri zabezpečovaní ochrany rybárika a jeho hniezdných lokalít	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.4.	Zvýšiť kontrolu dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.1.5.	Zamedziť výstavbe investičných zámerov ohrozujúcich hniezdne lokality	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.6.	Pri regulácii tokov vylúčiť pri spevňovaní brehov používanie iba umelých prvkov (betón a panely), je nevyhnutné používať aj prírodné materiály	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.7.	Vylúčiť budovanie nových nadzemných elektrických vedení ponad vodné toky, v prípade nevyhnutnosti trasovania ponad tok je prevádzkovateľ siete povinný realizovať opatrenia na zviditeľnenie drôtov elektrického vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdlžka stagnuje alebo rastie)
1.1.8.	Zlepšiť stav ichtyofauny tokov (zvýšenie druhovej diverzity pôvodných druhov rýb, zabezpečenie dostatočnej početnosti rýb).	Množstvo násad	Záznamy zo zarybňovania	Plní sa / Neplní sa
1.2.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša veľkého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.2.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných	Plní sa / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	TTP		úradov, organizácie OP	
1.2.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
1.2.4.	Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdnych lokalitách	Rozloha vhodných porastov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.2.5.	Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia a lovu strakoša veľkého	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.6.	Zabezpečiť ochranu drevín na pozemkoch mimo lesného pôdneho fondu podľa opatrení uvedených v EFP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.7.	Zabezpečiť podporu extenzívneho chovu hospodárskych zvierat a pasenia na TTP (rozsah NDV min. 10 % , max. 40% z celkovej obhospodarovanej plochy LPIS).	Rozloha obhospodarovaných trávnych porastoch	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.2.8.	Vylúčiť rozhodnutiami úradov plošnú (nad 2 ha) chemizáciu na TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.9.	Podporiť aktívnu výsadbu vysokokmenných ovocných stromov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.1.4.	Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdnych lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.5.	V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdnych lokalít	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.6.	V prípade ďalšieho poklesu populácií chrapkáča poľného využiť cieľenú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 25/2008 Z.z.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.7.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.8.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdnych	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	lokalitách			
2.1.9.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie chrapkáča poľného	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.1.10.	Kosiť trávne biotopov bez mulčovania, zakáz mulčovania v období od 15.3. do 31.7.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.11.	Podporovať chov hospodárskych zvierat, pasenia a kosenia TTP.	Rozloha vytvorených biotopov	Správa z realizačných projektov	Plní sa / neplní sa
2.1.12.	Zabezpečiť aby na pasení a kosením obhospodarovateľných trávnych porastoch, rozsah NDV neprekročil max. 40 % z celkovej obhospodarovanej plochy/LPIS/).	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.1.	Zabezpečiť monitoring vybranej vzorky hniezdnych okrskov bociana čierneho každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.2.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	Počet hniezd s vykonanými zásahmi	Správy a záznamy z opráv	Plní sa (ak boli opravené nestabilné hniezda) / Neplní sa (ak hniezda s nutnou opravou neboli opravené)
2.2.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet hniezdnych stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.2.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.2.7.	Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.2.8.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdlžka stagnuje alebo rastie)
2.2.9.	Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.10.	Usmerniť fotografovanie bocianov čiernych v blízkosti ich hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.3.1.	Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdnych okrskov orla krikľavého každoročne a každoročne dohľadávať hniezda minimálne v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	a celkovo kontrolovať hniezdnu úspešnosť aspoň na 50 % hniezd.			
2.3.2.	Zabezpečiť po vyhniesdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	Počet hniezd s vykonanými zásahmi	Správy a záznamy z opráv	Plní sa (ak boli opravené nestabilné hniezda) / Neplní sa (ak hniezda s nutnou opravou neboli opravené)
2.3.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.3.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.3.7.	Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.3.8.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.9.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.3.10.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdlžka stagnuje alebo rastie)
2.3.11.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.12.	Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.4.1.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybraných hniezdných okrskov včelára lesného	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.4.2.	V okolí vybraných hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.4.3.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.4.4.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných	Plní sa / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	predmety ochrany		úradov, organizácie OP	
2.4.5.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.4.6.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.4.7.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.4.8.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.4.9.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdlžka stagnuje alebo rastie)
2.4.10.	Usmerniť fotografovanie včelárov v blízkosti hniezdísk	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.1.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.2.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.3.	Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok v porastoch nad 40 rokov tak, aby spolu na 1 km ² v porastoch vo veku 41-100 rokov boli umiestnené minimálne dve búdky	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.5.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.5.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie sovy dlhochvostej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.5.6.	Pri nevyhnutných zdravotných zásahoch do ochranných lesov je potrebné nechať na dožitie minimálne 30 % stromov hlavnej etáže v poraste ak nie je v tu vymenovaných opatreniach uvedené inak	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.5.7.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.5.8.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm			
2.6.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.6.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.6.3.	Zabezpečiť každoročne monitoring vybranej vzorky hniezdných lokalít žlny sivej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.6.4.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.6.5.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.6.6.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.6.7.	vylúčiť veľkoplošné holoruby a fragmentáciu lesnými cestami vo väčších celkoch starých bukových, jedľovo-bukových, javorovo-bukových a iných zmiešaných lesov s prevahou listnáčov	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.7.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.7.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.7.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.7.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.7.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie tesára	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku)

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
				aktuálne dáta)
2.7.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.7.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.8.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.8.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdnych stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.4.	Zabezpečiť reguláciu lesohospodárskych činností v celom EFP v procese prípravy PSOL s cieľom zabránenia zníženia podielu buka v drevinovom zložení lesných porastov a zachovania podielu starých porastov	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.8.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie ďatľa bielochrbtého	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.8.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.8.8.	Vylúčiť vykonávanie ťažby dreva v celom EFP v období od 15.3. do 31.7., vrátane spracovávania kalamity dreva	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.9.	Vo vhodných biotopoch ďatľa bielochrbtého zabezpečiť ponechanie mŕtveho dreva v objeme min. 10 % celkovej zásoby porastu	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
2.9.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie penice jarabej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.9.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.3.	Vylúčiť zalesňovanie xertermných krovitých strání	Rozloha biotopov	Správa z realizačných projektov	Plní sa / neplní sa
2.9.4.	Zabezpečiť tlenie sukcesie krovitých porastov, tak aby dosahovali optimálnu štruktúru a štádium sukcesie nebolo príliš pokročilé a to pravidelným mozaikovitým mulčovaním, prerieďovaním súvislých krovitých zárasťov.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.5.	Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdnych lokalitách v poľnohospodárskej krajine	Rozloha biotopov	Správa z realizačných projektov	Plní sa / neplní sa
2.9.6.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdnych lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.7.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.8.	Usmerniť výrub drevín „krovinami zarastených TTP“ cez § 47, § 35 cez orgány OP (remízky – krovinné formácie) – na TTP typu pasienok zachovať min. 10% - max. 40 % z súčasnej rozlohy krovín Rubus fruticosus, Rosa sp. Crataegus, Prunus spinosa, Pyrus communis, Juniperus a príp. iných druhov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.9.9.	Zabezpečiť aby na pasienm a kosením obhospodarovávaných trávnych porastoch, rozsah NDV neprekročil max. 40 % z celkovej obhospodarovanej plochy/LPIS/).	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.10.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdnych stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.4.	Zabezpečiť reguláciu lesohospodárskych činností v celom EFP v procese prípravy PSoL s cieľom zabránenia zníženia podielu buka v drevinovom zložení lesných porastov	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	a zachovania podielu starých porastov			
2.10.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika malého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.10.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.10.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.10.8.	Vylúčiť vykonávanie ťažby dreva v celom EFP v období od 15.3. do 31.7., vrátane spracovávania kalamity dreva	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.11.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.11.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.11.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdnych stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.11.4.	Zabezpečiť reguláciu lesohospodárskych činností v celom EFP v procese prípravy PSoL s cieľom zabránenia zníženia podielu buka v drevinovom zložení lesných porastov a zachovania podielu starých porastov	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.11.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika bieločrkého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.11.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.11.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm			
2.11.8.	Vylúčiť vykonávanie ťažby dreva v celom EFP v období od 15.3. do 31.7., vrátane spracovávania kalamity dreva	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.11.9.	Podporiť hniezdne podmienky pre muchárika bielokrkého vyvesením búdok	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.12.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.12.4.	Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalít	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.5.	V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.6.	V prípade ďalšieho poklesu populácií prepelice poľnej využiť cieľnú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 25/2008 Z.z.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.7.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.8.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.9.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie prepelice poľnej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.12.10.	Kosiť trávne biotopov bez mulčovania, zakáz mulčovania v období od 15.3. do 31.7.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.11.	Podporovať chov hospodárskych zvierat, pasenia a kosenia TTP.	Rozloha vytvorených biotopov	Správa z realizačných projektov	Plní sa / neplní sa
2.12.12.	Usmerniť výrub drevín „bielych plôch“ podľa § 47, § 35 cez orgány OP z dôvodu získavania plôch na pasenie a kosenie - výmeru vyčistenej plochy vyššiu ako 2 ha podmieniť zachovaním (vytvorením) príľahlej remízky s rozlohou min. 10 % z celkovej čistenej	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	plochy a následným užívaním vyčistenej plochy v ďalších rokoch ako pasienku, resp. kosnej lúky			
2.12.13.	Zabezpečiť aby na pasiením a kosením obhospodarovateľných trávnych porastoch, rozsah NDV neprekročil max. 40 % z celkovej obhospodarovanej plochy/LPIS/).	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.1.	Zachovať tradičné pasienkové a lúčne hospodárenie, zabrániť opúšťaniu poľnohospodárskej pôdy	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.2.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov v tomto EFP vhodnou formou pre predmety ochrany na významnej časti EFP (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.13.3.	Zabezpečiť mozaikovitú výsadbu solitérov stromov na veľkoplošných lúkach (> 1 ha) a pasienkoch a v okolí rozptýleného osídlenia, náhradnú výsadbu solitérov po odstraňovaní starých stromov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.4.	Podporovať aktívnu výsadbu vysokokmenných ovocných stromov (výška stromov nad 10 m) v blízkosti samôt, poľnohospodárskych podnikov, okrajov dedín	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.5.	Vylúčiť používanie insekticídov a pesticídov	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.6.	Zabezpečiť monitoring, resp. kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody pri obhospodarovaní lokalít	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.13.7.	Zabezpečiť pravidelný monitoring populácie krutohlava hnedého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.13.8.	Usmerniť výrub drevín cez § 47, § 35 cez orgány OP (aleje, stromoradia, remízky, lesík – lesné biotopy) – obhospodarovania „bielych plôch bez poľnohospodárskeho využívania“: účelový výber v prospech mozaikovitosti a štruktúrovanosti NDV, pri výrube nesmie dôjsť k plošnému výrubu a zníženiu výmery NDV o viac ako 50%	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.9.	Zachovať tradičné pasienkové a lúčne hospodárenie, zabrániť opúšťaniu poľnohospodárskej pôdy	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.2.	Zabezpečiť každoročne monitoring vybranej vzorky hniezdných lokalít žltouchvosta hôrneho	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.14.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o	Stanoviská, rozhodnutia príslušných	Plní sa / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
		ochrane	úradov, organizácie OP	
2.14.4	Podporiť hniezdne podmienky pre žltochvosta hôrneho vyvesením búdok	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.14.5.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.14.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.14.7.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.15.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.15.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.15.3.	Zabezpečiť na vhodných lokalitách zachovanie rôznovekých rozvoľnených porastov drevín	Rozloha vhodných porastov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.16.1.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.16.2.	Zabezpečiť reguláciu lesohospodárskych činností v celom EFP v procese prípravy PSOL s cieľom zabránenia zníženia podielu buka v drevinovom zložení lesných porastov a zachovania podielu starých porastov	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.16.3.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie jariabka hôrneho	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadane do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.16.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 1000 ha ostalo zachovaných minimálne 35 % (obnovných porastov starších ako 80 rokov)	Rozloha lesných porastov vo veku nad 80 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.16.5.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 35 % porastov starších ako 80 rokov na 1000 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm			
2.16.6.	Podporovať vo všetkých lesných porastoch časov mimohniezdneho obdobia (1.8. – 15.3.).	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.16.7.	Presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín v PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
3.1.1.	Zhodnotiť efektívnosť súčasných obmedzení platných v CHVÚ a pokrytie opatrení navrhnutých v PS existujúcou vyhláškou 25/2008 Z.z. a platnou legislatívou	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa
3.1.2.	Aktualizovať zoznam zakázaných činností vo vyhláške 25/2008 Z.z. aby kopíroval relevantné usmernenia a zásady hospodárenia vychádzajúce z programu starostlivosti o CHVÚ Bukovské vrchy	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam zakázaných činností	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
3.2.1.	Vyhodnotiť či sektorová legislatíva (poľnohospodárska, lesnícka, poľovnícka a i.) umožňuje realizáciu opatrení navrhovaných v PS	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa
3.2.2.	Zasadiť sa za zmenu v národnej legislatíve v prípade ak realizácia niektorých opatrení navrhovaných v PS CHVÚ Bukovské vrchy naráža na legislatívne prekážky (napríklad zníženie zakmenenia)	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.1.1.	Realizovať informačné a praktické ekovýchové aktivity pre farmárov, lesníkov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o význame tejto lokality	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.1.2.	Pri investíciách do mäkkých foriem cestovného ruchu (napr. výstavba nových turistických chodníkov, altánkov, rozhľadní) zvážiť a posúdiť tieto investície z pohľadu dopadu na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
4.1.3.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a neviedlo k zmareniu hniezdení	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
4.1.4.	Na vhodných miestach vybudovať pozorovateľne vtáctva, náučný chodník, fotokryty a úkryty (drobné útulne) pre turistov za účelom usmernenia návštevnosti územia	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.1.5.	Každoročne organizovať exkurzie s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	Počet exkurzií	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.1.6.	Pravidelne organizovať prednášky a ďalšie ekovýchové aktivity na všetkých školách v obciach a mestách dotknutých CHVÚ	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.1.7.	Vydávať letáky a iné vhodné propagačné materiály o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií a vydať film o lokalite.	Počet titulov publikácií a článkov	Výtlačky publikácií a článkov	Plní sa / neplní sa
4.1.8.	Vhodnou formou propagovať prírodné hodnoty Bukovských vrchov v zahraničí s cieľom zvýšenia počtu návštevníkov	Počet titulov publikácií a článkov	Výtlačky publikácií a článkov	Plní sa / neplní sa

	Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
	využívajúcich mäkké formy cestovného ruchu			
4.1.9.	Realizovať rôzne ekovýchové a vzdelávacie podujatia za účelom získať pre mapovanie a ochranu obyvateľov (napr. tábory, semináre, školenia a pod.)	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.2.1.	Realizovať informačné aktivity pre farmárov, lesníkov, rybárov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o správnom hospodárení v CHVÚ	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.2.2.	V spolupráci s miestnymi vlastními odstrániť čierne stavby stojace na ich pozemkoch a eliminovať vznik nových	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.2.3.	Zabezpečiť dostatočné posunutie informácií vlastníkom a užívateľom pozemkov o možnostiach čerpania finančných prostriedkov, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu podmienok pre ochranu druhov v území (operačné programy, PRV a pod.)	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.2.4.	V prípade záujmu vlastníkov zrealizovať výmeny pozemkov	Počet zrealizovaných zámen pozemkov	Zámenné zmluvy	Plní sa / neplní sa

5. Použité podklady a zdroje informácií

- Miklós, L., 2002. Atlas krajiny Slovenskej republiky. I. vyd., Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR; Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia
- Vass, D., 1988. Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR, Bratislava: Geologický ústav Dionýza Štúra
- Hraško, J., Linkeš, V., Šály, R., Šurina, B., 1993. Pôdna mapa Slovenska, Bratislava: Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôdy
- Vook, I., 2009. Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja, Zmeny a doplnky 2009, Sprievodná správa, Prešov, SAŽP CKP
- Register evidencie navrhovaných, určených, blokovaných a zrušených prieskumných území, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/pu/>
- Prehľad výhradných ložísk a ložísk nevyhradených nerastov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/loziska/>
- Register zdokumentovaných svahových deformácií na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/zosuvy/>
- Register zaevidovaných skládok odpadov na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/skladky/>
- Databáza hydrogeologických a geotermálnych vrtov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/hgvrty/>
- Výnos MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu
- Vyhláška MŽP SR č. 25/2008 Z. z. zo 7. 1. 2008, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Bukovské vrchy, účinná od 1. 2. 2008
- Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody a krajiny dostupný na <http://uzemia.enviroportal.sk/>

- Bazálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska, Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica, 2009-2013 dostupné na <http://www.beiss.sk/>
- Mapový portál Štátnej ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica, 2014 dostupné na <http://maps.sopsr.sk/mapy/map.html>
- Register nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, Pamiatkový úrad SR, 2015 dostupný na <https://www.pamiatky.sk/sk/page/evidencia-narodnych-kulturnych-pamiatok-na-slovensku>
<http://www.sazp.sk/slovak/struktura/ceev/DPZ/pramene/pramene.html#mapa>
- <http://www.putnickemiesta.sk/>

SOS/BirdLife Slovensko (2013). Metodika systematického dlhodobého monitoringu výberových druhov vtákov v CHVÚ. ŠOP SR, Banská Bystrica.

Literatúra – vymedzenie:

Karaska, D. a Cichocki, W. (eds.), 2014: Hniezdne rozšírenie vtáctva Oravy. SOS/BirdLife Slovensko, Bratislava, 434 pp.

Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55008> on 16 October 2015).

Karaska, D. (2002). Bocian čierny (*Ciconia nigra*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

Elliott, A., Christie, D.A., Garcia, E.F.J. & Boesman, P. (2014). Black Stork (*Ciconia nigra*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/52739> on 28 September 2015).

Hudec, K. (ed.) (1994). *Ciconia nigra* – Čáp čierny. In: Ptáci – Aves, Fauna ČR a SR. Díl I. Academia, Praha.

Meyburg, B.U., Boesman, P. & Marks, J.S. (2014). Lesser Spotted Eagle (*Clanga pomarina*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53154> on 15 October 2015).

Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Aquila pomarina* – Orel křiklavý. In: Ptáci – Aves, Fauna ČR. Díl II./1 Academia, Praha.

Orta, J., Kirwan, G.M. & Garcia, E.F.J. (2013). European Honey-buzzard (*Pernis apivorus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/52958> on 23 October 2015).

Karaska, D. a Danko, Š. (2002). Včelár lesný (*Pernis apivorus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

Karaska, D. a Slobodník, V. (2002). Rybárik obyčajný (*Alcedo atthis*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

- Woodall, P.F. (2001). Common Kingfisher (*Alcedo atthis*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55801> on 16 September 2015).
- Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Alcedo atthis* – Ledňáček říční. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl II/2. Academia, Praha.
- Demko, M. (2001). Program záchrany kriticky ohroženého druhu chrapkáč polný (*Crex crex*) na území Slovenska. ŠOP SR, Banská Bystrica.
- Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Crex crex* – Chřástal polný. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl 2/I. Academia, Praha.
- Taylor, B. & de Juana, E. (2014). Corncrake (*Crex crex*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53633> on 16 September 2015).
- Winkler, H. & Christie, D.A. (2015). Grey-faced Woodpecker (*Picus canus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56316> on 23 October 2015).
- Kropil, R. (2002). Tesár čierny (*Dryocopus martius*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Winkler, H. & Christie, D.A. (2002). Black Woodpecker (*Dryocopus martius*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56291> on 28 September 2015).
- Winkler, H. & Christie, D.A. (2002). White-backed Woodpecker (*Dendrocopos leucotos*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56224> on 17 October 2015).
- Pavlík, Š. (2002). Ďateľ prostredný (*Dendrocopos medius*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Winkler, H., Christie, D.A., Kirwan, G.M. & de Juana, E. (2014). Middle Spotted Woodpecker (*Leipicus medius*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56223> on 8 October 2015).
- Holt, D.W., Berkley, R., Deppe, C., Enríquez Rocha, P., Petersen, J.L., Rangel Salazar, J.L., Segars, K.P., Wood, K.L. & Marks, J.S. (2015). Ural Owl (*Strix uralensis*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55042> on 10 October 2015).

Krištín, A. (2002). Penica jarabá (*Sylvia nisoria*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

Aymí, R., Gargallo, G. & de Juana, E. (2015). Barred Warbler (*Sylvia nisoria*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/58954> on 24 September 2015).

Šťastný, K. a Hudec, K. a (2011). *Sylvia nisoria* – Penice vlašská. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl 3/I. Academia, Praha.

Taylor, B. (2006). Red-breasted Flycatcher (*Ficedula parva*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/59057> on 17 October 2015).

Taylor, B. (2006). Collared Flycatcher (*Ficedula albicollis*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/59049> on 17 October 2015).

Krištín, A. a Kropil, R. (2002). Muchárik bieločrý (*Ficedula albicollis*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

Karaska, D. a Cichocki, W. (eds.), 2014: Hniezdne rozšírenie vtáctva Oravy. SOS/BirdLife Slovensko, Bratislava, 434 pp.

Danko, Š. (2002). Lelek obyčajný (*Caprimulgus europaeus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

Cleere, N. & Christie, D.A. (2013). European Nightjar (*Caprimulgus europaeus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55209> on 5 October 2015).

Saniga, M. (2002). Jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

de Juana, E. & Kirwan, G.M. (2013). Hazel Grouse (*Bonasa bonasia*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53330> on 30 September 2015).

Demko, M. (2002). Prepelica poľná (*Coturnix coturnix*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

McGowan, P.J.K., de Juana, E. & Boesman, P. (2013). Common Quail (*Coturnix coturnix*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53434> on 16 September 2015).

Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Coturnix coturnix* – Křepelka polní. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl 2/I. Academia, Praha.

Collar, N. & Christie, D.A. (2013). Common Redstart (*Phoenicurus phoenicurus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/58497> on 19 October 2015).

Kropil, R. (2002). Žltouchvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

Pavlík, Š. (2002a). Krutohlav obyčajný (*Jynx torquilla*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

Winkler, H., Christie, D.A. & Kirwan, G.M. (2015). Eurasian Wryneck (*Jynx torquilla*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56121> on 8 October 2015).

Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Jynx torquilla* – Krutihlav obecný. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl II/2. Academia, Praha.

6. Prílohy

6.1. Mapa predmetov ochrany

6.2. Mapa vlastnícko – užívateľských vzťahov.

6.3. Mapa využitia územia.

6.4. Mapa ekologicko funkčných priestorov.

6.5. Porastová mapa